

НА ПОШАНУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

НА ПОШАНУ
ЛЕСІ
УКРАЇНКИ

НА ПОШАНУ
ЛЕСІ
УКРАЇНКИ

ПРОПАМ'ЯТНА
КНИГА
ДІЛОВОГО
КОМІТЕТУ
БУДОВИ
ПАМ'ЯТНИКА
ЛЕСІ
УКРАЇНЦІ
В ТОРОНТІ

КОМІТЕТ УКРАЇНОК КАНАДИ

Редакція Ділового Комітету будови пам'ятника Лесі Українці

в Торонті

Оформлення і мовний редактор — Богдан Стебельський

Торонто — 1980

Друкарня Видавництва „Гомін України” з обм. пор.
140 Bathurst St., Toronto, Ont., Canada M5V 2R3

IN HONOUR
of LESYA
UKRAINKA

COMMEMORATIVE
EDITION
OF THE
LESYA
UKRAINKA
MONUMENT
COMMITTEE
IN TORONTO

WOMEN'S COUNCIL OF THE UKRAINIAN CANADIAN COMMITTEE

**Compiled and edited by the Lesya Ukrainka Monument Committee
in Toronto**

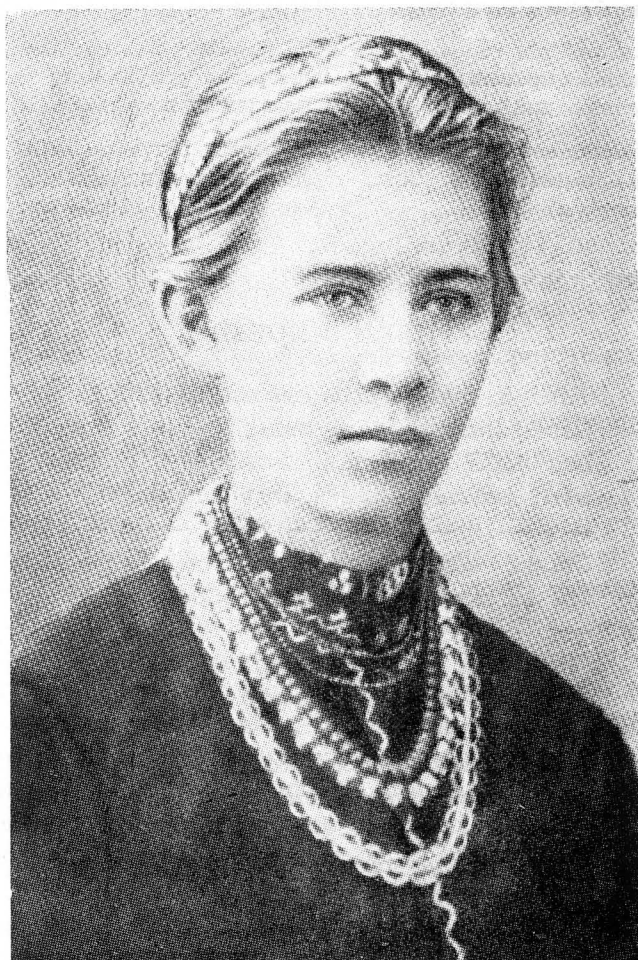
Design and language editor — Bohdan Stebelskyj

Toronto — 1980

**Published by "Homin Ukrainy" Publishing Company Limited
140 Bathurst St., Toronto, Ont., Canada M5V 2R3**

У 100-річчя від народження
Лесі Українки

Леся Українка. Фото. 1890

ПАМ'ЯТНИКОВІ ЛЕСІ УКРАЇНЦІ В ГАЙ-ПАРКУ — ТОРОНТО

I.

Зелене лоно, голубий пляфон,
Кругом розлогі, довголітні дуби;
Веселкою сіяє сонце любе
На конарах сумюючих сосон.

Отут стоїть, як благовісний сон,
Поетки статуя, стуливши губи,
Та виграють її поезій труби
І людське серце б'ється в унісон.

Спинаються прохожі під горою
Любуючись появною красою,
Що освітила велилюдний парк.

Яскраве світло пробігає далі
І, як визвольний промінь Жанни д'Арк,
На світлому видніє п'єлесталі.

II.

В квітучім парку, у чужій країні,
Що променює волю для світів,
Підноситься перестороги спів
Української поетки-героїні,

Що промовляє, в чужини гостині,
До вигнаних в чужину земляків,
Щоб не надіялись на поміч чужинців.
Які вінцюють ката в Україні.

Хоч пропагує чужинецький світ
Братерства усесвітнього розквіт
І незалежну всім народам волю, —

То поетеси з чужинецьких лон
Лунає голос в найвірніший тон:
„Хто визволить кого — візьме в неволю”.

Леся Українка

УРИВКИ З ПОЕЗІЙ

*Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! — Геть, думи сумні!*

*Слово, моя ти єдина зброе,
Ми не повинні загинуть обое!*

*Местники дужі приймуть мою зброю,
Кинуться з нею одважно до бою...*

*Заржавіють від сліз кайдани,
Сами ж ніколи не спадуть!*

*Хто визволиться сам, той буде вільний,
Хто визволить кого, в неволю візьме.*

*Он земля твого народу!
Борись і добувайся батьківщини!*

ЛАРИСА КОСАЧ-КВІТКА — ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Лариса Косач-Квітка (літературне ім'я Леся Українка) народилася у висококультурній сім'ї Косачів, у Зв'язелі на Волині, 25 лютого 1871 року.

Мати Лесі, письменниця Олена Пчілка, відома громадська діячка, одна з основоположниць українського жіночого руху. Батько — людина освічена, був головою мирового суду. Родина Косачів була споріднена або заприятелена з такими культурно-громадськими діячами як Старицькі, Лисенки, О'Конори-Вілінські і інші, а сама О. Косачева була сестрою відомого історика й літератора проф. Михайла Драгоманова.

В такій атмосфері творчої стимуляції виростала Леся, тому й не дивно, що її поетичний талант виявив себе вже в ранній молодості поетеси. Її перші вірші зачали друкувати, коли їй було тільки 12 років. Це були переважно ліричні, короткі вірші, в яких позначувався вплив Шевченка, Гайне, та народньої творчості. Чудова волинська природа, таємничі ліси, народні вірування, перекази, казки і пісні мали глибокий вплив на формування пізнішої творчості поетеси („Лісова Пісня”).

Коли Лесі було 13 років, вона ненадійно занедужала на туберкульозу костей. З того часу, впродовж цілого свого короткого (42 роки) життя, Леся не переставала боротися з безпощадною недугою, яка часто приковувала її до ліжка на довгий час. Шукаючи полегші, Леся часто виїжджала до теплих країн (Італія, Греція, Крим, Іспанія, Єгипет). Безвихідність її недуги спонукала її до інтенсивної творчості та глибоко-філософських міркувань. Леся вивчила багато європейських мов та пізнала світову літературу, давню і тогочасну. В творах Лесі Українки щораз то більше віддзеркалюються вселюдські проблеми та глибоко-філософські ідеї. Її тематика — дуже широка, від старо-єврейської і класичної до сучасної. Її герої „одержимі” любов'ю до рідного народу, бажанням волі, людської гідності, справедливості і правди. Велика, жертвенна любов вчить героїв ненавидіти тиранів, неволю, неправду. Конфлікти в її драматичних творах глибоко-проаналізовані, аж до їхніх психологічних коренів. Діалог гострий, витончений як лезо меча. Мова вражає красою і досконалістю вислову.

Леся Українка впровадила в українську літературу нову тематику, нові мистецькі форми та вивела їх на світову площину. Її твори може читати і розуміти кожна людина — не тільки українці, бо в них порушуються загальнолюдські проблеми. Однак через цілу її

творчість пульсує гаряча любов до України, до рідного народу та нестримне бажання боротьби і самопожертви за волю і державність.

Померла Лєся Українка 1 серпня 1913 р. на 42-му році життя, далеко від рідної Волині, на Кавказі. Зболіле, знівечене недугою тіло перевезено до Києва на вічний спочинок. Та одержиме серце поетеси повік б'ється в її поемах і не знайде спочинку доки Україна не стане вільною соборною державою.

LESYA UKRAINKA

(Feb. 25, 1871 — Aug. 1, 1913)

Lesya Ukrainka is the pseudonym used by the poetess whose maiden name was Laryssa Kosach, and after her marriage, Laryssa Kosach Kvitka. She was born on February 25th, 1871, in Zvyahel, Volhynia, as a second child to Petro Kosach, an administrative officer, and Olha, nee Drahomaniv, a poetess, playwright, educator and leader in public life, who was known under the penname, Olena Pchilka.

Laryssa started to write verses under the guidance of her mother at the age of 9, and by the time she was 12, saw some of them in print. At that time her pseudonym "Lesya Ukrainka" first appeared in public. Lesya was her nickname in childhood, and in naming her daughter "Ukrainka" the patriotic fighter for human and feminine rights, Olena Pchilka, emphasized her daughter's national bond.

Lesya Ukrainka became not only a poetess and a dramatist of high rank; she became the symbol of a Ukrainian woman as fighter for human rights. Despite her grave illness, tuberculosis, that had undermined her physical strength since the age of 11, she continued her creative activity true to her belief in a struggle against circumstances, voiced in the poem "Contra spem spero":

*... Yes, I would smile, though even through my tears,
And sing my songs amid my dark distress,
And cherish hope, when not one hope appears.*

(Translated by Watson Kirkconnell)

As "Nadiya" (The Hope), the title of her first poem, remained the "leitmotif" of her entire life, so the sensitivity towards the sufferings of others, which had stimulated that first verse (arrest and deportation to Siberia of her aunt, Olena Kosach), remained her "Muse".

Although Lesya Ukrainka did not receive any formal university education, she received more than that at home, especially from her uncle, the historian, university professor and great admirer of Western culture, Mykhailo Drahomaniv. She was one of the most cultured women of her time. Lesya Ukrainka was multilingual and fluent in such languages as English, French, German, Italian, Russian, Spanish, Latin and Greek, and therefore was familiar with many world authors, e. g., Goethe, Schiller, Hugo, Byron and others.

Lesya Ukrainka's greatest literary achievements were her historical, allegorical, "exotic" dramas and dramatic poems (this genre was introduced by her into Ukrainian literature), whose themes she based on foreign subjects — Babylonian, Hebrew, Greek, Roman, Spanish and French. Allardyce Nicoll classifies her as belonging to a "pietic stage" and quotes her dramatic poems "Advokat Markian" and "Cassandra". Dynamism, power of the dialogues, depth of thought, forceful delineation of her heroes, as well as her unique "prophetic" feel of the modern stage, place her in the avant-garde of the theatre of the future. The symbolism in her plays creates an ideal base for the modernistic treatment of the mise-en-scene and powerful theatrical lighting.

The world knew a great lyrical poetess — Sappho. The world has not known any woman-dramatist of that rank. The works of Lesya Ukrainka are now being disseminated throughout the world. English translations of her poems and dramas by C. H. Andrusyshen, W. Kirkconnell, Percival Cundy and Vera Rich make her works available for the reader and the producer in the English-speaking world. The word and the person of this great fighter for human rights and for the rights of women should be especially cherished this year, 1975 — International Women's Year.

LESYA UKRAINKA

E X C E R P T S F R O M P O E M S

*Yes, I'll smile, indeed, through tears and weeping,
Sing my songs where evil holds its sway,
Hopeless, a steadfast hope forever keeping,
I shall live! You thoughts of grief — away!*

(Translated by Vera Rich)

*O word, thou art my only armament,
And both of us should not be vainly spent!*
(Translated by Vera Rich)

— — — — —
*Avengers strong will take my weapon bright,
And with it bravely rush into the fight...*
(Translated by Percival Cundy)

— — — — —
*Our chains might rust from falling tears,
But of themselves they'll never break.*
(Translated by Percival Cundy)

— — — — —
*By own hands freedom gained is freedom true;
By others freedom given is a captive's doom.*
(Translated by Ariadna Shum)

— — — — —
*...Behold the land of thine own people!
Struggle and strive for the land of thy fathers!*
(Translated by Vera Rich)

МИХАЙЛО ЧЕРЕШНЬОВСЬКИЙ

Михайло Черешньовський народився 5 березня 1913 року на Лемківщині, в селі Стежниця біля Балигороду. Мистецькі студії почав у 1928 р. в Коломийській різьбарській школі, яку закінчив дипломом майстра-різьбаря в 1932 р. Того ж таки року переїхав до Кракова і вписався на студії різьби в Інституті Пластичних Мистецтв, які продовжував аж до 1939 р.

Війна та умови, в яких опинився мистець, не дали змоги вийти йому зразу на арену ширших творчих виявів. Він, людина великого серця, відчув своє місце у вирі збройної боротьби українського народу за його визволення в рядах УПА.

В 1947 р. з рейдуючим відділом повстанців пробився на Захід і опинився в Німеччині. Негайно включився в мистецьке життя українських скитальців, що організували виставки, видавали мистецькі видання, продовжували працю, обірвану в Україні.

Від 1951 р. живе М. Черешньовський в Америці, в Нью-Йорку, і

продовж більше як два десятки років веде інтенсивну творчу мистецьку працю та громадську суспільно-культурну діяльність.

Творить ряд портретів визначних людей, проектує і виконує пам'ятники — Лесі Українці в Клівленді та українським героям у Елленвілл. Постійно бере участь на виставках ОМУА, а від довшого ча-

Скульптор Михайло Черешньовський, автор пам'ятника Лесі Українці в Торонті

су очолює це мистецьке об'єднання як його президент. В домівці ЛМК в Нью-Йорку веде студію різьби та виховує кадри різьбарів.

Михайло Черешньовський належить до найвизначніших скульпторів в сучасному українському мистецтві. Стиль його різьби наближений до стилю поезії Лесі Українки. Поетеса, що своїм словом ви-магала мужности і жертви від свого народу, знайшла найкращого інтерпретатора її постаті в різьбі мистця-воїна.

РОЛЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДЛЯ УКРАЇНИ І ДЛЯ СВІТУ

*„Ось тут спочив Есхіл, син Емфіоносів,
Що поміж піль Гелійських кості схоронив.
Та лиш яруга Маратону й перс довговолосий
Все можуть розказати про його хоробрість і про слави дні.”*

Так звучить напис на гробі найшляхетнішого, першого з трьох велетнів грецької трагедії, Есхіла. Історична традиція приймає цей епітафій за виготовлений самим трагіком.

І чому ж цей велетень театру, який написав 90 драматичних творів і був тринадцять разів переможцем на драматичних фестивалях в Атенах, якого оцілили „Орестея” та „Закований Прометей” до сьогодні є взірцями найдалі йдучих висот сценічної композиції й ідеологічного виховання через театр, велів пошанувати свій порох як „бійця з-під Маратону”, а не як великого атенського автора-драматурга? Мабуть тому, що для нього, як для атенця, основною була його боротьба за волю його країни в час її небезпеки, а не вияви його власного поетичного генія. Для світу — він лишився великим автором безсмертних трагедій. Для Еллади він був її оборонцем з-під Маратону.

Найбільший наш драматург, Леся Українка, здобула собі ім'я в світі своїми творами. Своім іменем здобула ім'я Україні. Найповажніший сучасний британський історик світової драми, Альярдіс Ніколь, в своїм монументальнім творі „Ворльд Драма” через Лесю Українку впровадив у словарці гасла „Україна” й „Українка”. І присвячує їй увагу особливо як творцеві „поетичної драми”, найдовше зупиняючись над драматичною поемою „Адвокат Мартіян” з історичним тлом римської імперії, яку можна назвати „тріумфом надлюдської сили волі в людини”. Через цей твір в'яже він тематично Лесю Українку із вірменським драматургом початку 20-го століття, Сціянтом, хоч цікавішою вважає „Кассандру”, твір з тлом боїв за стародавню Трою.

Так звана „екзотика” тем нашого драматурга спричинила часті напади малоосвічених її земляків, хоч з другого боку зацікавлювала чужинецьких дослідників і перекладачів. Вже згаданого „Адвоката Мартіяна” переклав між іншими творами Персіваль Канді в збірці

„Спіріт оф Флейм” (збірка творів Лесі Українки, переклав Персіваль Канді, вступне слово Кларенса А. Маннінга. Нью-Йорк 1950). Його вибір драматичних творів Лесі Українки це: „На руїнах”, „Вавилонський полон”, „Бояриня” і „Лісова пісня”. Попрацював він теж над вибором із ліричних поезій Лесі Українки, які поділив тематично на „Любов”, „Природу”, „Особисті переживання”, „Поклик поезії”, „Любов батьківщини” та „Суспільна справедливість і людські права”. У його виборі лірики домінує в тематиці „егзотика”. Інший перекладач — Віра Річ („Леся Українка, життя і творчість”, написав Константин Біда. Вибрані твори, переклала Віра Річ, Торонто 1968) вибрала для перекладу: „Камінного господаря”, „Оргію” та „Кассандру” із драматичних творів, одну поему „Роберт Брюс”, цикл „Сім струн” із лірики, та під загальним титулом „Шортер поемс” — „Контра спем сперо”, „І ти колись боролась...” і „Епілог”.

Сама тематика в творах Лесі Українки є новаторством в нашій літературі, є певним зближенням до західноєвропейських літературних традицій, та вона, безперечно, не зумовлює місця Лесі Українки серед поетів і драматургів Заходу. Це місце їй зможе забезпечити тільки артистична висота її творів, яка є більш доступна для світового споживача театру, аніж найбільші поетичні твори світу, які споживач приймає в перекладах — читаючи. Є такі поети, які вивчають українську мову тільки для можливості читати Шевченка в оригіналі. Є вже такі, які це роблять для можливості перекладання творів Лесі Українки. Одначе сценічне новаторство в творах Лесі Українки є таке привабливе, що воно при відповідній нашій театральній праці завоює світові сцени. Леся Українка, великий майстер діалогу та символічної мови, не дає надто великих проблем в перекладах. Образність її стилю не перевантажена, а звукопис і ритм відповідають характерові більшості західноєвропейських мов — не даром „гайнівський” вірш, того Гайнріха Гайне, якого вона перекладала в ранній молодості, помітний і в казці „Про велета”, написаній недовго перед смертю. А сила її думки, яка б’є із кожного рядка, в перекладах, навіть не-геніяльних, всетаки не повинна загубитися.

Сценічна краса творів Лесі Українки лежить основно в емоційній напрузі дієвих осіб і в психологічному розвитку дії, яка дістає особливе зображення в символічній русі думки. Такий підхід дає величезні можливості театральній інтерпретації, що найбільш відповідає модерному трактуванню сцени. І твори Лесі Українки, раз завоювавши сцену, будуть предметом щораз то нових інтерпретацій та професійних дискусій між театрологами.

Перед українським суспільством стоїть важливе завдання допо-

магати розиткові українського театру, поставлення його на професійному рівені для привернення уваги професійних не-українських кіл, популяризація перекладів, праця над ними. Та це все для поширення нашого імені через Лесю Українку поза нас самих. А що ж для нас? Чим велика ця дочка нашого народу для нас самих? Що ми маємо робити, аби найбільше користати із того духового корму, який вона нам залишила?

Для свого покоління Леся Українка була борцем з-під Мара-тону. Вона була більше, чим борець, який рятує свою країну від во-рога, що нападає. Вона була одним із тих нечисленних в її час, що відчували жах і сором свого становища поневолених, рабів із кайда-нами на ногах, на руках, на шиї. Вона немов би в релігійній екстазі відчувала на собі кайдани, про що писала в листах із заграниці (1891 рік — лист до брата Михайла з Берліну). Тих кайданів більшість її земляків не відчувало. Тому їй прийшлося бути одним із тих нечи-сленних борців за волю, тих борців духа, які через свою самотність, як пророчиця Кассандра, як пророчиця Тірца, як пророк Елеазар, як герої Орфей, Амфiон і Зет, не можуть доконати наміреного діла, по-мимо найбільш надлюдських зусиль. І в цьому останньому творі, в „Триптиху”, написаному недовго перед смертю, Леся Українка най-більш виразно визначає свою функцію як поета — будителя народу: сам Орфей, своїми руками, навіть із поміччю друзів-героїв, міста не врятує. Треба щоби станули до будови муру всі жителі міста, яких душі затвердли, як каміння, і стратили почуття обов'язку. Музика Орфеевої свирілі збудила в тих закам'янілих людей сумління. І ста-лося чудо. „Послухало каміння”... як це зрозумів простодушний Зет.

Леся Українка кожним своїм твором нагадує нам наші обов'яз-ки. Вона — велика постать нашої духовости, яка словами Мавки на-гадує, що сильнішим від смерти є щось, „що не вмирає”, а устами Мохаммеда, що дух сильніший від тіла.

Яким важним є цей, кинутий Лесею Українкою, принцип при-мату душі над тілом на цьому, далекому від України континенті, де на кожному кроці людина зустрічається із пропагуванням у формі рек-лями — торговельної, чи політичної, байдуже, — фізичних і матері-яльних вигод! Як важною є пригадка, що одною з нас, з нашого на-роду, була фізично слабосила, все майже життя заглядаюча смерті в очі, але духово велетенська жінка, що своїми словами — сльозами пробувала розтопити льодову кригу свого докiлля і збудити до жит-тя весну свому народові!

Безперечно, пригадка її слів у книжках чи на сцені — найваж-ливіша. Та не завжди є до того відповідні умови. Не все є теж від-

повідні умови для театру. Але пригадки треба. Треба її повсякчасно і в такій формі, щоби вона була всім однаково зрозуміла. Тому таким важливим є спорудження пам'ятника Лесі Українці, так як і Шевченкові. Для пригадки нам самим; що були між нами наші великі пророки; щоби нас повсякчасно стимулювати до читання їх творів, до їх популяризації в цій чи іншій формі; щоб звернути увагу інших народів, на те, *чим* ми великі; щоб мати нагоду серед природи, в естетичному куточку віддатись медитації про своє минуле, сучасне й майбутнє, інтимно на самоті, або гуртом, малим, або великим; щоб мати ще одне українське місце прощ на чужині.

З-поміж усіх мистецьких форм вислову людського духа мова каменя чи бронзи — а то й дерева, є найтривкіша. Вона переживає не лиш державні, але й деякі гльобальні катаклізми. Час держави праведного фараона Ахнатона був недовгий; його ідеальне місто було зруйноване ідолопоклонними переможцями — але культура часів т. зв. Ель Амарни все притягатиме дослідників через красу головки Нефертіті, яка продовжує своє царювання над музейними царицями, а економічне використання Нілю зрушує цілий світ до рятування гранітних велетнів. Мова астеков, нагуатль, майже стерта з лиця землі. Та говорять за своїх забідованих нащадків колишні лицарі колібрів-духів ступнями пірамід, яких не міг ні збудити, ані спалити заздрісний еспанець. І в тих ступнях, в тому камінні, далі живе слава великої цивілізації.

Цілком зрозуміло, що ми хочемо, аби подоби наших найбільших жили довше за нас. Вони про нас говоритимуть світові. Говоритимуть своєю особливою, мовчазною мовою, в яку вслухавшись, можна багато пізнати.

Постать Лесі Українки, яку запроектував для Торонта Михайло Черешньовський зосередила в собі багато рис духа і творчости великої поетеси. В ній є їй притаманна, як людині, велика ніжність, при тому велике зусилля над собою, концентрація думки. Пряма і струнка постать з чаром фізичної непорочности, з глибоко захованим, через зусилля волі, болем. Дивиться прямо і сміливо — без примітивного, сліпого оптимізму, але з глибокою, переконливою вірою. Її рух дуже захований, здається, що вона зупинилась. Та ні, вона йде, робить рух вперед, не для зайвого показу, а для виконання обов'язку, як Адвокат Мартіян. Із сувоєм написаної оборони для своїх нещасних земляків у лівій руці. А правою рукою, стиснувши одяг, немов стиснула серце, як її лицар стискав панцир (у вірші „Трагедія”). Постать жіноча, повна естетики, до всіх найдрібніших деталів, по-

стать удуховлена, пропорціями і гармонією ліній говоряча про свій поетичний зміст. Леся Українка — справжня жінка, справжній духовий лицар, справжній інтелектуальний борець.

В цій інтерпретації, в моменті душевної концентрації та емоційної стабільності Леся Українка зможе говорити до своїх — і до чужих. Велич її духа тут всім зрозуміла.

Аріядна Шум

ЛЕСЯ УКРАЇНКА — СПІВЕЦЬ БОРОТЬБИ І КОНТРАСТІВ

Леся Українка — це символ, людина, творець. Українська духовість одержала через її ім'я нового звучання. Слово „Українка” перестало бути символом етнографічного розуміння, а стало собою уявляти ідею світового масштабу. Леся Українка стала репрезентантом українського духа серед чужинецького світу.

Як людина, Леся Українка була вірною в житті своїм принципам, які голосила. Якщо боротьба і жертва і активний оптимізм були основним лейтмотивом в її творах, то в житті вона з ним не розлучалась. Виступивши в українській літературі якраз на грані двох століть, Леся Українка стала речником нової доби української поезії і мистецтва загалом, а драматургії й театру зокрема. Леся Українка випередила своє покоління, і в своїх творах створила нову людину, в своїм оточенні, якої не бачила. Серед існуючого довкола пасивізму — вона дала собою і своїми героями приклад активності, серед рабського угодицтва — вона виказала хоробрість і боротьбу, серед покірного шукання особистої безпеки і вигод — вона дала собою велику жертву Нації. Тієї жертви вона вимагала і від своїх героїв. З'явилася вона контрастом до свого покоління, біла на тривогу серед глухих, показувала сліпим дорогу, якої вони не могли побачити. І так, з'явившись контрастом, творцем, духовим велетнем, до якого її докільля не доросло, вона в своїм мистецтві користувалась засобами контрасту, відчуваючи їх потребу так в змісті, як і в формі своїх творів. Контраст, виявлений в ідеях та образах поетичної творчості Лесі Українки, одначе, не є причиною контроверсійності її творів. Таке враження може бути тільки поверховним. По суті ж контраст в творах Лесі Українки послужив для увипуклення її ідей, для яркості і сили вислову.

В творчості Лесі Українки з'явилося багато слів у новому розумінні. В цьому Леся Українка є найсильнішим новатором. Хоч з'я-

вились в неї й неологізми, прийняті спонтанно в українській літературі, їх число відносно невелике. Олександра Бандура в творі „Теорія літератури” наводить їх два, а саме „провесна” і „промінь”. Можливо, знайшлося б при докладніших мовознавчих студіях більше подібних неологізмів, які сучасному читачеві не звучать по-новому, бо вже увійшли в життя. Леся Українка вживає теж залюбки слова мало-відомі і взяті з фолкльору, діалектичні. Але сила її в поетичнім приміненні тих слів, не в їх етимології чи прийнятій семантиці. Так з’явилося в поезії Лесі Українки її розуміння слова „співець”. Воно таке ж особливе в її творчості, як слово „Кобзар” в Тараса Шевченка. В Лесі Українки „співець” — це майже синонім до слова „борець”, але в духовому розумінні. „Поет”, „співець”, „мистець” і „герой” виступають в неї послідовно в більшості творів. Найсильнішу постать співця створила Леся Українка в драматичній поемі „Оргія”. Це репрезентант чистоти національного духа, Антей. В творі коротшим, але не менш динамічним — „Орфееве чудо” створила Леся Українка постать співця Орфея, якому, разом із його двома товаришами, Амфіоном і Зетом, дає ще другий титул — героя. Постать поета в поемі „Давня казка” — це постать борця і провідника. Всі ці три постаті мають поняття „співця” і героя-будителя народу — злиті. Тому, дивлячись на постать Лесі Українки і її ролю в історії українського народу, виглядає, що слово „поетеса” або „драматург” є для цієї великої українки словом невиспачаючим. Роля Лесі Українки виходить далеко поза рамці української літератури і театру. Її роля історична. Леся Українка, як Антей, є оборонцем чистоти національного духа, непримиримим противником вислужництва ворогові. Леся Українка, як легендарний Орфей, мала силу в своєму мистецтві — таку, що її „слухало й каміння”, але вона, коли настав „тяжкий будень”, вміла брати на себе найприкріші обов’язки, яких вимагала хвилина, тоді як інші поховались, або спочивали. Вона, як поет з „Давньої казки”, консеквентно допоминалась правди і справедливости, незалежно від того, хто і з якими переконаннями був при владі. Тому Лесі Українці підходить слово „співець” в її власному розумінні. Леся Українка — це співець-герой, співець-борець, будитель народу, це співець — духовий провідник і оборонець. Герой і провідник, який іде в безкомпромісову боротьбу, який готовий до найвищих жертв від себе — для ідеї.

Сам мотив боротьби в творчості Лесі Українки вже обумовлює конечність орудування контрастами. Філософія грецька пробувала відгадати таємниці людського і всесвітнього існування, і не могла обійтися без контрверсійних концепцій, без принципів, які, будучи

в суті протилежними, себе доповнювали, щоби дати вкінці ідеальну гармонію. Ми маємо біографічні дані про зацікавлення Лесі Українки поезією Геракліта. В її поезії елемент вогню, того Гераклітівського первопочину, „архе”, безумовно сильний. Але варіабілізм Геракліта, це його ославлене „панга рей”, в творчості Лесі Українки займає місце невелике. В основі, Леся Українка своїм улюбленим героям вдихає душу на взірць пітагорейців, сильнішу від тіла, постійну, тривку. І власне те „тривання” душі серед змінності матерії, творить основу її творчої композиції, побудованої на контрастах.

З'явившись в час, як на українській сцені закріпився традиційний спосіб передачі театральної дії, з великою дозою пісні, танку, побутових дрібниць і руху фізичного характеру, з невеликим, або ніяким рухом духа, сценічні твори Лесі Українки були вважані „несценічними”. Безумовно, з побутовою п'есою її твори не мали ніякого зв'язку. Але це вийшло в неї не лиш спонтанно. Леся Українка цілком свідомо намагалася зірвати з примітивізмом, існуючим на українській сцені, піднести її до художніх висот. І вона це зробила. Незрозумілу її сучасникам динаміку духа являє модерний театр, але в більшості її твори є ще частинкою майбутнього, а не сучасного. Драматичні твори Лесі Українки вже є об'єктом дослідів та експериментальних вистав. Одначе, тільки той режисер, який розуміє силу в контрастах і боротьбі ідей, динаміку і статику композиції її творів, ролю символіки окремих образів, функція яких не зупинюється на поезиці, а переходить межі психологічні та філософічні, зможе знайти відповідне сценічне знаряддя, щоб ним віддати дійсний зміст слів Лесі Українки.

Контроверсійність і боротьбу через контрасти, як свою основну творчу методу і головне ідеологічне спрямування, Леся Українка задекларувала в своїх ранніх поезіях. І так як у всьому, на початку її думки падали несміло, в біднішій і тихшій формі, щоб згодом розвиватися в більш рішучій і багатшій. Ще будучи дуже молоденькою, бо в 1889 р., в поезії „Співець” Леся пише:

*Чом я не маю огнистого слова,
Палкого, чому?
Може б, та щира, гарячая мова
Зломила зиму?*

Вже в цих словах видно зацікавлення Лесі з одного боку — функцією поезії, темою, яка її не лишатиме, з другого боку — проблемою боротьби, яка має відбуватися між протилежними силами.

І так в поезії Лесі Українки ми зустрічаємо образи зими й весни,

які підтримують контрастність її понять сну, інерції, байдужости, чи зневіри до понять дії, боротьби, почування (яке б воно не було, любови або ненависти) і віри. Ці образи підтримані образами льоду чи морозу, проти яких вона ставить образи квіток, сонця і всього, що зв'язане з весняним теплом і красою. Ці образи триватимуть через всю її творчість, завершившись у прекрасному образі Мавки.

В трактуванні контрастних понять активности та інерції Леся Українка дуже близька до Тараса Шевченка. В поезіях із циклу „Ритми” багато сказано подібного побоювання перед неробством і байдужістю, як і в Шевченковому філософічному архитворі „Минають дні, минають ночі”. Шевченко молиться:

*Не дай спати ходячому,
Серцем завмирати,
І гнилою колодою
По світу валятись.
А дай жити, серцем жити
І людей любити,
А коли ні, — то проклинать
І світ запалити!*

Леся Українка звертається до своєї ж поезії:

*Я не на те, слова, ховала вас
і напоїла кров'ю свого серця,
щоб ви лилися, мов отрута млява,
і посідали душі, мов іржа.
Промінням ясним, хвилями буйними,
прудикими іскрами, летючими зірками,
палкими блискавицями, мечами
хотіла б я вас виховать, слова!
Щоб ви луну гірську будили, а не стогін,
щоб краями, та не труїли серце,
щоб піснею були, а не квилінням.
Вражайте, ріжте, навіть убивайте,
не будьте тільки дощиком осіннім,
палайте чи паліть, та не в'яліть!*

Актуальність слів так Шевченка, як Лесі Українки живуча, особливо в наш час, коли гасло Мороза „будемо битись” потребує підтримки цілого народу, всіх, без виїмку членів українського національного організму. Той „сплячий велет”, якому Леся Українка про-

рокує пробудження і зірвання залізних дротів, мусить відчутти життя і бажання чину у всіх своїх фібрах. Ігор Калинець зрозумів досконало тенденцію свідомої дороги на Голготу Валентина Мороза. У вірші „Тренос” він каже:

*З любови до нас
прийняв на себе
таку страшну кару,
щоб спасти нас
від найбільшого гріха:
байдужости до вогню!*

Леся Українка поставила примат жертви над незаслуженою владою, поставила „терновий вінець” вище „царської корони”. Так виховане ідеями жертви і боротьби покоління українського рісорджимента дало героїв УПА, які вплинули на нове покоління Нескорених. Але перемога світла над тьмою, тепла над холодом і вогню над байдужістю прийти зможе лиш тоді, як всі сини і дочки України запалять в своїх душах вогонь Прометей, даний їм поезією Лесі Українки.

Богдан Стебельський

НА ПОШАНУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

В Міжнародньому році жінки, а зокрема в Році української жінки, відкриття пам'ятника Лесі Українці в „Гай-парку” в Торонті, що здійсниться 19 жовтня 1975 р., є найкращим відміченням Року жінки — як в українському національному, так і в міжнародньому розумінні цього слова.

Із поміж трьох найбільших українських майстрів слова однією з них була жінка — Лариса Косач, чи — як вона прибрала собі літературне ім'я — Леся Українка. Була вона найбільшою українською поетесою, а рівночасно виїмковим драматургом у світовій літературі. Вона рахується одною з найбільших драматургів слов'янських народів, з яких лише кілька увійшло в історію світової літератури, але, з жінок, вона найбільша у літературі усіх народів.

І чи можна було обрати кращу постать, як Лесі Українки, в цьому Році жінки — української і міжнародньої? Та й чи є краща форма вшанування людини, її вогненного мистецтва слова, як інше

мистецтво, теж великої одуховленої сили, що забронзувало б монумент нашої геніяльної Лесі рисами найближчими не лише до її фізичної постаті, але й того духа, що променює в її творах.

Великих відчують найкраще великі. Перший, що побачив велич Лесі Українки, був Іван Франко. Цей геніяльний мозок українського народу, що постійно боровся зі сумнівами, оцінив найбільше силу духа Українки, що вміла „проти надій сподіватись”, що „від часу Шевченкового „Поховайте та вставайте...” Україна не чула такого сильного, гарячого, поетичного слова”. Бо хоч вона була „слабосила, хвора дівчина” фізично, духом своїм була велетнем, слово якої стало твердою крицею, стало мечем, який підняли месники дужі. Ті, що зрозуміли її заповіт: „Хто визволиться сам — той буде вільний, хто визволить кого — в неволю візьме”!

Кому ж зобразити жінку титана, кволу тілом, духом нескорену, сильну і вільну, що накликала до боротьби, до жертви, до посвяти; що вимагала мужности, бо тих, що похилялися, „найбільш топтали люди й коні”!

Українські жінки Канади, що вирішили ставити пам'ятник Лесі Українці, звернулися прямо до єдиного мистця, життя якого, як і в Лесі, встелене принципами боротьби. Хто ж краще відчуває нескорену постать Лесі Українки, української Кассандри, як не скульптор — воїн УПА, Михайло Черешньовський, один з тих, що на поклик Лесиною слова-кричі підняв меч, замінивши його з долота скульптора, підняв гарячу сталь автомата у грізний час, коли мовчать музи. Появився Черешньовський між нами знову, щоб підняти долото, коли відгули і замовкли останні постріли в лісах Карпат і Полісся.

Черешньовський вже пам'ятником Лесі Українці у Клівленді виявив велетенське відчуття духовости поетеси — мужнього борця. Вже там, хоч би лише тим одним твором зайняв в українському образотворчому мистецтві місце безсмертного, а від того часу мистець створив галерію портретів, між ними прекрасні своїм стилем і духовістю чотирьох провідників визвольної революції у пам'ятнику героям у Елленвілл.

Пам'ятник Лесі Українці в Торонті — це верхів'я творчости мистця. Торонто матиме в найкращому парку міста його твір, що свідчитиме про красу нашого мистецтва у постаті найдорожчої в нашому народі жінки, яка заслужено стоїть поряд зі Шевченком і Франком. Тут проходитиме наша молодь, тут складатиме квітки вдячності і набиратиме силу бути собою, бути українською. Звідси Леся дивитиметься в далечінь на схід сонця із постановою добиватися

батьківщини. Прийде і чужинець і питає: хто вона? Найбільший драматург поміж жінками народів світу, — скажуть йому земляки Лесі. Людина, яка ненавиділа рабства і навчила рабів бути лицарями. І ще скажуть: це сестра по духові найбільшого поета України — Шевченка, що підняв символ жінки на найвищий п'єдесталь людяности. Немає поета, щоб вище поставив честь дівчини і гідність матері, в дослівному і символічному його розумінні матері України.

Кому ж бо як не Шевченкові і Лесі Українці належить найбільша пошана українського народу, а зокрема Лесі у Міжнародньому році жінки.

Комітет Українок Канади
Відділ Торонто, Канада

Нью-Йорк, 23 листопада 1972 р.

Вельмишановні Пані!

Я одержав від Вас листа з дня 28 жовтня 1972 р., в якому Ви пропонуєте мені виготовити проект пам'ятника Лесі Українці, який має бути поставлений в Торонті.

Ваш лист, Дорогі Пані, був для мене несподіванкою і він справив мені велику приємність. Щиро Вам за це дякую.

Приймаю на себе обов'язок виготовити згаданий проект пам'ятника Лесі Українці у Торонті. Робота буде велика і потребуватиме відповідного часу для здійснення. Відкладаю всі другорядні праці і приступаю до запропонованого Вами проекту.

Маю надію, що Бог нам допоможе.

Щиро здоровлю,
Михайло Черешньовський

Діловий Комітет будови пам'ятника Лесі Українці у Торонті та його праця

З В І Т

ГОЛОВИ ІНЖ. ЛЕОНІДИ ВЕРТИПОРОХ

На Х-му Конгресі Комітету Українців Канади, що відбувся в жовтні 1971-го року у Вінніпезі, на внесення інж. Леоніди Вертипорох, тодішньої голови Відділу Комітету Українок Канади в Торонті, на Конгресовій сесії Комітету Українок Канади винесено постанову і схвалено цілим Конгресом КУК поставити пам'ятник Лесі Українці в Канаді для її відзначення у 100-річчя народження і прослави, яка своїм безсмертним словом запалила український народ до боротьби за волю.

Щойно в жовтні 1972-го р., після рішення Управи Крайового Комітету Українок Канади будувати пам'ятник Лесі Українці в Торонті, приступлено до зорганізування Ділового Комітету побудови пам'ятника. На голову обрано інж. Леоніду Вертипорох (ОЖ ЛВУ), а до Управи увійшли представниці жіночих організацій: д-р Зоя Плітас (СУК) — перша заступниця голови і від 1 квітня 1975 р. кореспонденційна секретарка, Софія Проців (ОУК) — друга заступниця голови, Ярослава Винницька (ЛУКЖ) — кореспонденційна секретарка від 1972 — 31 березня 1975-го р., Дарія Темник (ЛУКЖ) — рекордова секретарка, Ольга Станько (СУК) — англомовна секретарка, бл. п. Левка Романик (Жін. Т-во Кор. Кан. Укр. Легіону) — касир 1972-1974 рр., Анна Ференсів (СУК) — фінансова секретарка від 1972-31.3.1975 р., Анна Рурик (ЛУКЖ) — касир від грудня 1974-го р., а від 1. IV. 1975 р. — Марія Калимін (ОУК).

Імпрезово-фінансову Комісію очолила д-р Віра Клос (ЛУКЖ). Від 31 березня 1975 р. до цієї Комісії входили представниці й представники громадських організацій міста Торонта: Ірина Кривинюк (ОЖ ЛВУ), Марія Колодій (ОЖ ЛВУ), Катерина Кривоус (Тов. ім. Олени Пчілки при Народному Домі), Роза Тисяк (Жін. Т-во Корол. Кан. Укр. Легіону), бл. п. Михайло Орихівський (УНО), інж. Богдан

Максимець (Відділ КУК — Торонто), інж. д-р Юрій Курис (Укр. Техн. Т-во), інж. Ігор Стецура (УТТ, архітект), радний Василь Бойчук (зв'язковий з Миською радою), д-р Богдан Стебельський (голова КНТШ і голова Ради для справ культури при СКВУ), мгр. Аріядна Стебельська (АДУК), д-р Ірина Шумська-Мороз (УСОМ), адвокат Богдан Онищук (Пров. КУК, правний дорадник), д-р Юрій Пелех (БУК — Централя Укр. Кат. Сх. Єпархії), Степан Рошко від Українських Купців, Промисловців і Професіоналістів, фінансовий дорадник.

Контрольна Комісія: Ганна Ганківська (ЛУКЖ) — голова, Теодосія Мирошник і бл. п. Анастасія Таращук (ЛУКЖ) — члени.

На протязі років кооптовано наступні особи: Марія Сірота (ОУК) — заступниця секретарки від вересня 1975 р., Марія Калимін (ОУК) — фінансовий секретар від 31 березня 1975 р., Олена Глібович (голова Культурно-освітньої та Імпрезової Комісії при Пров. Раді КУК — Онтаріо), від травня 1975 р., Анна Михайловська (ОУК).

Управа Ділового Комітету приступила до праці та інтенсивно зайнялася підготовою для успішного завершення цього престижного проекту. До почесного Комітету запрошено сестру Лесі Українки, професора Ізидору Косач-Борисову, владик наших Церков, голов центральних організацій, установ та визначних провідних осіб нашого суспільства.

Завдяки старанням Василя Бойчука, радного міста Торонта, вдалося нам дістати гарне місце в центрі Гай-парку на ділянці ч. 17, що має найкраще положення горбка з прекрасним краєвидом на всі сторони парку. Виконання пам'ятника запропоновано скульпторові Михайлові Черешньовському, творцеві пам'ятника Лесі Українці в Клівленді (ЗСА).

Збірковою акцією на будову пам'ятника Лесі Українці в Торонті започатковано 25-доляровим бенкетом в залі Українського Дому при вулиці 83-85 Крісті, з мистецькою програмою, присвяченою Лесі Українці, 14-го квітня 1973-го р. В бенкеті взяло участь понад 300 учасників, між ними представники федерального, провінційного і міського урядів, представники наших крайових, провінційних і 32 місцевих організацій.

Бенкет відкрила голова інж. Леоніда Вертипорох і в короткому слові познайомила приявних з рішенням Конгресової Сесії Ж КУК та цілого Конгресу КУК збудувати пам'ятник Лесі Українці в Канаді для відзначення 100-річчя народження і про перебіг дотеперішніх заходів для спорудження пам'ятника в Торонті.

Господарями бенкету були Олександра Ковальська і проф. інж.

Василь Янішевський. Головним промовцем була мгр. Аріядна Стебельська, яка прочитала доповідь: „Значення Лесі Українки для України і для світу”.

Почесними гостями були: сестра Лесі Українки, проф. Ізидора Борисова, племінник її, Василь Кривинюк з дружиною, і скульптор

Инж. Леоніда Вертипорох

Голова Ділового Комітету будови пам'ятника Лесі Українці
в Торонті

Михайло Черешньовський, якого Комітет запросив виготовити проект пам'ятника. Він у своєму слові з'ясував відношення мистця до задуманого твору, в який він мусить вжитися і полюбити материнською любов'ю.

В мистецькій програмі, що її уложила мгр. Аріядна Стебельська, виступав струнний квартет Музичного Інституту ім. Лисенка під диригентурою проф. Івана Коваліва; Марко Янішевський — скрипаль, Богдан Цуп — скрипаль, Роман Гоголь — віоля і Наталка Клюфас — віольончеля. Бербенець Елеонора — сопрано — відспівала: 1) „Хотіла б я піснею стати”, 2) „Є на світі своя доля”, 3) „Коли б я була сонечком на небі”. В програмі було ще художнє слово. „І ти колись боролась...” — деклямація — Надії Куцої, „Роберт Брюс” — художнє читання — Стефанії Шимко, „Дочка Єфая” — рецитація — Галини Безхлібник.

Бенкет пройшов під оглядом багаточисельности, як теж деякими пожертвами, дуже успішно.

Для дальшого придбання фондів виготовлено збіркові лісти, які розіслано до українських організацій, установа, членів Комітету й довірених осіб.

З початком місяця лютого 1974-го р. маестро Михайло Черешньовський запросив голову Комітету побудови пам'ятника інж. Леоніду Вертипорох і д-ра Богдана Стебельського — голову Мистецької Комісії до оглянення і оцінки моделю пам'ятника, який він виконав у відповідних розмірах і висоті з шпаятмаси.

Користаючи з моєї присутности на ювілейних святкуваннях з приводу 100-річчя НТШ і 25-ліття КНТШ в днях від 21-23 березня 1974-го р. у Вінніпезі, я була запрошена на засідання Крайової Управи Комітету Українок Канади, на якому дала обширні інформації про працю Ділового Комітету побудови пам'ятника Лесі Українці в Торонті. Всі присутні члени висловили велике признання й обіцяли повну піддержку та рішили вислати обіжник в тій справі до центральних жіночих організацій і відділів ЖКУК, як також взяли 25 збіркових лист для розіслання до центральних жіночих організацій і відділів Жіночого Комітету Українок Канади по цілій Канаді, а також до довірених збірщиків у Вінніпезі й околиці та в Центральній і Західній Канаді.

Після вислання обіжників Крайова Управа Комітету Українок Канади в справі збірки пожертв на побудову пам'ятника Лесі Українці в Торонті, Управа Централі Союзу Українок Канади почала збирати пожертви від своїх відділів і пересилати до каси Комітету побудови пам'ятника, як також Централі ЛУКЖ зокрема із Східньої Спархії, ОЖ ЛВУ і ОУК.

Нашим найгарячішим бажанням було довершити будову пам'ятника в 1975-му році, Міжнародньому Році Жінки і Української Жін-

Д-р Зоя Плігас
Перша заступниця голови Діло-
вого Комітету і від квітня 1975 р.
кореспондентський секретар

Софія Проців
Друга заступниця голови
Ділового Комітету

Ярослава Винницька
Кореспондентський секретар
Ділового Комітету від 1972-74 рр.

Дарія Темник
Рекордовий секретар Ділового
Комітету

ки-в'язня, що його проголосило СКВУ не тільки для її прослави, але щоб закріпити важливість українського поселення на Канадській землі.

Коли скульптор Михайло Черешньовський виготовив модель пам'ятника і передав через д-ра Б. Стебельського до Торонта, Комітет побудови пам'ятника влаштував „Святковий вечір” 9 червня 1974-го р. в залі УНО при вулиці Каледж 297 з мистецькою програмою і вечерею, на який запрошено представників українських організацій і установ та українське громадянство. Програму вечора відкрила тодішня голова Відділу Комітету Українок Канади в Торонті д-р Віра Кос, вечером проводила д-р Зоя Плітас, перша заступниця голови Комітету побудови пам'ятника. Після вечері д-р Богдан Стебельський відслонив модель пам'ятника і подав опис та характер майбутнього пам'ятника з мистецької точки зору. Постаць Лесі Українки буде 10 стіп високою, виконаною в бронзі, підстава буде з чорного граніту з трьома ясними гранітними сходами на округлій бетонній підставі, разом пам'ятник матиме 18 стіп височини.

В мистецькій частині виступили: Галина Саковська з двома сольовими творами для фортепіано, Стефа Шимко рецитувала твір Лесі Українки „Казка про велетня”, Марія Гишка — „Завжди терновий вінець”, а баритон Василь Саковський відспівав арію Джермона з опери Верді „Травіята”, „Чорнобривці” Верменича і „Надії” Я. Лопатинського при фортепіановому акомпанюванні Г. Саковської. Голова Комітету побудови пам'ятника подякувала виконавцям програми, а всім за численну участь і їхні пожертви.

З фотографії моделю пам'ятника зроблено клішу і „мети”, які разом з комунікатом вислано для поміщення в українській пресі, яка безкоштовно поміщувала наші комунікати, статті, заклики до жертв, повідомлення із зібраних жертв, як також нашим збірщикам, що збирали на збіркові листи. Це видатно причинювалося до збирання фонду, і за те ми їм дуже вдячні.

У часі Конгресу Українців Канади, що відбувався в днях 7, 8 і 9 жовтня 1974-го року у Вінніпезі, голова Ділового Комітету Побудови Пам'ятника Лесі Українці в Торонті прочитала звіт з діяльності Комітету, як також фінансовий звіт, що його виготовила Анна Ференців. На пленарній Сесії Конгресу КУК прочитала коротке „Слово” про діяльність Комітету, подякувала жертводавцям і просила про дальшу фінансову допомогу, щоб могли виконати цей великий задум не лише для прослави Лесі Українки, але також нашого українського імені у вільному світі.

Ольга Станько
Англомовний секретар Ділового
Комітету

Бл. п. Левка Романик
Касир Ділового Комітету
від 1972-74 рр.

Добр. Ганна Ференсів
Фінансовий секретар Ділового
Комітету

Ганна Рүрик
Касир Ділового Комітету
від 1974 р.

Ми старалися про допомогу в урядових чинників, як у федеральному так і провінційному, і в міській управі Торонта, та на жаль ніякої піддержки ми не одержали.

В справі допомоги ми зверталися до всіх громадських організацій, кредитівок, фінансових інституцій, фондаций і меценатів, підприємців та професіоналістів. З більших пожертв на наш заклик ми одержали \$1,000.00 від Фундації ім. Тараса Шевченка, від Відділу Торонтського Комітету Українок Канади понад \$1,900.00 і від Торонтського Відділу КУК \$1,000.00.

Найбільше пожертв зложили жіночі організації та збірщики на „збіркові листи”, також українська дітвора з Рідних Шкіл в Торонті під проводом директорів і учителів зложила на „збіркові листи” около \$800.00 і куми.

Управа Централі КУК у Вінніпезі видала комунікат до преси і організацій, що пожертви на пам'ятник можна також пересилати через Централю Комітету Українців і Українок Канади у Вінніпезі.

Пожертви на „збіркові листи”, від організацій, установ, особисті, кумів, привіти-побажання і бізнесові, будуть вповні поміщені в Пропагандистській книжці.

При кінці червня 1975-го р. маестро Михайло Черешньовський повідомив нас, що пам'ятник Лесі Українці готовий до відливу. Як голова Об'єднання Мистців Українців Америки, поставив його в Літературному Клубі на виставку, яка тривала три тижні для оглядин і оцінки мистців та українського громадянства, як також подав велику світліну з моделю в щоденнику „Свобода”.

З початком місяця липня поїхали до Нью-Йорку голова Комітету будови інж. Леоніда Вертипорох і перша заступниця голови д-р Зоя Плітас. Монумент Лесі Українки, 10 стіп височини, дуже гарно в деталях виконаний, зробив на нас велике враження. Там ми стрінули сестру Лесі Українки, проф. Ізидору Косач-Борисову, яка сказала: „Таку пригадую собі Лесю, як живу, тільки інше вона носила вбрання”. Багато мистців та глядачів висказували велике признание маестрові Мих. Черешньовському. Були захоплені постаттю Лесі Українки. За порадою маестра Черешньовського, ми прийняли Рік Української Жінки, що його проголосив СКВУ і який рівночасно був Інтернаціональним Роком Жінки, найкращою порою для спорудження пам'ятника. Схвалили проект і підписали умову з відливарнею. Михайло Черешньовський зобов'язався наглядати за роботою, а також помагати при шліфуванні, бо час був короткий і вакаційний, а відлив повинен був бути готовий на 10-го жовтня, бо найбільш сприйнятною датою для відкриття пам'ятника була дата 19-го жовтня. Підземні

Ганна Михайловська
Член Ділового Комітету

Марія Калимін
Фінансовий секретар Ділового
Комітету

Катерина Кривоус
Зв'язкова Ділового Комітету

Розалія Тисяк
Член Імпрезової Комісії
Ділового Комітету

роботи під гранітну підставу і статую Лесі Українки — на вимогу Управи Гай-парку — можна було будувати після 1-го вересня з огляду на дітей, які там перебувають і бавляться в час літніх місяців. Завдяки підприємцеві інж. Богданові Максимцеві, українське будівельне підприємство Михайла Грабовського і Б. Чуми згодилося в короткому реченні збудувати підставу. Архітект Ігор Стецюра виготовив три різні пляни.

Перед від'їздом з Нью-Йорку, голова інж. Леоніда Вертипорох і заступниця голови д-р Зоя Плітас в товаристві маистра Михайла Черешньовського відвідали редакцію „Свободи”, в якій редактор Любов Коленська перевела з нами інтерв'ю у справі започаткування будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті.

Рішенням Комітету Будови для придбання фондів святкування відкриття пам'ятника поділено на дві частини: 18 жовтня 1975-го р. 25-доляровий бенкет з малою мистецькою програмою, а 19-го жовтня 1975-го р. — посвячення і відкриття на площі в Гай-парку. Для технічного переведення цього діла створено спеціальний Комітет 11 серпня 1975-го р., який очолила Софія Проців, друга заступниця голови. Йї до помочі зголосилися пані: А. Таращук, Р. Тисяк, К. Кривоус, М. Калимін, М. Колодій, О. Станько, д-р Віра Кос, д-р Зоя Плітас. За порадою М. Калимін запрошено українське громадянство в характері жертводавців-кумів — від \$25.00 вгору, імена яких будуть поміщені у програмці, а згодом у Пропам'ятній книжці. Всі члени займалися інтенсивно збіркою пожертв: кумів, побажань, привітів, бизнесових оголошень і квитків на бенкет. Д-р Віра Кос одержала в подарунку один образ від мистця Василя Курилика і один образ від мисткині Ірини Носик для розигри на льотерії, яку перед посвяченням пам'ятника не виконано. Комітет Побудови передав їх Відділові Комітету Українок Канади для влаштування льотерії з доходом для Централі Комітету Українок Канади на „Фонд Лесі Українки”. Анна Михайловська запроектувала і вшила синю заслону з широкою золотою шарфою на закриття пам'ятника перед відкриттям і посвяченням. М. Сірота заступала кореспонденційну секретарку, як також М. Калимін.

В часі від половини липня, протягом шести тижнів (щоденно), голова інж. Л. Вертипорох і перша заступниця голови д-р Зоя Плітас з кореспонденційною секретаркою приготувляли комунікати до преси, листи-запрошення до почесного Комітету та листи-запрошення до організацій, як також до поодиноких визначних особистостей до участі в бенкеті й відслоненні Пам'ятника. В друкуванні й відбиванні на цикльостилі, а згодом в пакуванні й розсилці, допомагали вакацій-

Олена Глібович
Голова Імпрезової Комісії
Ділового Комітету

Мрр. Аріядна Стебельська
Мистецький дорадник Ділового
Комітету

Бл. п. д-р Віра Кос
Голова Імпрезової Комісії
Ділового Комітету

Д-р Ірина Мороз-Шумська
Мистецький дорадник Ділового
Комітету

ні працівники — студенти завдяки голові Торонтського Відділу КУК д-рові П. Глібовичеві і д-рові Б. Стебельському, голові КНТШ.

Виготовлено летючки, які вже кілька тижнів до відкриття Пам'ятника розповсюджено під церквами, в будинках українських організацій і приміщеннях кооператив та бизнесових підприємств.

Видруковано також пам'яткові картки із силуеткою Лесі Українки на пам'ятнику.

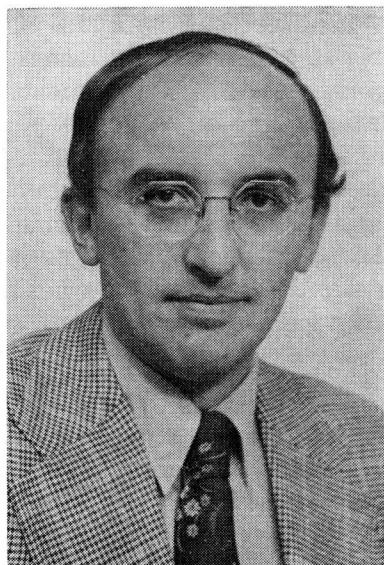
Кооператива „Будучність” відступила безкоштовно приміщення у своїй бібліотеці, в якій ми полагоджували наші справи до кінця місяця жовтня 1975-го р., а відтак у домі УНО при вул. Каледж.

Під проводом Олени Глібович, члени мистецько-пропагандивної комісії займалися зорганізуванням і уложенням офіційних і мистецьких програм, що відбулися у „Фоур Сізонс Шератон” готелі в суботу 18 жовтня в часі бенкету, й під час відкриття пам'ятника Лесі Українці в Гай-парку 19-го жовтня 1975 року. Все було поміщене у гарно оформленій програмці: життєпис Лесі Українки, скульптора Михайла Черешньовського, короткий звіт з діяльності Комітету будови пам'ятника, привіти від міністрів Онтарійського й Федерального урядів, посадника міста Торонта, українських організацій і установ, жертви „кумів” і інших жертводавців, як також від поодиноких осіб, побажання і, врешті, бизнесові оголошення.

В бенкеті, який відбувся 18-го жовтня в балевій залі „Фоур Сізонс Шератон” готелю, взяло участь понад 400 учасників. Його відкрила та привітала присутніх гостей Софія Проців, а проводила мгр. Анна Троян. Владика Кир Ізидор Борецький на початку провів молитву, а після вечері митрофорний протопресвітер о. Михайло Боднарчук. З-посеред почесних гостей сказали коротку промову сестра Лесі Українки проф. Ізидора Косач-Борисова, міністер культури з Онтарійського уряду дост. Р. Велш, кол. міністер І. Яремко прочитав привіт від прем'єра Онтарійського уряду В. Дейвіса, старший радний В. Бойчук прочитав привіт від митрополітальної управи міста Торонта, Леся Хорош-Грегорі від льокальної Канадської Жіночої Ради в Торонті. Коротке слово сказав скульптор Михайло Черешньовський. Короткі привітання склали голови і представники від центральних українських організацій: СКВУ — д-р Ф. Мартинюк, КНТШ і АДУК — д-р Б. Стебельський, ЛУКЖ — Марія Долішна, Централі ОУК — Осипа Максимів, ОЖ ЛВУ — Ольга Заверуха, від письменників „Слово” — письменник Улас Самчук, СУК — А. Шевелюк, від імені Комітету 100-річчя Лесі Українки в ЗСА — мгр. Ірина Пеленська, д-р П. Глібович від Відділу КУК і Ганя Бардин від місцевого Відділу Комітету Українок Канади.

Д-р Богдан Стебельський
Мистецький дорадник Ділового
Комітету

Инж. Богдан Максимець
Будівельний дорадник Ділового
Комітету

Инж. Ігор Стецура
Архітект-дорадник Ділового
Комітету

Ігор Чума
Будівничий постаменту пам'ят-
ника Лесі Українці

В мистецькій програмі виступили: Елеонора Бербенець — кольоратурне сопрано, виконавши три пісні при форт. супроводі пі Іраїди Черняк — „Хотіла б я піснею стати”, „Місяцю ясний” і „Мрії й бажання”. Стефанія Шимко рецитувала уривки з „Грішниці” Лесі Українки. „Українські думки” і „Спомини з гір” виконав молодий скрипаль Андрій Василюшка при форт. супроводі Д. Деніельс з Кіченер. Квартет „Верховина” в складі: Надія Ров, Віра Залуцька, Ніля Генік і Богдана Ігнатович, при форт. супроводі Стефанії Жовнір-Клос, під кер. Олени Глібович відспівав дві пісні до слів Лесі Українки — „Ноктюрн” і „Осінні квіти”.

Головну доповідь про Лесю Українку прочитала проф. Оксана Кибальчич-Борецька, в якій представила величню силуетку Лесі Українки, як велику патріотку, неперевершеного майстра слова, що — хоч фізично хвора та палкої вдачі — героїчно надхненними словами боролася за права людини, а передусім за права українського народу за волю і свою власну Державу. Її гострою зброєю боротьби проти ворога було її сильне могутнє, поетичне слово. І ця зброя, що з більшою силою продовжує діяти в наші часи в руках відважних братів, є справжнім мечем на катів українського народу. Величні ідеї безсмертної поезії Лесі Українки ближчі та й ще рідніші у націй сучасності й нашому молодому поколінню чим у добі Лесі Українки.

Хоч Леся мала дуже сприятливі умови літературного розвитку, мимо того, що страшна невилічима недуга була великою перешкодою, та не зважаючи на те, саме тоді Леся серед тяжких фізичних терпінь написала свої найкращі твори, поезії, а особливо драми, з яких до найкращих треба зачислити „Лісову Пісню”, яку можна порівняти із „Сном літньої ночі” Шекспіра. У далекому Єгипті, тяжко хвора, написала більший твір „Триптих”, що складається з трьох поем. В останній поемі „Велетень” висловлює глибоку і непохитну віру у визволення українського народу від пут і кайданів московської неволі. „Кохана стороною моя, далекий мій краю, що раз згадаю я тебе, то й казку цю складаю”.

Прекрасний пам'ятник побудований українцями Канади, великій доньці свого народу в Інтернаціональному й Українському Році Жінки є доказом, що квіти, які сіяла Леся Українка на важкім перелозі й лляла на них сльози, зійшли і зацвіли буйним квітом тут, у далекій Канаді.

В неділю 19-го жовтня 1975-го р. мимо холодної, вітряної й дощової погоди, українське громадянство з'їхалося з Канади, Америки, Аргентини, Європи в числі понад 10,000 осіб, щоби заманіфестувати

Теодосія Мирошник
Член Контрольної Комісії
Ділового Комітету

Ганна Ганьківська
Голова Контрольної Комісії
Ділового Комітету

Марія Колодій
Член Контрольної Комісії
Ділового Комітету

Бл. п. Анастасія Тарашук
Член Контрольної Комісії
Ділового Комітету

свою любов і пошану та співзвучність з ідеями Лесі Українки за визволення українського народу з московської неволі.

На площі довкола пам'ятника Лесі Українці під проводом Софії Проців, голови Технічної Комісії члени й інші довірені особи, між ними пані: Анна Воробець, д-р Зоя Плітас, Марія Калимін, Анна Рурик, Роза Тисяк, Марія Ломага, Мирослава Одноріг, Анастасія Тарашчук, Ольга Станько, Оля Проць, Надя Остапчук, Марія Обаль, Анна Михайловська, збирали пожертви, продавали програмки, святкові ленти і картки з моделем пам'ятника Лесі Українці.

Ще перед торжеством оркестра „Батури́н” під кер. мгр-а Василя Кардаша відіграла величний гимн Д. Бортнянського „Славен еси”, відтак канадський національний гимн, після якого наші владики — митрополит УГПЦ Михаїл і єпископ УКЦ Ізидор Борецький, при численній участі духовенства і своїх хорів, відправили перед заслоненим пам'ятником торжественний молебень у наміренні українського народу.

Програму відкриття пам'ятника перекладали Галина Мазуренко (ОУК) і Марія Шкамбара (ОЖ ЛВУ).

У часі церемонії відкриття пам'ятника, що його довершували сестра Лесі Українки проф. Ізидора Борисова, міністер багатокультурности федерального уряду, Джон Мунро, в асисті Ярослави Іванчук, голови Крайової Управи Комітету Українок Канади з Вінніпегу, голови будови пам'ятника Лесі Українці, інж. Леоніди Вертипорох, також голови Централі Комітету Українців Канади, адвоката Сергія Радчука, екз. директора канцелярії КУК, д-ра Ярослава Кальби, з-за хмар виглянуло сонце і освітило своїм золотим промінням постать Лесі Українки.

Перед пам'ятником відбулася дефіляда молоді Пласту, СУМ і ОДУМ при звуках оркестри „Батури́н”, під диригентурою мгр-а Василя Кардаша і оркестри Пласту.

Привітання і признання Діловому Комітетові висловили наші владики, сестра Лесі Українки, проф. Ізидора Косач-Борисова, федеральний міністер Джон Мунро, д-р Ф. Мартинюк від СКВУ, Степанія Савчук — голова СФУЖО, Ярослава Іванчук — президент Централі Комітету Українок Канади, адвокат Сергій Радчук — президент Централі Комітету Українців Канади, адвокат Богдан Онищук — голова Провінційної Ради КУК на Онтаріо, старший радний — Василь Бойчук, мгр. Уляна Целевич від Об'єднання Жінок ОЧСУ в ЗСА, д-р Маруся Бек від Державного Центру УНРади в ЗСА. Коротку промову сказав скульптор Михайло Черешньовський, слово про Лесю Українку прочитала мгр. Аріядна Стебельська.

В мистецькій частині виступили дівочі хори: хор О СУМ „Діброва” під диригентурою мгр-а В. Кардаша відспівав дві пісні — народню „Поза нашим яром” і „Плавай, плавай, лебедоньку”, сл. Т. Шевченка, муз. П. Покровського. Хор УНО „Калина”, диригент п-і Параня Гарасимчук — „Киеве мій”, сл. Д. Луценка, муз. І. Шамо. Хор „Веснівка”, диригент Квітка Зорич-Кондрацька — „Весняні ночі”, сл. Лесі Українки, муз. М. Стефанишин, „Піду в садочок” — народня пісня обр. А. Коломійця. Збірну рецитацію „І ти боролась” — монтаж артиста Володимира Довганюка виконали: Христя Яріш, Іванка Маїк, Галя Шліхта і Віра Харченко. Оркестра О СУМ „Батурин” під ди-

Ганна Федак
Член Контрольної Комісії
Ділового Комітету

ригентурою мгр-а Василя Кардаша відограла „В'язанку українських пісень” інстр. Ю. Гойдала, „Двадцятье століття”, марш, інстр. Ю. Гойдала, а на закінчення цього врочистого свята український національний славень „Ще не вмерла Україна”.

Заключне слово сказала голова Ділового Комітету будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті інж. Леоніда Вертипорох, дякуючи маестрові Михайлові Черешньовському не лише за його прекрасний проект, але й за виконання монументу Лесі Українки. Подякувала українській спільноті в Канаді й діаспорі, яка своїми пожертвами вможливила спорудження пам'ятника Лесі Українці в Торонті, зокрема в Році Української Жінки, що є великим досягненням української громадськості у цілому вільному світі. Подякувала за співпрацю членам Комітету, зокрема Технічній Комісії, що її очолювала п-і Софія Проців, яка видатно причинилася до переведення цієї великої мані-

фестації. Подякувала святковій українській громаді, що так численно взяла участь у цьому великому святі. Нашим ієрархам наших Церков, всечеснішим отцям, почесним гостям на чолі з сестрою Лесі Українки, проф. Изидорою Борисовою і її родиною, представникам українських організацій і установ, особливо збірщикам, „кумам” та іншим жертводавцям, школярам Рідних Шкіл у Торонті, виконавцям мистецьких програм, які виконували їх безкоштовно, українській організованій молоді, яка так численно звеличала відкриття пам'ятника. Подякувала українській пресі у вільному світі, що протягом чотирьох літ, статтями про Лесю Українку, нашими комунікатами і оголошуванням навіть збіркових ліст, передусім в Торонті: „Гомін України”, „Наша Мета”, „Вільне Слово”, „Наша Батьківщина” та „Український Голос” і „Новий Шлях”, також нашим радіопрограмам „Пісня України” під кер. Прокопа Наумчука в Торонті і Василя Шарвана в Бофало (ЗСА), що причинилися до великого успіху цього престижевого задуму, відзначення 100-ліття народження нашої найбільшої поетеси Лесі Українки, до поставлення пам'ятника в 1975 р. Інтернаціональному Році Жінки і Році Української Жінки, що його проголосило СКВУ. З подякою і жалем треба нам іще згадати ненадійно померлих наших членів, які з відданням працювали в Комітеті побудови пам'ятника: бл. п. Левку Романик, д-р Віру Кос і Анастасію Тарашук.

Про відкриття і посвячення пам'ятника Лесі Українці в Торонті були поміщені звідомлення в „Гомоні України”, „Нашій Меті”, „Вільному слові”, „Нашій Батьківщині”, щоденнику „Свобода”, журналі „Нові Дні”. Велику статтю про побудову пам'ятника і працю Комітету та про святкування й відслонення пам'ятника написала д-р Зоя Плітас. В журналі СФУЖО „Українка в світі” написала репортаж редакторка Ірина Пеленська. Коротші звідомлення були в „Канадійському Фармері”, „Нашому Кличі”, „Шляху Перемоги”. В кварталнику „Форум”, що його видає в англійській мові Український Робітничий Союз, редактор мгр. Андрій Григорович помістив гарний допис, який прикрасив численними світлинами, з яких декотрі він подарував до вжитку у „Пропам'ятній Книжці”.

Олена Глібович перевела інтерв'ю з головою побудови пам'ятника Лесі Українці в справі спорудження і поставлення пам'ятника та величавого відсвяткування й відкриття, що було подане через СіБіСі на Україну. Пані Менделюк на радіовисильні „Прометей” передала інтерв'ю з нагоди відкриття пам'ятника з першою заступницею голови д-р Зоєю Плітас.

Модель-монумент пам'ятника Лесі Українці в робітні скульптора.
Біля нього стоять: інж. Леоніда Вертипорох, д-р Богдан Стебельський та Людмила Черешньовська. Огляд моделю відбувся в Нью-Йорку 24 лютого 1974 р.

Хоч поставленням пам'ятника безсмертній Лесі Українці в Гай-парку в Торонті радіють серця українців у вільному світі, то за Діловим Комітетом залишилася ще велика праця. Вже повисилано подяки за моральну й матеріальну піддержку організаціям, установам, кооперативам, подяки до мистецьких ансамблів і мистців за їхні безкоштовні виступи.

Контрольна Комісія і „Чартеред екавнтент” перевірили наші фінанси. Маємо фінансову надвишку, так що зможемо вив'язатися з нашого зобов'язання — видання історичної „Пропам'ятної Книжки”. Перед нами височить пам'ятник Лесі Українці в найкращому парку міста Торонта — Гай-парку, на горбку ч. 17, на тлі зелених кучерявих сосон 18 стіп височини, постать вилита з бронзи на чоти-рогранній підставі з чорного граніту, в яким вложено землю з могили Лесі Українки в Києві. На стінах вирізьблено написи. На фронтовій стіні великими українськими буквами — ЛЕСЯ УКРАЇНКА, під ним напис по-англійському — LESYA UKRAINKA, The Greatest Ukrainian Poetess; на бічних стінах: на лівій стороні один з афоризмів Лесі Українки — „Хто визволиться сам той буде вільний, хто визволить кого — в неволю візьме”..., по правій стороні те саме в англійському перекладі п-і мгр. Аріядни Стебельської. На четвертій стіні гранітної підстави під скульптурою Лесі Українки вирито англійською мовою:

LESYA UKRAINKA (LARISSA KOSACH KVITKA) WAS A POETESS AND DRAMATIST WHO FOUGHT FOR HUMAN RIGHTS AND THE RIGHTS OF THE UKRAINIAN NATION. SHE WAS BORN ON FEBRUARY 25, 1871 IN NOVOHRAD-VOLYNSKY, UKRAINE, DIED IN SURAMI, GEORGIA ON AUGUST 1, 1913 AND WAS BURIED IN KIEV, THE CAPITAL CITY OF UKRAINE.

THIS MONUMENT WAS ESTABLISHED
BY A CONGRESS RESOLUTION OF THE WOMEN'S COUNCIL
OF THE UKRAINIAN CANADIAN COMMITTEE. IT WAS UNVEILED
DURING INTERNATIONAL WOMEN'S YEAR ON OCTOBER 19, 1975 BY
ISYDORA KOSACH-BORYSOVA
SISTER OF THE POETESS
HON. JOHN C. MUNRO
MINISTER RESPONSIBLE FOR MULTICULTURALISM IN CANADA
YAROSLAVA IVANCHUK
PRESIDENT, NATIONAL WOMEN'S COUNCIL
UKRAINIAN CANADIAN COMMITTEE
LEONIDA J. WERTYPOROCH
CHAIRMAN, LESYA UKRAINKA MONUMENT COMMITTEE
МУКХАЙЛО ШЕРЕШНІОВСЬКИЙ
SCULPTOR

Щойно в квітні 1977 р. вирізьблено коротку інформацію на задніх стінах пам'ятника, короткий життєпис Лесі Українки, та що Комітет Українок й Українців Канади його поставив і хто його відкрив

Монумент пам'ятника Лесі Українці, готовий до відливу, був виставлений в Літературно-Мистецькому Клубі в Нью Йорку в червні 1975 р. В липні 1975 р. цей модель оглянули й прийняли інж. Леоніда Вертипорох та д-р Зоя Плігас.

Стоять зліва: інж Леоніда Вертипорох, проф. Ізидора Борисова — сестра Лесі Українки, і д-р Зоя Плігас.

19-го жовтня 1975-го року. Тексти напису англійською мовою виготовив мгр. Андрій Григорович.

У зв'язку з Конгресом Комітету Українців Канади, що відбувся від 11-14 жовтня у Вінніпезі, зокрема Конгресової сесії Комітету Українців

раїнок Канади, що відбулася 11 жовтня 1977 р., голова Комітету будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті написала звіт з цілої діяльності Комітету від 1972-1977 рр., який був поміщений в Конгресовій книжці Комітету Українок, також взяла участь у програмі, в якій у привітальному слові подала також коротке звітлення із праці Комітету будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті, що було прихильно прийняте.

С Л О В О
ІНЖ. ЛЕОНІДИ ВЕРТИПОРОХ — ГОЛОВИ КОМІТЕТУ БУДОВИ
ПАМ'ЯТНИКА ЛЕСІ УКРАЇНЦІ В ТОРОНТІ
*виголошене на Конгресі КУК, що відбувся в днях від
11 до 14 жовтня 1974 р. у Вінніпезі*

Хвальна Президіє, Світлий Конгресе!

Мені припала велика честь, як голові Ділового Комітету для побудови пам'ятника безсмертній Лесі Українці в Торонті, покликаною Конгресовою Сесією Українок Канади та Конгресу КУК з 9-11 жовтня 1971 р. для відзначення 100-річчя її народження, зложити щиру подяку за піддержку цього великого і престижного діла.

До Почесного Комітету належать всі наші церковні ієрархи, сестра Лесі Українки, проф. Ізидора Косач-Борисова, президенти і голови наших центральних організацій і установ.

До Ділового Комітету входять представниці жіночих організацій згуртованих у Відділі Комітету Українок Канади в Торонті, голови Провінційного КУК і місцевого Відділу КУК та представники інших організацій і установ та фахівці: адв. Б. Онищук — правний дорадник, д-р Б. Стебельський — мистецький дорадник, архітект інж. Ігор Стецура, автор пам'ятника скульптор Михайло Черешньовський. Приміщення пам'ятника у гарному місці у Гай Парку завдячуємо старанням радного Василя Бойчука. Нашу збіркову акцію ми започаткували 25-доляровим бенкетом 14 березня 1973 р. з мистецькою програмою, присвяченою Лесі Українці. Представлення проекту відбулося 9 червня 1973 р. з мистецькою програмою і вечерею, за квитками вступу \$12.50. Дальші збирання фондів переводили ми збірковими лістами та зверненням для пожертв до наших громадських і фінансових інституцій, фундацій і меценатів.

Пам'ятник повинен коштувати около 50,000 долярів. Досі зібрано 17 тисяч долярів.

Просимо Світлий Конгрес і всіх тут зібраних делегатів — відпоручників наших громадських організацій про дальшу моральну і матеріальну піддержку і допомогу, щоб ми могли якнайскоріше зреалізувати наш великий задум — поставити пам'ятник Лесі Українці, яка належить до наших трьох великих, поруч Тараса Шевченка і Івана Франка. Щоб наш задум увінчався вже вкортці, можливо на другий рік, своїм світлим завершенням не лише для прослави нашої великої поетеси-пророчиці, але й українського імени.

Члени Ділового Комітету за редакційним столом „Книги на пошану Лесі Українці”. Сидять зліва: інж. Леоніда Вертипорох, д-р Зоя Плітас і д-р Богдан Стебельський

**ПАМ'ЯТНИК ЛЕСІ УКРАЇНЦІ
ВІДКРИТТЯ В ТОРОНТІ 19 ЖОВТНЯ 1975 Р.**

Згідно з ухвалою Конгресу КУК в 1971 р. для вшанування 100-річчя з дня народження Лесі Українки, нашої найвизначнішої поетеси, борця за волю і права українського народу — рішено спорудити пам'ятник Лесі Українці в Канаді, в Торонті. До виконання цього діла обрано Діловий Комітет, який очолила п-і інж. Леоніда Вертипорох.

Всі народи світу звеличують і увіковічують своїх визначних письменників, мислителів і героїв тривалими пам'ятниками. Тарас Шевченко і Леся Українка своїм вогненным словом причинилися до розбудження українського народу.

Проект пам'ятника Лесі Українці виготовив мистець-скульптор Михайло Черешньовський. Саме в цьому Міжнародньому році жінки і української жінки пам'ятник буде готовий до відкриття, яке відбудеться в неділю 19 жовтня 1975 р. в Гай Парку в Торонті, попереджене в суботу 18 жовтня Святковим вечором з мистецькою програмою й вечерею для вшанування Лесі Українки.

Для призбирання фондів на будову пам'ятника розіслано збіркові листи до жіночих організацій та прохання про пожертви до українських кредитівок, фінансових і професійних установ.

„Гомін України”, „Наша Мета”, „Вільне Слово” і „Український Голос” помістили списки жертводавців безкоштовно. Внедовзі буде поміщена третя листа.

Тому, що ціни постійно зростають, а пам'ятник готовий, нам ще не вистачає всієї суми. Просимо про щедри пожертви для довершення цього престижевого діла, що спричиниться не лише до вшанування Лесі Українки, а й для поширення українського імені в Канаді. Пожертви просимо висилати на адресу касирки Анни Рурік:

Mrs. Anna Ruryk
3025 Queen Frederica Dr., Apt. 1205
Mississauga, Ontario, Canada L4Y 3A1

За Управу:

інж. Леоніда Вертипорох — голова
д-р Зоя Плітас — секретар

ЗВЕРНЕННЯ ЦЕНТРАЛІ КУК

*з нагоди відзначення ювілею і відслонення пам'ятника
Лесі Українці*

В Торонто, в днях 18 і 19 жовтня цього 1975 року, заходами Комітету Українок Канади і завдяки жертвенности і прихильности всіх українців, відбудеться врочисте відзначення ювілею 100-річчя з дня народження найбільшої поетеси і борця за волю і права українського народу — Лесі Українки.

Цей ювілей, 100-річчя Лесі Українки, припадає на час Міжнародного Року Жінки, коли відзначатимемо День української жінки-політв'язня, переслідуваної під советським режимом за її незламну відданість і безмежну любов до України, і тому зусиллям усіх нас цей ювілей мусить пройти з найбільшим успіхом.

На запрошення Комітету Українок Канади, Централя КУК закликає всіх українців Канади, а зокрема всі українські організації з усіх центрів Канади, взяти масову участь так у Святковому вечорі — в суботу 18 жовтня, як і у Відкритті ювілейного пам'ятника Лесі Українці, що відбудеться в неділю 19 жовтня 1975 в Гай Парку міста Торонта.

Рівночасно, на заклик Ділового комітету побудови пам'ятника Лесі Українці, просимо всю українську громаду Канади відгукнутись щедрими датками, які можна скласти через всі українські кредитівки, або прямо на адресу цього Комітету в Торонто чи Централі Комітету Українок Канади в Вінніпегу. Ті особи, які вплатять від \$25.00 вгору та організації, які зложать \$50.00 або більше, будуть проголошені в Пропам'ятній книзі як жертводавці-куми пам'ятника Лесі Українці в Канаді.

Не забудьмо її пламенного слова, яке давало силу українському народові в найважчі хвилини нашої історії і станьмо всі з'єднано до все-українського відзначення ювілею 100-річчя Лесі Українки в Канаді.

Комітет Українців Канади
Централя

Вінніпег, 11. 9. 1975

С Л О В О
ІНЖ. ЛЕОНІДИ ВЕРТИПОРОХ — ГОЛОВИ БУДОВИ ПАМ'ЯТНИКА
ЛЕСІ УКРАЇНЦІ В ТОРОНТІ

*на Конгресовій Сесії Комітету Українок Канади
дня 7 жовтня 1977 р. у Вінніпезі*

Хвальна президіє, достойні представники і представниці українських організацій, установ та гості!

Мені припала велика честь сказати слово від імені Ділового Комітету будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті.

Всі народи світу звеличують і увіковічують своїх визначних письменників, мислителів і героїв тривалими пам'ятниками. Леся Українка, як Тарас Шевченко, своїм вогненим словом причинилася до пробудження українського народу. Українська еміграція ознайомлює Західній світ з Україною ставлячи їм пам'ятники поруч видавання їх творів. В 1968 р. Комітет Українок Канади видав книжку „Леся Українка”, в якій поміщено переклади на англійську мову деяких творів і драм, що їх виготовила англійська поетеса Віра Річ, а проф. Константин Біда написав коротку розвідку про життя і творчість Лесі Українки. Поставлення пам'ятника Лесі Українці в метрополітальному місті, Торонті, це не лише для відзначення її з-приводу 100-ліття від дня народження (1871 р.), що здійснено саме в 1975 р., у Міжнародньому році жінки, як також, проголошеним СКВУ, Роком української жінки. Це не лише для її прослави, але й нашого імєни в цілому світі.

Пам'ятник поставлено в найкращому парку міста Торонта — Гай Парку. Він поставлений на горбі на тлі корон дерев — перманентно зелених кучерявих сосон, на постаменті з вапнякового каменя і чорного граніту. Величавий монумент Лесі Українки, виконаний в бронзі мистцем і воїном УПА, Михайлом Черешньовським, на підставі його студій її життя і творчости. На гранітній підставі, на фронтівій стіні, вирито великими літерами українською і англійською мовами: *Леся Українка — найбільша українська поетеса.*

Про перебіг праці Комітету будови не буду тут згадувати, бо вже написала обширний звіт і післала до Ярослави Іванчук — голови Управи Крайового Комітету Українок Канади для поміщення в Конгресовій книзі.

Сердечно дякую радному міста Торонта Василеві Бойчукові, завдяки якому ми дістали площу в Гай Парку для пам'ятника, що було зв'язане з різними правними і технічними вимогами, які члени комі-

сій і дорадники допомогли нам подолати. Дякую Софії Проців, що очолила Комітет „ад гок”, д-р Зої Плітас за писання протягом 6-ти тижнів листів та запрошень, а згодом писання листів з подяками, мистецьким ансамблям і їх співакам, виконавцям мистецьких програм, Олені Глібович — голові комісії, що уклала програму відкриття пам'ятника, а також перевела зі мною інтерв'ю, яке було переслане в Україну радіопересиланням СіБіСі. Дякую всім централям наших громадських і церковних організацій, передусім жіночим, збірщикам пожертв на збіркові листи тощо. Зокрема дякую маестрові Михайлові Черешньовському за його творчу працю.

В червні 1966 р. ми повідомили централю і дали комунікат до преси в справі припинення датків на будову пам'ятника. Належитья подяка А. Рурік — касирці та фінансовій секретарці — Марії Калимін, що разом з головою упорядкувала матеріали до пропам'ятної книги. Інж. Леоніда Вертипорох, д-р Зоя Плітас, С. Проців, М. Калимін і А. Рурік підписали умову з видавництвом „Гомін України”, кошторис якого був найбільше сприйнятливим.

ПАМ'ЯТНИК ЛЕСІ УКРАЇНЦІ В ТОРОНТІ

„Література і мистецтво”, ч. 12 (233), грудень 1972

В жовтні 1971 р. на 10 Конгресі КУК у Вінніпезі на сесії Ж. КУК інж. Леоніда Вертипорох підняла пропозицію збудувати Лесі Українці пам'ятник у Канаді, а стисліше у Торонті. Беручи до уваги, що після Тараса Шевченка та Івана Франка Леся Українка вважається найбільшим майстром слова, а за духовою поставою і силою таланту чи не найбільшою поетесою у літературі усіх народів, 10 Конгрес КУК прийняв резолюцію, запропоновану Жіночою частиною КУК, як резолюцію Конгресу.

На підставі цієї резолюції централю Ж. КУК звернулася до відділу Ж. КУК у Торонті реалізувати постанову. Реалізація припала на внескодавця проекту, голову відділу Ж. КУК у Торонті — інж. Леоніду Вертипорох.

Із притаманною їй енергією поча-

лися заходи відділу Ж. КУК у представників міського уряду, надати площу, відповідну для пам'ятника великої Лесі.

Найкращим місцем для пам'ятника надається Гай Парк, в околиці якого живе понад 5 тисяч українців і який є найкращим парком у Торонті. Саме з цієї ділянки обраний до міської ради радний Василь Бойчук. Він вніс від імені відділу Ж. КУК прохання перед міською радою і його внесення, піддержане іншим радним, Давидом Ротенбергом, що кандидує саме тепер на посади міста, пройшло більшістю голосів ради.

Дальші в комісії парків реалізувалися заходами голови відділу Ж. КУК, інж. Леоніди Вертипорох, правного дорадника-адвоката Богдана Они-

щука та мистецького дорадника — д-ра Богдана Стебельського.

Директор парків Дж. Кіммель погодився на обране управою відділу Ж. КУК місце, яке міститься в центрі парку, в ділці — 17, що має найкраще положення горбка з прекрасним краєвидом на всі сторони парку. Дві кріслаті сосни стануть тлом для пам'ятника, виконання якого комітет відділу Ж. КУК запропонував скульпторові Михайлові Черешньовському.

Перед українською спільнотою дуже почесне завдання. Пам'ятник

Лесі Українці — це не є амбіція виключно українського жіноцтва. Це справа престижева цілої спільноти в Канаді і у вільному світі. Торонто — один з найбільших і найкращих центрів поселення українців — заслуговує мати свій „Канів”, що до його стіп приходитимуть земляки із цілого американського континенту.

Треба тільки подбати, щоб його кошти не стояли на перешкоді не лише мистецької форми, але теж і монументальної пропорції величини та якості матеріалу.

Б.С.

МОГУТНІЙ ПАМ'ЯТНИК ЛЕСІ УКРАЇНЦІ БУДЕ ЗДВИГНЕНИЙ В ПАРКУ ТОРОНТА ВЖЕ В ЖОВТНІ ЦЬОГО МІЖНАРОДНОГО РОКУ ЖІНКИ

Щоденник „Свобода”, четвер, 17-го липня 1975

Джерзі Ситі (Л. К.) — Згідно з планом уже в жовтні цього Міжнародного Року Жінки в одному з парків Торонта, неофіційної столиці українців Канади, буде здвигнений могутній, високий на 18 стіп, пам'ятник Лесі Українці, яка разом з Тарасом Шевченком та Іваном Франком вважається за основу духовости модерного українства. Реченець встановлення того пам'ятника в парку Торонта передбачено на 19-го жовтня і про головніші проблеми, зв'язані з виготовленням пам'ятника та його поставлення в передбаченому реченці, зокрема про зв'язані з цим видатки і труди, інформували „Свободу” голова Ділового Комітету Пам'ятника Лесі Українці пані інж. Леоніда Вертипорох і перша заступниця голови і секретарка Комітету пані д-р Зоя Плітас та скульптор і архітект пам'ятника маестро Михайло Черешньовський, під час своїх чемностевих відвідин в редакції в понеділок, 14-го липня.

Ініціатива здвигнення цього пам'ятника постала, як відомо, в 1971-

му році, на внесення Сесії Комітету Українок Канади — у 100-річчя з дня народження поетеси. У 1972 році, на прохання Відділу Комітету Українок Канади в Торонті, правління Торонта погодилося на поставлення цього пам'ятника в одному з парків міста. Від того часу членкині розпочали фінансову кампанію і зараз же Комітет Українок Канади, влаштувавши Свято Героїнь, склав першу пожертву. В квітні того року влаштовано 25-доляровий бенкет і зібрано 5,000 дол. Відтак Комітет звернувся до різних жіночих та інших організацій. В результаті від Фундації Т. Шевченка одержано 1,000 дол. і різних інших організацій та установ одержано разом 28,000 дол.

Скульптура поетеси Лесі Українки, у виконанні маестра Михайла Черешньовського, висока на 18 стіп і тепер знаходиться на виставці ОМУА в Нью-Йорку. Ще потрібно додаткових мінімально 22,000 доларів, щоб дотриматись реченця і 19-го жовтня ц. р. цю статую поставити в Торонт-

ському парку і Комітет має всю надію, що цю суму вже в найближчому часі пожертвують наші установи, як і поодинокі громадяни як в Канаді, так і в З'єднаних Штатах Америки. Коли взяти до уваги, що тепер Міжнародний Рік Жінки — для українців немає кращого його відзначення, як поставлення у вільному світі пам'ят-

ника найбільшій українській жінці, Лесі Українці.

В ЗСА, як відомо, також уже від кількох років Жіночий Комітет Українського Народного Союзу під проводом заступниці головного керівника пані Марії Душник веде і тепер завершує акцію поставлення пам'ятника-погруддя Лесі Українці на Союзівці.

Святковий вечір - зустріч з громадянством Торонта

Квартет „Верховина” під мистецьким керівництвом Олени Глібович. Стоять зліва: Надя Лисинюк, Віра Залуцька, Ніля Генік-Березовська і Богдана Ігнатович.

ПРОФ. ОКСАНА КИБАЛЬЧИЧ-БОРЕЦЬКА

(Із „Слова про Лесю Українку” на Святковому вечорі, 18 жовтня 1975 р.)

Святкова громадо! Це для мене велика честь скласти скромний мовний вінок у стіп новозбудованого пам'ятника великій патріотці, майстру слова, славній дочці українського народу та велетневі духа — Лесі Українці. „Від часу Шевченкового „Поховайте та вставайте” Україна не чула такого сильного, гарячого та поетичного слова, як з уст цієї слабосильної і хворої дівчини”. Цими словами визначив Іван Франко місце Лесі Українки в українській літературі. Творчість Лесі Українки — найвище досягнення української поезії і драми на межі 19-го і 20-го століття.

В особі Лесі Українки щасливо поєдналися і великий природний талант мистця і блискуча європейська літературна освіта, ерудиція і палка вдача непримиримого борця проти неправди і неволі, глибокий і щирий патріотизм, волелюбність і гуманізм. Проти московської неволі, проти національного гноблення з надзвичайним запалом і пристрастю свого гарячого серця виступала велика українська поетеса. Її гострою зброєю боротьби проти ворога було її сильне, могутнє поетичне слово. І ця зброя зі ще більшою силою продовжує діяти в наші часи в руках відомих і невідомих братів та сестер, вона стає справжнім мечем на катів українського народу. Величні ідеї безсмертної поезії Лесі Українки ближчі і ще рідніші нашій сучасності і нашому поколінню ніж добі Лесі Українки.

Лариса Косач Квітка — Леся Українка — народилася 25 лютого 1871-го року на Волині. Батько її, Петро Косач, відомий в ті часи український діяч. Він був людиною широкої освіти та глибокого ума. Мати Лесі, Ольга Косач, рідна сестра тодішнього громадсько-політичного діяча Михайла Драгоманова, — видатна українська письменниця, громадська діячка, відома в літературі із прибраного прізвища Олена Пчілка.

З дитинства Лариса Косачівна мала якнайсприятливіші умовини для свого розвитку. Під безпосереднім доглядом і керівництвом матері, вона виховувалася в українському національному дусі і здобула широку і різносторонню освіту: глибоке і ґрунтовне вивчення рідної мови, поезії, літератури та історії; вивчення європейських і клясичних мов — англійської, французької, німецької, італійської, грецької, латинської та декількох слов'янських мов; читання та студювання найвидатніших творів європейської літератури, ґрунтовне студювання наукових праць і основних джерел української і все-

світньої, а також історії — релігії, культури й філософії. Все це прискорило розвиток природної літературної обдарованості Лесі Українки.

Літературну творчість Леся розпочала коли їй було 12 років. Леся пильно вчилася в найкращих світових поетів. Обдарована визначними розумовими здібностями і великим літературним хистом, Леся з раннього дитинства терпіла великі муки і страждання від своєї страшної і невідступної хвороби — туберкульози, що все жит-

Промовляє проф. Оксана Кибальчич-Борещька

Сидять зправа: проф. Ізидора Борисова, владика Ізидор і mgr. Ганна Троян.

тя її мучила і довела до передчасної смерті на 43-му році життя. Цілими місяцями вона мусіла лежати в ліжку, шукати рятунку на курортах, в лікарнях; їздити до Відня, до Берліна, переживати хірургічні операції, позбавлятися принад особистого життя і активної громадської діяльності. Але в хворому тілі молодої поетеси жило надзвичайне завзяття, сильна воля і героїчний дух.

В найтяжчі хвилини фізичних страждань Леся Українка не кидала пера, не впадала в розпач. Залишалася незламною і гордою. В цей час вона написала свою славу поезію „Контра спем сперо”, висловивши в ній непокірність і бадьорість та жагуче бажання жити: „Жити хочу! Геть, думи сумні!” Бо ж ціле її життя — це боротьба із страшною хворобою.

Року 1892 вийшла перша збірка оригінальних поезій Лесі Українки „На крилах пісень”. Леся зв’язалася з київським літературним життям, часто доїжджаючи туди, а опісля переїхала туди на постійне замешкання. 1896 р. туберкульозний процес знову загострився. Виїзди до Криму, а особливо берлінська операція на деякий час припинили хворобу, але не на довго. Тяжке особисте горе, пережите 1901 року, знову підірвало сили Лесі. Туберкульоза перекинулася на легені. Леся виїхала на деякий час на Буковину, до своєї великої приятельки, видатної письменниці, Ольги Кобилянської. З цього часу

Частина почесного стола з бенкету 18-го жовтня 1975 р.

Сидять зліва: Оксана Онищук, адв. Богдан Онищук, д-р Франк Мартинюк, Іні Мартинюк, Анастасія Шемелюк-Радомська, д-р Роман Малащук, Ганна Бардин і мгр. Михайло Ромах.

йшла боротьба зі смертю. Що зими Леся мусіла виїжджати то в Крим, то на Кавказ, то до Італії, віддаляючи неминучий кінець, що чекав на неї. Зиму 1906-7 рр. Леся пережила в Києві, запопадливо працюючи на громадській праці. І це мало тяжкий вплив на її здоров'я. Туберкульоза перейшла на внутрішні органи. Берлінські хірурги вже не зважувалися на операцію, дораджуючи хворій лише повітря Єгипту. З того часу, що зими, Леся мусіла виїжджати до Єгипту. В такому стані, в смертельному двобої з тяжкою хворобою, Леся Українка написала свої найкращі твори: „Кам'яний господар”, „Лісова пісня”, „Оргія”. В 1913 р. українське громадянство вшанувало Лесю, коли вона приїхала до Києва. В цьому вшануванні було

щось невимовно сумне, — щось, що шматувало серце. Бліда прозора постать Лесі з руками повними квіток, словами повними енергії і любови... із смертю в очах. За два місяці, 1 серпня 1913 року невблаганна смерть спинала творчість Лесі. „На шлях я вийшла раною весною і тихий спів несміло заспівала”.

Прекрасний пам'ятник, побудований українцями Канади, великій дочці свого народу у Рік жінки, який завтра буде офіційно відкритий, є доказом, що квіти національної свідомости, які так старанно сіяла Леся Українка на твердому перелозі і поливала їх сльозами, зацвіли буйним цвітом теж і тут, у далекій Канаді.

Радний Василь Бойчук передає дарунок від метрополії Торонта голові Ділового Комітету інж. Леоніді Вертипорох. Сидять зліва: Адв. Сергій Радчук, Ярослав Іванчук і Стефанія Савчук.

СЛОВО ПРОФ. ИЗИДОРИ КОСАЧ-БОРИСОВОЇ

Мені хочеться згадати, підкреслити, що Леся, як палка патріотка, кликала до боротьби за волю України, за людину українську. І українське жіноцтво виявляє вшанування її пам'яті тим, що воно той заклик прийняло і здійснює.

СЛОВО КИР ИЗИДОРА БОРЕЦЬКОГО, ЄПИСКОПА ТОРОНТСЬКОГО

Всі, достойні присутні, вельмишановна пані Ізидора Борисова, наш маестро Михайло Черешньовський, ви всі представники наших організацій, представники жіночих Ліг і жіночого КУК, всі друзі приятелі!

Сьогодні ми надзвичайно щасливі мати між собою рідну сестру, наймолодшу сестру нашої поетеси, Лесі Українки. Ім'я Ізидори означає дар неба, то є дар богині, то є дар Божества, і нині то є великий дар для нас, що пані професор Ізидора Борисова є між нами. Вона зв'язана так тісно з нашою поетесою, з Лесею Українкою. Але я хочу ще відмітити, що тут разом з нами є наш мистець Михайло Черешньовський. І він знає життя нашої великої поетеси Лесі Українки, ті великі труди, той великий запал, любов до свого рідного народу, хотіння його визволити, зрозуміння меншого брата. Але в той час, коли з цього світу сходила Леся Українка в 1913 р., в той час, як вона ще перед тим згадувала про те красне світло, яке вона хотіла тим сильним словом освітити наш нарід, а потім вона, як те сонечко, освічувала, навчала, наставляла дальше до свободи і волі всіх нас, цілу тодішню вселенну склонювала, а коли її лагідне сонце заходило, сідало під вечір, то в той час сходила нова зоря. Тамта зоря гасла на Кавказі, але в той час сходила зоря на Лемківщині, на Галицькій землі, а тією зорею то й є наш мистець Михайло Черешньовський. І дивно не дивно, що як одна зоря, яка так ясно світила нашому народові, вона гасла, нова зоря мистецтва, скульптури зроджувалася — і те, що Леся вчила, як ми маємо боротись за свій рідний край, і з тих слів, що вона сказала, зродились визвольні змагання. Але так сталося, що та нова зоря, Михайло Черешньовський, брав участь в останніх визвольних змаганнях. У Карпатах він змагався з ворогом, а потім приїхав ось тут на американську — канадську землю і ми бачимо, що він хоче дальше продовжувати славу українського народу чудовими монументами-пам'ятниками, зокрема Лесі Українці. Такий перший монумент постав у Клівленді. І вчора розмовляли ми з панею Ізидорою Борисовою про красу тих монументів. Ми на брошурках із України оглядали пам'ятник, що поставлений в Києві. І пані Ізидора каже до мене: „Тамтой, у Києві, дуже мало подібний до Лесі, а цей, у Клівленді, і цей, ось тут, віддають, якнайвірніше, Лесею Українку. І наш мистець, Черешньовський, глядячи на гарне обличчя пані Ізидори, — так і схопив образ сестри Лесі — і пані не могли з подиву вийти, що не лише подібність досконалу наш мистець, пан Черешньовський тут відтворив, але при тому одухотворив тут статую, щоби віддати ве-

лич духа тієї, що боролася за долю і волю свого народу. В той час при кінці минулого століття, коли наш нарід почав журитися-клопотатися, бо думав, що всі надії втрачені, — тоді Леся Українка сказала: „Нащо даремні турботи, назад нема нам вороття, берімось краще до роботи, змагаймось за нове життя”. Україна, як тоді Леся передбачувала, встане. Тією Україною, саме й є той велетень, про якого Леся говорить: „Велетень встане з землі, розправить руки грізні, і умить розірве на собі усі дроти залізні”.

Леся розуміє, що всі наші сили мають бути звернені до нашої рідної землі. Коли вона говорить про Присцилу — вона хоче сказати, що найбільше на цій землі ціняться чесноти — чесноти харак-

Частина почесного стола з бенкету 18-го жовтня 1975 р.

Сидять зліва: мгр. Ірина Пеленська, Марія Волосевич, Софія Проців, Леся Хорош, Ольга Заверуха і д-р Петро Глібович.

теру, чесноти душі: доброта, любов. А коли читаємо, що вона говорить про ненависть, то вона каже, що тієї „ненависти мене любов навчила”. Не ненависть для ненависти, як вона казала. Не мистецтво для мистецтва! Воно мусить мати високу знеслу ціль, служити своєму народові, а крім того вона хоче також сказати, що все, що ми робимо, має бути звернене з тією ціллю добра, свободи і долі нашого народу. Сама з панського роду, з високої верстви оберталась в наукових кругах, але та Леся Українка мала велике зрозуміння до найнижчого брата. І знову поучення для нас в її поезії.

Хай Господь вас всіх нині благословить в цей прекрасний день, коли ми відслонюємо монумент, пам'ятник Лесі Українці!

ПРИВІТ Д-РА ФРАНКА МАРТИНЮКА — ПРЕДСТАВНИКА СКВУ

Високопреосвященні владыки, всечесні отці, шановний пане І. Манро, пане Яремко, високоповажані пані і панове!

Від імені СКВУ вітаю всіх, що причинилися до вшанування найвизначнішої поетеси нашого народу, Лесі Українки, спорудженням пам'ятника в її честь. Головним чином признання належить Діловому Комітетові, що його очолила пані Леоніда Вертипорох, мистцеві М. Черешньовському, який здійснив проєкт пам'ятника, а також всім, що склали пожертви на його будову. Спорудження пам'ятника у вільному світі гідно вшанувало поетесу, яка в своїх творах висловила далі нездійснене бажання нашого народу: його самостійність.

Фізично слабосила, ціле життя змагалася з недугою, яка її виснажувала. Але постійна свідомість немічного тільки зміцнювала її бажання висловити і передати те, що було для неї найціннішим: „Слово, моя ти єдина зброе, ми не повинні загинуть обоє”, — пише вона в одному із своїх творів. Про це ми повинні пам'ятати, оглядаючи пам'ятник. Для нас він повинен бути не тільки зображенням її світлої постаті, але й символом тих вартостей, що їх обстоювала поетеса. Пам'ять про Лесю Українку повинна спонукувати нас зберігати і розвивати нашу культуру. Зберігати її від знищення, передавати її нашим нащадкам. Актуальність цього завдання — наявна. В країнах нашого поселення діють асиміляційні процеси. На рідних землях стосується політику геноциду, яка загрожує українському народові суцільною денационалізацією. Ставити опір цьому тискові і ствердити нашу ідентичність, — ось чого вимагає наша поетеса, пам'ять якої сьогодні вшановуємо.

СЛОВО МАЕТРА МИХАЙЛА ЧЕРЕШНЬОВСЬКОГО,

автора пам'ятника Лесі Українці в Торонті

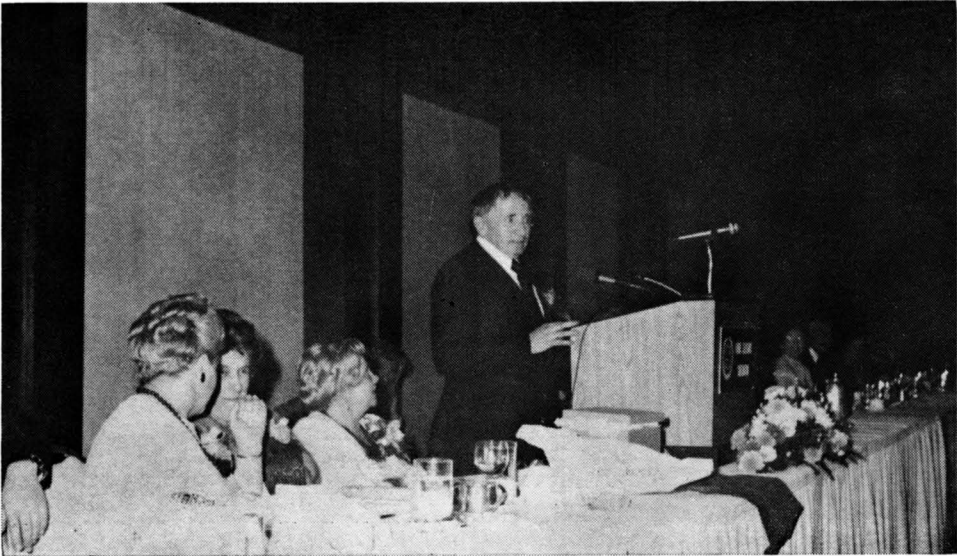
Висловлюю сердечну подяку, що дозволили мені сказати до вас слово. Тут з лівого боку сестра Лесі Українки — Изидора.

Коли статуя Лесі Українки була вже в гіпсі і на виставці Літературно-мистецького клубу, тоді пані Борисова прийшла на ту виставку і чудово виглядала. Чудово виглядає сьогодні. Я лише мрію, щоб колись ще міг утривалити в якомусь матеріалі те чудове лице, щоб я міг його зобразити таким, як воно є. Це було би так, що хто

би лише подивився на нього, кожний набрав би нашого сонця, такого правдивого, українського сонця і сили до творчості, до перетривання всяких часів.

Бажаю нам усім іти за Лесею, щоб добитися на нашій землі правдивого права, правдивого життя, нашого права на нашій землі. До того ж також треба любови — такої, як була в Лесі Українки.

Коли я був в УПА, мене назначили там виховником на сімох лемківських селах. І в тих сімох селах (а тоді творилася УПА) бути виховником — багато тяжча справа до виконання, ніж побудува-

Промовляє Михайло Черешньовський

Сидять зліва: Ярослава Іванчук, Стефанія Савчук, інж. Леоніда Вертипорох і мгр. Ганна Троян.

ти пам'ятник, страшенно тяжка. Ми не мали голки для кожного вояка, ми не мали гудзика, ми не мали для 1,500 вояків у старшинській школі снідання, щоб їм дати кожного дня. Не мали зброї... Ми направляли такі пістолі, що ще Наполеон під Москвою ними воював. Кажу вам, панство, ми в наших горах Карпатах, як прийшла весна і сонце пригріло, на всіх берегах, де виросла кропива, зрізували ту велику кропиву і мололи на тих млинках, що мелеться каву. З того пекли оціпки для дітей. Це був час великої облоги, яку УПА видержала десять років. Бо ми, як вірила Леся Українка, „проти надії сподівались”.

ПРИВІТ ОЛЬГИ ЗАВЕРУХИ, ГОЛОВИ ГУ ОЖ ЛВУ

на святковому вечорі з нагоди відкриття пам'ятника Лесі Українці,
18 жовтня 1975 р. в Торонті

На тлі Міжнародного Року Жінки і в Році Української Жінки, ми відкриваємо в Торонті пам'ятник великій українській жінці.

Леся Українка — слабосила тілом, але незламна духом, як справжня і до загибелі вірна дочка Прометея, знала і нам залишила лише єдину відповідь на всі ворожі підступи і терор: „Убий — не здамся!”. Це її слова стали дороговказом для нескорених в Україні — жінок і чоловіків. Вони по тюрмах і концтаборах та психіатричних клініках засвідчують велику правду про вище слово поетеси, яке в руках наших нескорених братів стає „страшним мечем на катів” у боротьбі за волю і незалежність України.

Нехай же її пам'ятник стане для нашої української громади не лише в Торонті і Канаді, але на всіх поселеннях джерелом взаємної любови і сили, щоб нашою працею і творчими ділами ми могли піднятися на вершини „Месників дужих”, що їх у своїй пророчій візії бачила і виглядала Леся Українка, кажучи:

*„Месники дужі приймуть мою зброю,
Кинуться з нею відважно до бою.
Зброе моя, послужи воякам
Краще, ніж служиш ти хворим рукам.”*

Хай же слова Лесі стануть надійною і успішною зброєю у наших і наших нащадків руках. Цього бажаю всім з нагоди відкриття пам'ятника Лесі Українці.

ПРИВІТ АНАСТАСІЇ ШЕВЕЛЮК — ГОЛОВИ ЦЕНТРАЛІ СУК

Святкова громадо! Я приношу привіт Центральній Управі Союзу Українців Самостійників, точніше — від його складових організацій: Союзу Української Молоді Канади, а головню від Головної Управи СУК. Я складаю щирий привіт від нашого многотисячного членства, зорганізованого в 140 відділах від Атлантийського до Тихого океанів.

Я маю велику честь скласти тут низький поклін великому духові Лесі Українки. Ця людина-жінка — велетень духа та інтелекту, незрівняна поетеса не лише в Україні, але й поза нею. Ми стрічаємо це свято з дуже добрим почуттям. Леся Українка була довірлива і співчутлива своєму пригнобленому народові і вона, можливо, споді-

валася, що з її полум'яного засіву зростуть плодючі дерева по світі, де лише українська душа переселиться. І ось ми засвідчуємо вдячність і пошану цій великій творчій людині. Коли б Леся Українка була сьогодні між нами, в цьому Міжнародньому році жінки, і на міжнародніх конференціях щодо прав людини, вона напевно була б блискучим, міцним і непохитним речником. Вона завжди боролася за правдиві і справедливі принципи людини. Вона переборювала великі труднощі, як слабкий стан свого здоров'я і безрадні умови, в

Стефанія Савчук
Почесна голова СФУЖО і заступник президента СКВУ

Ярослава Іванчук
Голова Централі Комітету Українок Канади

яких знаходився її нарід. Без прецеденту ця світла делікатна постать на висотах здвигнула наш смолоскип в культурі письменства і ми його матимемо навіки.

СУК складає подяку і признання Діловому Комітетові побудови пам'ятника, Комітетові Українок Канади з нагоди Міжнароднього року жінки і з нагоди проголошення Дня українських політ'язнів, за доконаний проект Лесі Українці в Торонті. Союз Українок Канади пішов назустріч цьому проєктові. Від нашого членства ми зібрали на цей пам'ятник поважну суму грошей. А на доказ пошани до Лесі Українки в Союзі Українок Канади наведу факт, що аж 48 наших відділів названі іменем Лесі Українки.

ПРИВІТ ГОЛОВИ КУК — ВІДДІЛ ТОРОНТО —
Д-РА ПЕТРА ГЛІБОВИЧА

Від імені Екзекутиви Відділу Комітету Українців Канади як рівнож від усієї громади українського Торонта складаю щирі GRATULACIJA Управі й членам Комітету Українок Канади за здійснення плянів побудови пам'ятника Лесі Українці в Торонті.

Зокрема годиться відмітити велику заслугу в довершенні цього історичного діла невтомної голови Ділового Комітету, пані доц. інж. Леоніди Вертипорох та жертвенну відданість українського жіноцтва Канади, що в Міжнародній Рік Жінки цим пам'ятником святково

Д-р Петро Глібович
Голова КУК, відділ Торонто,
пізніше голова Провінційної
Ради КУК — Онтаріо

прославили ім'я нашої найвизначнішої національної мислительки-поетеси, Лесі Українки.

При цій нагоді сердечно вітаю тут присутню достойну сестру Лесі Українки, проф. Ізидору Борисову, та виконавця пам'ятника, заслуженого мистця, Михайла Черешньовського.

Цей пам'ятник — це власність не тільки української громади Канади, а цілого українського народу, це символ любови до незрівняної сили національного духа України в особі Лесі Українки, якої слова:

„Хто визволиться сам,
той буде вільний;
хто визволить кого —
в неволю візьме...”

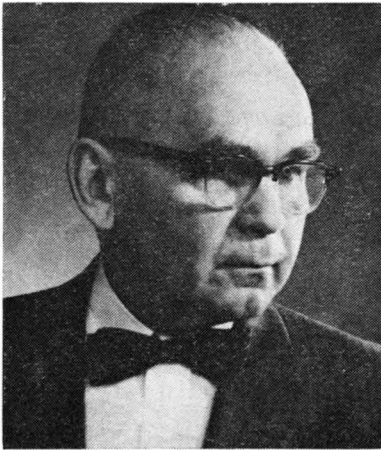
залишаться в наших серцях, поки наша батьківщина не стане вільною, незалежною державою.

ПРИВІТ УЛАСА САМЧУКА ВІД ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „СЛОВО”

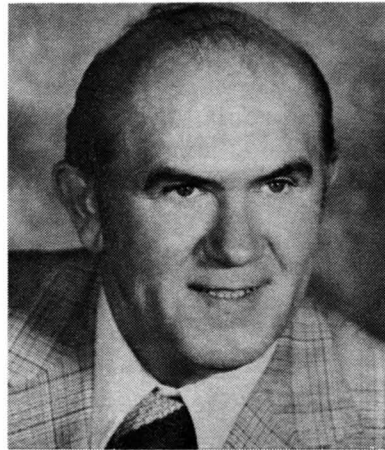
Дорогі присутні, святкова громадо! Я щиро вітаю жіноцтво українське в цей Рік жінки і Комітет, який спромігся збудувати пам'ятник; вітаю великого мистця Михайла Черешньовського, скульптура якого пригадуватиме нам Лесю Українку, яка за свого життя була замало зноюю і щойно по смерті, після першої світової війни, стала такою, про яку ми сьогодні говоримо.

Комітетові щира подяка від організації українських письмен-

Улас Самчук

Письменник, представник від імені Об'єднання Українських Письменників „Слово”

Василь Бойчук

Радний міста Торонта і зв'язковий Ділового Комітету з управою міста

ників „Слово”, від всіх моїх колег, від голови Ю. Стефаніка тут в Канаді, і Остапа Тарнавського в Нью-Йорку. Дуже дякую, що ви спромоглися в нашій торонтській громаді у Гай Парку поставити цю пам'ятку справді великій людині українського роду, української крові, української мови, Лесі Українці.

ПРИВІТ ОСИПИ МАКСИМІВ — ПРЕДСТАВНИЦІ ЦУ ОУК

Від імені Центральної Управи Організації Українок Канади ім. Ольги Басараб з честю вітаю вельмишановну проф. Борисову, сестру першої бойової поетеси України, живого свідка пламенних слів великої українки.

Наша Організація 45 років прищеплює бойові кличі Лесі Укра-

їнки на канадській землі. Ми дякуємо всім, хто допоміг здвигнути цей монумент тут, у вільній Канаді, в нашій країні поселення. Хай пам'ятник Лесі Українці буде паломницьким місцем всіх українців у вільному світі. Матері, батьки, учителі, виховники: ведіть своїх дітей до цього святого місця і пригадуйте їм, що це є та одержима жінка-українка, що наказувала: „Борись і добувайся батьківщини!” Бо кайдани ніколи самі не спадуть.

ПРИВІТ Д-РА БОГДАНА СТЕБЕЛЬСЬКОГО — ГОЛОВИ НТШ У КАНАДІ І АСОЦІАЦІЇ ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ

До кращих днів нашої спільноти в Канаді треба зарахувати завітний день, коли, дякуючи Комітетові Українок Канади, а головню Комітетові будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті, відслонимо в Гай Парку твір Михайла Черешньовського — монумент найбільшого генія жіночого роду, Лесі Українки.

Українське жіноцтво в Канаді пошаною Лесі Українки виказало не лише національну зрілість, але й турботу за майбутні покоління українців у Канаді. Леся Українка буде тут символом України і нагадуватиме українцям, що їх Батьківщина в неволі. Її треба визволити!

Хай приходять до стіп її сини і дочки далекої України з цілого світу і хай повторяють за нею:

„... Он, земля твого народу!
Борись і добувайся батьківщини!”

ПРИВІТ МАРІЇ ДОЛІШНОЇ — ДЕЛЕГАТКИ КУ ЛУКЖ

Пані голово, преосвященний владико, достойна гостю Борисова, святкова громадо!

Від імені Крайової Управи Ліги Українських Католицьких Жінок Канади і всього членства передаю привіт. Ми гратулюємо Будівельному комітетові спорудження пам'ятника. Хочу вам сказати, що ми є дуже горді, що ми, як одна із складових організацій КУК, мали честь причинитися до великого діла.

Слава Лесі Українці! Слава українському жіноцтву, а спеціально, слава українському канадському жіноцтву!

СЛОВО ВАСИЛЯ БОЙЧУКА — РАДНОГО МІСТА ТОРОНТА

Якраз тут, в цьому Році жінки — української жінки, в місті Торонті вийшла постанова, щоб збудувати пам'ятник в честь нашої найбільшої поетеси Лесі Українки. Я є гордий з того, що цей пам'ятник є якраз поставлений в тій окрузі, де я маю честь репрезентувати вас у міській раді. Я є гордий, що доложив малу частину своєї праці. Але ви, спеціально жінки, вложили максимум своєї праці. За те вам належиться подяка — не тільки від мене, але також від метрополітального уряду міста Торонта. Від імені президента Метрополії Торонта, П. Годфрі, передаю на руки вашої голови, інж. Леоніди Вертипорох скромний дарунок, який є висловом признання для всіх вас — тих, які працювали для здвигнення пам'ятника.

Ганна Бардин

Голова Комітету Українок Канади, відділ Торонто

Мр. Ганна Троян

Господар бенкету 18 жовтня 1975 р.

СЛОВО ГАННИ БАРДИН — ГОЛОВИ КОМІТЕТУ УКРАЇНОК КАНАДИ

Достойні гості головного стола, шановні приявні! Мені, як голови місцевого відділу Комітету Українок Канади, припало завдання коротким словом закрити сьогоднішній вечір.

Перший етап торжественної події відкриття пам'ятника Лесі Українці в нашому місті. Сьогоднішня подія — всеукраїнського значення

ня, подія, яка визначує культурне обличчя української людини за океаном. Подія, яка залишить незабутнє враження на все життя в серцях очевидців. Подія, яка матиме великий вплив на духовий ріст молодшої генерації. Біля пам'ятника Лесі Українці горітимуть досвітні вогні, заклик до праці, горітиме вогонь Прометея, дзвонитимуть віщі слова Тірци: „Нема руйни — є життя”.

Велика нам це честь, що саме у Торонті стоятиме постать найбільшої дочки нашого народу. Сердечно дякуємо маестрові Михайлові Черешньовському за його творчий труд, інж. Леоніді Вертипорох — голові Комітету побудови пам'ятника велике українське спасибі за всі її невимірно важкі зусилля. Дякуємо членам Комітету. Тут я дозволю собі бодай вичислити вужчий склад Комітету будови: інж. Леоніда Вертипорох (ОЖ ЛВУ) — голова, д-р Зоя Плітас — перша заступниця голови і від квітня 1975 р. кореспонденційний секретар, С. Проців (голова ОУК) — друга заступниця голови, Я. Винницька (ЛУКЖ) — кореспонденційний секретар 1972-1975 рр., Д. Темник (ЛУКЖ) — рекордовий секретар, О. Сенько (СУК) — англомовна секретарка, бл. п. Л. Романик, Анна Ференців (СУК) — фінансовий секретар, А. Рурік (ЛУКЖ) — касир від 1974 р., М. Калимон — фінансовий секретар.

Всім жертводавцям за допомогу, за зібрані фонди, кінчаючи своє слово, щиро дякую.

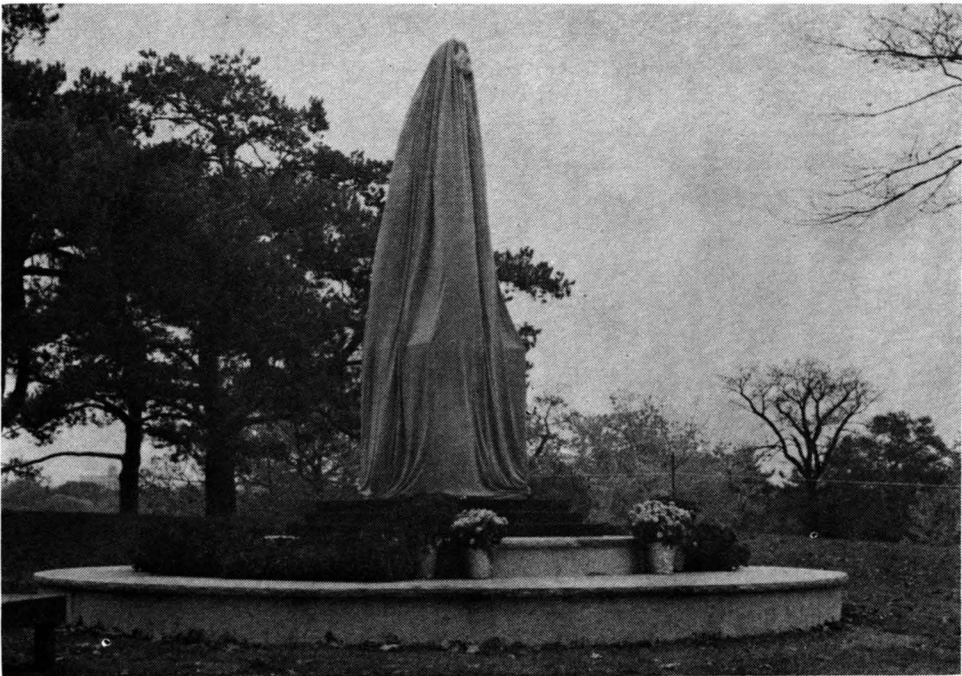
Відкриття і посвячення пам'ятника

SPEECH OF THE HON. JOHN MUNRO,

**Minister responsible for Multiculturalism, on the unveiling of the
Lesya Ukrainka monument, Sunday, October 19, 1975**

Ladies and gentlemen:

It is appropriate that during International Women's Year, 1975, Ukrainian Canadian women have come up with the initiative to erect a monument to one of their great sisters — Lesya Ukrainka. This statue will

Пам'ятник Лесі Українці перед відкриттям і посвяченням

be a monument in both a material and spiritual sense. With this monument Canadian Ukrainian women not only commemorate the great Ukrainian poetess, but also encourage the younger generation of Ukrainian Canadians to seek inspiration in her words and ideals.

Even as a young girl Lesya Ukrainka faced the harsh reality of op-

pression. She knew serious illness, yet she never lost faith in the ultimate victory of human dignity and personal freedom. Through her poems and plays she fought for the rights of the Ukrainian people. She spoke out for their spiritual freedom, their cultural freedom and their intellectual freedom. She became not only the greatest Ukrainian poetess, but also a symbol of her people's aspirations. Her creativity crosses national frontiers and her poems and plays are known in many other parts of the world.

If Lesya Ukrainka were alive today and able to look at the accomplishments of the Ukrainians in Canada, I have no doubt that she would feel her hopes and her faith in her people were not misplaced. She would look at what you have built and contributed to this country through hard work, courage and selflessness and she would have no fears that it will be allowed to slip away.

I would like to commend Ukrainian Canadians for sharing their cultural heritage, of which the literary achievements of Lesya Ukrainka are an integral part, with Canadians of all backgrounds. People who will pass this statue, while cherishing different cultural heritages, will no doubt pay tribute to this woman whose creative works contributed to the cultural treasures of mankind.

It is my honour to unveil now the statue of Lesya Ukrainka.
Thank you.

ПРИВІТ ГОЛОВИ КРАЙОВОЇ УПРАВИ КОМІТЕТУ УКРАЇНОК КАНАДИ ЯРОСЛАВИ ІВАНЧУК

*на відкритті пам'ятника Лесі Українці в Торонті, в Гай Парку,
дня 19-го жовтня 1975 р.*

„Бо трапилось Тобі зійти
В пору світання: імлістий
Холод ще котився по полях...
І в серце Бог тоді вложив Тобі
Завдання, будити нарід
Та вести на новий шлях.

А в тім якраз тоді вже
Йшла глибока зміна — хтось
Обривав листки із життєвих утіх...
Кривавились сліди, лишалася руйна...
Ти ж віру берегла в добро і щастя всіх!”
Д. Николишин

Для вшанування сторіччя з дня народження Лесі Українки, нашої найбільшої поетеси, борця за волю і права українського народу, Комітет Українок Канади на Жіночій сесії в 1971 році рішив поставити на її пошану пам'ятник в місті Торонті.

До виконання цього діла обрано Діловий комітет, який очолила інж. Леоніда Вертипорох.

Сьогодні ми є учасниками і свідками великої історичної події, бо Діловий Комітет, при моральній і матеріальній допомозі україн-

Відслонення пам'ятника Лесі Українці

Стоять зліва: міністер федерального уряду Джон Мунро та Ярослава Іванчук, голова Централі Комітету Українок Канади.

ської спільноти в Канаді здійснив рішення Конгресу Комітету Українок Канади, за що Діловому Комітетові належить признання і щира подяка.

Відкриття пам'ятника Лесі Українці (в Гай Парку в Торонті) у Міжнародному році жінки, а зокрема в Році української жінки, є не тільки гідним вшануванням Лесі Українки, але також найкращим відміченням Року жінки, як в українському національному, так і в міжнародному аспекті.

Спорудження пам'ятника Лесі Українці, що стала поруч найбільших двох велетнів українського народу — Тараса Шевченка та Івана Франка і поставила на сторожі віків своє вогненне слово, зокрема в часах, коли положення жінки в Україні знаходиться в стані справжнього рабства, коли сотні, тисячі жінок свідчать своєю волею, власним життям та щастям про невмиручість українського духа — є великим осягом!

Саме в сьогоднішніх часах будова пам'ятника в Канаді поетці українського рісорджіменту — Лесі Українці стала не лише потрібною, але і кінцевою. Довершивши будову пам'ятника Лесі Українці, ми показали світові красу мистецтва виплеканого українським духом у мистецькому виконанні славного скульптора Михайла Черешньовського.

В розквіті могутнього, творчого життя перестало битись серце нашої великої поетки, патріотки і гуманної людини — Лесі Українки. Ціле своє життя присвятила вона боротьбі за правду і волю! У тій боротьбі виступала вона все з відкритою душею, з чистою совістю і шляхетним серцем, безкомпромісово, мужньо і відважно.

І хоч коротке було її життя, бо прожила вона ледве 42 роки, оставила вона нам велику спадщину своєї літературної праці, мистецького дорібку, що дорівнює найкращим творам світової літератури. Твори Лесі Українки належать до найцінніших скарбів нашої національної культури.

Її поетична творчість чарує нас своєю красою, зразковою мовою і будить у нас найкраще почуття щирої любови до свого народу і великої туги за рідним краєм. Ось як Леся Українка оцінила свою поетичну творчість:

*„Слово, моя ти єдина зброе!
Ми не повинні загинуть обое!
Може в руках невідомих братів
Станеш ти кращим мечем на катів.”*

Цю зброю Леся Українка підготовляла і уліпшувала майже ціле своє життя.

Вже сто років минуло від народження Лесі Українки. Багато змінилося за той час у житті нашого народу. Кілька поколінь відійшло — а Леся, як колись до них, так і до нас тепер усе ще промовляє, немов жива, своїм натхненним, чарівним словом, що до глибини зворушує душу і, як вогнем, пече, розпалює навіть найбільш закам'янілі серця і сумління земляків.

Почесні гості: міністер федерального уряду Канади Джон Мунро, скульптор Михайло Черешньовський і проф. Ізидора Борисова

Читаючи поезії Лесі Українки, ми справді оживаємо і відчуваємо стремління до вічної правди, добра і краси, до Бога!

Бо ж Леся своєю поезією продовжує традиції Тараса Шевченка, у яких в'яже високе мистецтво з громадсько-політичними завданнями боротьби за найвищі ідеали, за свободу і незалежність українського народу.

В часі, коли Україна каралась під важким чоботом самодержавної імперіялістичної Росії, в часі неволі і загального занепаду — залунав бойовою сурмою палкий, могутній, революційний голос мужньої, свободолюбної поетки Лесі Українки.

Прислужилась Леся Україні не тільки своєю поезією, але також

своєю пророчою візією, вказуючи наступним поколінням шлях, яким треба йти до перемоги над ворогом і до самостійного, державного життя свого народу. Славетна, геніяльна поетка нашого народу — Леся Українка вірила в ясне, щасливе майбутнє української нації, вірила і в невмирущість свого безсмертного, поетичного слова:

*„Інші будуть співці по мені,
Інші будуть лунати пісні,
Вільні, гучні, одважні та горді
Поєднаються в яснім акорді
І полинуть у ті небеса,
Де сіяє одвічна краса,
Там на їх обізветься луною
Пісня та, що не згине зо мною.”*

І сьогодні, в сторіччя народин тієї великої українки згадуємо її заслуги і схилиємо голови перед нею і перед її словом, що запалює і кріпить наші серця до любови батьківщини і до боротьби за визначення нашого національного обличчя, за вільну і самостійну українську державу.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА В ПОРІВНЯННІ З ТАРАСОМ ШЕВЧЕНКОМ

*Слово з нагоди відкриття пам'ятника Лесі Українці
в Торонті, Онт., 19 жовтня 1975 року*

На одному з'їзді, де були представники різних націй, у розмові про народніх геніїв один англієць з задоволенням сказав: „Ми, англійці, маємо Шекспіра, і ми багаті, бо який театр у світі не знає драм Шекспіра?”

А ми, українці, можемо також з задоволенням сказати, що „ми маємо Тараса Шевченка і ми багаті, бо якого письменника твори були перекладені на майже сто мов?”

Ми маємо більше. Ми маємо двох геніїв. Тарас Шевченко — геній, так би мовити, українських чоловіків, а поруч з ним маємо генія українського жіноцтва в особі поетки Лесі Українки, пам'ятник якій споруджено в Торонті в 1975 році. Хочеться порівняти цих двох геніїв між собою.

Тарас Шевченко, син бідного кріпака, ще й сирота, після ранньої смерти матері, виростав у тяжких злиднях. Навчався грамоти

в обставинах, які ми тепер навіть не можемо собі уявити. То чудо, щоб у таких умовах міг вирости такий велетень-геній, маляр, поет, мислитель і патріот свого бідного, як і він сам, народу.

Здавалось би, що Тарас мусів би зненавидіти ту тяжку убогість свого народу і тулитися до панів, як те робили інші. І при його здібностях йому легко було б те зробити, але він не схилився. Навпаки, він віддав цілого себе своєму народові як його оборонець і провідник. Він докраю зрозумів красу і багатство мови свого, ніби темного, народу і після Котляревського почав писати свої непере-

Молебень відправляють разом владика Українських Церков: митрополит Української Греко-Православної Церкви Михайл і єпископ Української Католицької Церкви Ізидор у сослуженні священників обох Церков.

вершені вірші, повні сліз і в той же час — мужности. Він безкраю любив свій нарід з його прадідівства вірою в Бога з його Церквою, звичаями, піснями та поведженням. За цю любов він мусів відбутися десять років мук-висилки в далеких від України салдатських казармах з заборонаю писати і малювати. Ті казарми надірвали його здоров'я і призвели до передчасної смерти. Любов його до свого народу і країни була така велика, що в своєму Заповіті він просив похоронити його в його рідному краї, в рідній землі.

Багато його віршів співає наша молодь — і це тому, що вони такі всебічні та охоплюючі все життя. Ось оце наш перший геній.

Другий геній це Леся Українка. Провела свої дитячі роки в інших умовах, ніж Тарас Шевченко. До її послуг було все: довкілля, бібліотеки і матеріальний достаток. При таких умовах життя людина не дуже схильна до бідноти, та ще в той час, коли думка про бідного мужика-селянина тоді була як про окрему, нижчу від панів породу.

Але Леся була іншої думки. Вона не знехтувала ту простоту і

Молебень перед відкриттям пам'ятника Лесі Українці 19-го жовтня 1975 р. Стоять зліва: о. прот. Степан Гуцуляк, о. прот. Олександр Костюк, о. прот. М. Критюк, о. прот. Юрій Ференсів, о. протопр. Дмитро Фотій, митрополит Михаїл, єпископ Ізидор, о. митрат Петро Хомин, о. декан Іван Сиротинський, о. Богдан Остапович, о. Роман Набережний. Між владиками стоїть дяк Іван Радкевич.

бідність. Вона зрозуміла, що ті бідні люди є частиною її народу, їм треба допомогти вийти з їх важкого положення.

На її нещастя, вона захворіла на хворобу, яку в ті роки було дуже важко вилікувати, однак такий її стан дав їй ще більшу можливість пізнати долю її бідного народу і збудив бажання допомогти йому.

Є пророцтва явно Богонадхненні, як то було з пророками старозавітними, але є і природні обдарування талантом того чи іншого роду. І так, Лесю Бог обдарував глибоким розумінням людської душі і словом пророка через переживання і поетичне висловлення того в її поезіях.

Хтось з дослідників її творів сказав, що „розум її дорівнює розумові досвідченого мужа”. Її чутливе жіноче серце полюбило свій бідний нарід незмінно і так самовіддано.

Шукаючи ліків поправити своє здоров'я, Леся мусіла перебувати

Прапороносці підносять український і канадський національні прапори.

на курортах в різних країнах, тому могла бачити життя тих людей і порівнювати його з життям її народу. Це додатково запалювало її бажання допомогти її народові.

Її вплив на молодь, особливо в Києві, тяжко описати. Лесині вірші переписували. Ім'я її не зникало з розмов. Бажання наслідувати її було метою молоді.

Леся Українка умерла в Києві і похоронена на Байковому цвинтарі.

Тож, жіноцтво, це ваш геній і зразок наслідувати любов до свого рідного народу, його Церкви, звичаїв і мови.

Ми складаємо велику подяку комітетам і жіноцтву взагалі, що збудували цей пам'ятник. Дякуємо за підготовчу працю для відкриття, і саме — так достойно-урочисте — відкриття.

Нехай пам'ятник цей свідчить про нашу вдячність за її щирі любов до нас і шану тих, хто турбується за нас.

† МИХАІЛ, митрополит
Української Греко-Православної Церкви
у Канаді

ПРИВІТ ПРЕЗИДЕНТА ЦЕНТРАЛІ КУК
АДВОКАТА СЕРГІЯ РАДЧУКА

на відкритті пам'ятника Лесі Українці

Лариса Косач — найбільша українська поетка, що її ставлять звичайно поруч Шевченка і Франка. Дочка Олени Пчілки та небога Михайла Драгоманова. З дитинства жила у висококультурному середовищі, що присвячувало свої творчі сили плеканню української літератури.

Сім'я Косачів жила в приятних і дуже близьких відносинах із родинами Старицьких та Лисенків. Тим то Леся Українка стала палкою українською патріоткою, що і псевдонім вибрала такий, щоб засвідчити в ньому свою любов до України.

Перша її поезія „Ні волі, ні долі у мене нема” з'явилася, коли Лесі було лише 12 років. Появилася вона під враженням події з життя її родичів, коли її тітку (себто сестру її батька) царський уряд заслав на Сибір. Леся цю подію пережила, пишучи:

*„Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна.*

*Надія вернутись ще раз на Україну,
Поглянути ще раз на рідну країну.*

*Поглянути ще раз на рідний Дніпро —
Там жити чи вмерти, мені все одно.*

*Поглянути ще раз на степ, могилки,
Востанне згадати палкї гадки.*

Промовляє президент Централі КУК, адвокат Сергій Радчук.

Ось вислів почуття приналежності до свого народу і пов'язаність його долі й недолі своєї улюбленої України.

Рідному народові — поневоленому національно, соціально й політично, пригнобленому й скривдженому вона присвячує свої кращі творчі поривання до улюбленої батьківщини, звертаючись зі словами співчуття і підтримки:

*„О, люде мій бідний, моя ти родино,
Брати мої вбогі, закуті в кайдани!
Палають страшні незагоєні рани
на лоні у Тебе, моя Україно.“*

Поетеса глибоко переживає колоніальне становище свого народу, свідомість того, що народ перебуває на нашій, не своїй землі, кажучи:

*„Ми навіть власної не маєм хати.
Усе відкрито в нас тюремним ключарам.
Не нам обірваним невільникам казати —
— речення гордеє: мій дім — мій храм!“*

Її пристрасне бажання побачити свою вітчизну вільною і щасливою, свій нарід визволеним і повновладним господарем рідної землі — втілюється в полум'яні заклики Лесі Українки до визвольної акції, до революційного чину, до активної боротьби.

Рішучість, залізна впертість, незламність, ненависть до ворогів проймають усі її бойові поезії. Вона закликає всіх до боротьби, кажучи:

„Повстанем, бо душа повстане!“

Дмитро Донцов, оцінюючи геніяльність Лесі Українки, назвав її поеткою українського відродження.

В 1946 році Максим Рильський підтверджує геніяльність поетеси.

Леся Українка стоїть поруч Тараса Шевченка та Івана Франка. До останніх днів свого життя Леся Українка вірила в тріумф справедливості отої шевченківської правди та визволення України.

В останньому своєму творі „Велетень“, написаному тиждень до смерті, Леся висловила знову непохитну надію, що її батьківщина одного дня таки встане, розправить руки грізні і вмить розірве на собі усі драти залізні.

Ця фізично квола хвора жінка кликала і даліше кличе своїх

Після відслонення пам'ятника промовляє сестра Лесі Українки,
проф. Ізидора Борисова

земляків до боротьби з поневоловачами своєї та їхньої Батьківщини. Які правдиві та дійсно актуальні її слова ще й сьогодні!

Про Лесю Українку проф. Менінг каже: „... події виправдали відчуття Лесі Українки, підтвердили її передбачення. Вони зробили її справжнім пророком і справжнім істориком минулого”.

Твори Лесі Українки можна читати, як твір українського генія, але вони мають ширше значення. Вони — вираз думки освіченої

жінки, що репрезентує універсальні ідеали цивілізації, як самотню надію гуманності в 20-му столітті.

Зорганізоване українське жіноцтво Канади, розуміючи та оцінюючи геніяльність дочки українського народу в цей Міжнародний рік жінки, а особливо в Році української жінки, спорудило та офіційно відслонить пам'ятник Лесі Українці в Торонті.

Отож від імені Президії Комітету Українців Канади, складових організацій, Відділів КУК та зорганізованого українства Канади, дозволяє мені передати Вам офіційно привіт і найкращі гратуляції.

Щире спасибі Комітетові Українок Канади, Діловому комітетові, скульпторові пам'ятника та всім дотеперішнім і майбутнім жертводавцям за благородне діло.

Нехай пам'ятник Лесі Українці в Торонті так, як пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вінніпегу засвідчить про нашу солідарність і любов до свободолюбивої думки і дії наших найвизначніших українських національних поетів.

ПРИВІТ ГОЛОВИ ГУ СФУЖО — СТЕФАНІЇ САВЧУК

з нагоди посвячення пам'ятника Лесі Українці

З нагоди врочистих святкувань посвячення і відкриття пам'ятника Лесі Українці в Торонті, іменем Головної Управи Світової Федерації Українських Жіночих Організацій з великим признанням вітаю і гратулюю Комітетові будови пам'ятника під проводом голови інж. Леоніди Вертипорох, усім українським жіночим організаціям, об'єднаним в Комітеті Українок Канади, громадським установам, та всім тим, що своїми трудами, зусиллями і пожертвами допомогли довершити історичного діла на пошану славної, незламної, сильної духом Українки.

Будовою пам'ятника — українки Канади бажали не тільки увіковічнити столітній ювілей з дня народження неперевершеної нашої поетеси, але теж увіковічнити етап української літератури, бо Леся Українка була поеткою великої сили і краси, рівною своїми творами сучасній їй світовій літературі.

Своєму народові вона віддала свій талант, зробивши своє слово гострим мечем, що стоїть на сторожі України і закликає витривати та перебути час небувалого в історії тиску ворожого режиму.

Для нас українців поза рідною батьківщиною, Леся Українка дає особистий приклад творчої людини, що може працювати для України поза межами свого краю. Цей приклад дає Леся, перебуваючи

на лікуванні в Італії, Єгипті, Кавказі. Для нас поза Україною це приклад і визов творити духові вартості великого масштабу.

Нехай же з побудовою пам'ятника Лесі Українці на вільній канадській землі, її героїчне — полум'яне слово гомонить між нами якнайсильніше, нехай підбадьорює, захочує, інспірує нас усіх українців, молодь, усю спільноту до творчої, ідейної, повної посвяти і пожертвування праці, доки наш нарід в Україні не стане вільним у своїй суверенній українській державі!

Молодь з прапорами перед пам'ятником Лесі Українці.

ПРИВІТ УЛЯНИ ЦЕЛЕВИЧ — ГОЛОВИ ГУ ОЖ ОЧСУ

на відкритті пам'ятника Лесі Українці в Торонті

Сьогодні українська громадськість волелюбної Канади вписала в історію українського народу велику подію — відкриття пам'ятника Лесі Українці, неперевершеній поетесі полум'яного слова, яка, поруч Т. Шевченка та Івана Франка, вогнем свого поетичного слова розірвала темряву української історичної ночі. Здвигнення цього пам'ятника засвідчує перед вільним світом, перед українським наро-

дом і наступними поколіннями українців Канади, нашу єдність з ідеями Лесі Українки і нашу велику пошану, що її відчуває весь український нарід, де б він не знаходився, до своєї великої дочки-поетеси.

Здвиження пам'ятника визначає теж нашу солідарність із характеристикою „кам'яної” атмосфери російської імперії — тюрми народів:

*„Кров там не лється, панує там смерть потайна,
На всьому лежить печать мовчання,
Де стримані і скарги й пісні,
Де здавлені прокльони і ридання...”*

Чи не є це суттєва правда й наших днів?! Так, нічого не змінилося! „Мене любов ненависти навчила...” — чесно і мужньо висловила вона. Як актуальне це визначення й сьогодні!

Колж 1896 г. московський цар пишевав до Франції. Леся Українка, чи не єдина, — висловила свій протест до французьких поетів за їх славословія:

„Там Росія величезна, голод, неосвіченість, злодійство, лицемірство, тиранія безмежна і всі ті нещастя величезні, грандіозні... Своїми формами наші царі перевищили єгипетських... В'язниці волелюбних поетів і патріотів своєї батьківщини, — і її славне ім'я — це Росія...”

Цими словами визначає Леся Українка свої почування до Росії і заперечує усі намагання спотворювати її літературну творчість і робити її речником братання з російським народом і т. п.

Для українського народу існує тільки одна творчість Лесі Українки — така, якою вона її розуміла. На ідеях її полум'яних творів виростили три покоління незламних борців за волю України: УВО й покоління нескореної Ольги Басараб („Убий, не здамся!”), покоління ОУН-УПА („Повстанем, бо душа повстане”) і, врешті, в кам'яному червоному царстві покоління Симоненків-Морозів („Будемо битись!”).

Відслонення сьогодні пам'ятника Лесі Українці в Торонті, в цьому Міжнародному і Українському році жінки є рівночасно виявом пошани й відзначення для усіх послідовників і носіїв ідей великої дочки України — саме в часі, коли большевицька Москва нищить історичні пам'ятки України і старається затерти будь-які сліди пам'яті про великих українських людей.

Від імені Об'єднання Жінок Оборони Чотирьох Свобід України й Організацій Українського Визвольного Фронту в ЗСА складаю най-

**Слово скульптора Михайла Черешньовського, автора
пам'ятника Лесі Українці**

щиріші GRATULYACII маестрові М. Черешньовському за його мистецький твір та Комітетові для здвигнення цього величавого пам'ятника. Хай цей пам'ятник променює на славу українському народові й пригадує своїм і чужим, що Леся Українка — співець вільної України!

СЛОВО АРІЯДНИ СТЕБЕЛЬСЬКОЇ

під пам'ятником Лесі Українці після його відкриття

Святочна Громадо!

Ми стоїмо на святому місці. Цей клаптик землі, на якому поставлено пам'ятник Лесі Українці — це клаптик української землі тут, на чужині. Нам тяжко собі уявити величність моменту відкриття цього пам'ятника — але ми всі його відчуваємо. Трепет, який є у всіх наших душах, всіх тих, що прийшли зблизька — або й приїхали здалека, трепет цей сильніший від шуму вітру на осінніх деревах, на тих деревах, що мов вінок окружили постать живу, хоч з бронзи й каменя, постать найбільшої з українок.

Ця бронза, цей камінь — вони для нас національні святощі. В нас, на Україні — багато святих місць, багато святого каміння. Святе каміння переборює немилосердні удари часу, воно притягає до себе десятки, сотні, тисячі поколінь, як Стіна Плачу в Єрусалимі, як Святий Камінь у Мецці, як Печери в Києві, як Чернеча Гора в Каневі. Нам на чужині потрібні святі місця, куди б ми могли прийти і подумати над причинами нашого тут існування, над нашим минулим, сучасним і майбутнім, над нашими обов'язками супроти наших батьків і дітей, наших прадідів і правнуків. Наше сучасне не існує без влиття в нього минулого і впливу з нього для майбутнього. В постаті Лесі Українки ми маємо символ України: її минулого, сучасного і майбутнього.

Леся Українка — це людина — борець. Це героїчна постать свого часу, яка своїм життям, не лиш творами доказала можливість досягти не досяжне. Це постать жінки-українки, яка може бути прикладом для жінок цілого світу всіх часів. Це не лиш найбільший драматург-жінка в світовій літературі. Це борець за права людини, права національні й індивідуальні, за рівноправність жінки з чоловіком у контексті традицій української культури, якого західний світ ні в її часи, ні в наші часи ще не був готовий прийняти.

Жінка-українка протягом тисячоліть несла на собі більше обов'язків від інших жінок світу. Вона — не лиш легендарна Амазонка, історична і дійсна, але дружина й мати вбитого в бою лицаря-хлібороба, яка брала в руки його меч, щоб боронити дітей, вогнище й землю. Леся Українка своїми творами, ідеями висловленими в тих творах, в'яже минуле української жінки-борця з сучасними героїнями, дружинами ув'язнених, тортурованих, вбитих, з ув'язненими, тор-

турованими, замученими нескореними жінками України. Вона їх передчула. Вона їх показала нам.

Леся Українка — це минуле України. Це нашаровані величні завдатки степової Еллади з традиціями найдемократичнішої з країн, найшляхетнішого народу.

Це сучасне України — Україна, соняшна земля над приспаним велетом, якого сковані залізами руки й ноги лиш судорожно здригаються від болю, земля покрита лісами, в яких боронилися, ховалися й гинули тисячі повстанців, які далі стоять і чекають в своїх повних таємниць чагарниках на нових „дужих лицарів”.

Мр. Аріядна Стебельська. Слово про Лесю Українку

Це майбутнє України — все, в що ми віримо, і на що чекаємо.

Своїми драматичними творами Леся Українка випередила своїх сучасників формою, повною символіки, доступною лишень для модерного театру кінця двадцятого століття, який дає повну свободу уяви режисерові й декораторові. Своїми відважними думками про волю Леся Українка передбачила думки мислителів, що прийшли чи між двома світовими війнами, чи по другій світовій війні. Девізою життя цієї жінки була віра в „абсурд”: без надії — сподіватись, серед лиха — співати пісні, крізь сльози — сміятись, і жити там, де па-

нувала смерть. Вона хотіла доказати своїми творами і своїм життям, що для хоробрих духом неможливе стає можливим, нездійсниме — здійснимим. Вона підняла прапор радості праці, радості змагу, радості надлюдських зусиль.

*„Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать,
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.”*

Співати веселу пісню, пісню радості змагу, з труднощами підіймаючи важкий камінь на високу, круту гору — це цілком нова концепція тортур мітологічного Сізіфа, яку лиш повторив у філософічній есеї щойно в 1955 році лавреат Нобелівської нагороди з 1957 року — французький письменник Альберт Камю. Українська поетеса цю нову концепцію видвинула в 1890 році, маючи тоді лиш 19 літ життя! В своїй концепції Сізіфової праці Леся Українка вже почала творити свою систему поняття волі, яке вона опрацьовує поруч із поняттям рабства у більшості своїх ліричних, епічних, і головне — драматичних творів. Її поняття волі сходяться в багатьох точках із філософічними тезами інших сучасних мислителів, яких вона випередила на більше, чим пів століття. Вона своєму поняттю волі дала глибший зміст, дала йому не індивідуально-егоцентричне забарвлення філософів егзистенціалістів, а згідне з її національно-горючою, стихійною душею, згідно з принципами її поетичного „кредо”, яким вона залишалася вірною, дала йому зміст і основу національну.

*„Хто визволиться сам, той буде вільний,
Хто визволить кого — в неволю візьме”.*

Ці слова про волю, вирізьблені на чорнім граніті п'єдесталу цього пам'ятника найкраще ілюструють погляд Лесі Українки на національну волю. Щоб бути вільним, вийти з рабства — треба визволитись. Щоб визволитись — треба боротись. Так поняття волі в Лесі Українки щільно пов'язане з ідеєю боротьби і жертви для ідеї, які в неї повторюються на кожному її поетичнім кроці.

Поняття про волю, про волю, яка не має бути абстрактом, а життєвою реальністю, про боротьбу, про змаг із вдсятеро, всотеро сильнішим ворогом, пов'язаний в Лесі Українки з вірою в перемогу, з надією, яка для опортуніста виглядає повним абсурдом. Контроверсійно звучать слова: „без надії сподіватись”. Та цей „абсурд” — це не абсурд мрійника, а людини величезної візії і гігантської сили

волі. Так, в тендітному жіночому тілі був дух мітичного Прометея, що став на прю з найбільшими силами всесвіту.

Леся Українка відмалку не боялася визивати на двобій ворожі її сили. Згадуючи дитинство, вона викликала в бій природу:

*„Реве-гуде негодонька,
Негодоньки не боюся,
Хоч на мене пригодонька,
То я нею не журюся.
Гей ви, грізні, чорні хмари!
Я на вас збираю чари,
Чарівну добуду зброю
І пісні свої узброю,
Доці ваші дрібненькії
Обернуться в перли дрібні,
Поломляться ясенькії
Блискавиці ваші срібні.
Я ж пуцу свою пригоду
Геть на тую бистру воду,
Я розвію свою тугу
Вільним співом в темнім лугу.”*

Маючи своєю девізою боротьбу і віру в перемогу, Леся Українка дає нам приклад не лиш своїми творами — але і цілим своїм життям — великого життєвого оптимізму. „Трагічний оптимізм” Лесі Українки перейняли між двома світовими війнами поети — Вісниківці, а по другій — наші нові борці за правду і волю, поети Нескорені в Україні. Цей оптимізм потрібний нам і тут, на чужині. Потрібне нам ще більше почуття національного обов'язку, який так легко можна забути, особливо, коли душа приспана зовнішніми вигодами.

Для пригадки повсякчасної про наші обов'язки супроти наших поневолених братів, обов'язки наші супроти нас самих, нашого існування на кулі земській, стоїть на цьому вистрнчену соснами горбочку, що поглядає на озеро, на парк, на велике, двомільйонове місто, в якому живуть десятки тисяч українців, постать Лесі Українки, твір найбільшого із тепер живих українських скульпторів, Михайла Черешньовського. В свій твір, тепер вилятий у бронзі, скульптор вклав живу душу свого таланту. Леся Українка тут стоїть жива, пульсуюча силою свого поетичного слова, геніяльністю свого віщого ума, який відчув під своїми творчими пальцями мистець різця. Постать її, клясично-сильна і маєстатично-спокійна. Вона своїми величними пропорціями кличе зір тих, що проходять мимо, притягає

ближче красою витончених деталей скульптури, приманює прочитати напис. Чужинці проходять мимо — дивуватимуться: хто була ця жінка? Чому їй поставлено такий величний монумент? Подивляться, подумують, зацікавляться, спитають, зрозуміють.

Приходять свої, брати й сестри Лесі Українки, що носять

Збірна рецитація: „І ти боролась, мов Ізраїль” — Леся Українка.
Стоять зліва: Галя Шліхта, Христя Яріш, Володимир Довганюк, Іванка Маїк і Віра Харченко

її печать на своїх душах. Приходять поодинокі, маленькими групами, великими гуртами. Підійдуть до обсаженого квітами гранітного п'єдесталу, піднесуть свої очі вгору, щоб зустріти зір своєї великої сестри. Питатимуть в неї поради, помочі, пророцтва. Бо тяжко жити на чужині, тяжко гинути „чужою-чуженицею в неслав'ї”. Але Леся Українка нам пригадає Україну, притягне сюди матір і дочку, батька і сина, щоб подивилися з цього святого горбочка в далекі простори, далеко, за горизонти:

*„Тоді покаже батько своєму сину
на срібне марево у далині
і скаже: „Он земля твого народу!
Борись і добувайся батьківщини!”*

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО ІНЖ. ЛЕОНІДИ ВЕРТИПОРОХ,
голови Ділового Комітету для будови пам'ятника Лесі Українці
в Торонті

Інж. Леоніда Вертипорох.

Слово подяки голови Ділового Комітету на закінчення програми відкриття пам'ятника.

Достойні ієрархи наших Церков, всечесніші отці, представники канадського уряду, почесні гості на чолі з проф. Ізидорою Борисовою, сестрою Лесі Українки і її родини, маестро Михайло Черешньовський, представники українських громадських організацій, куми і жертводавці, українська молоде та святкова українська громадо — щиро дякую за вашу численну участь у великому святі.

Всі народи світу звеличують і утривають своїх визначних пи-

сьменників, мислителів і героїв пам'ятниками. Леся Українка, як Тарас Шевченко, своїм вогненным словом причинилася до прооудження українського народу.

В її кволому фізичному тілі втілювався геніяльний дух велетня, неустрашимого оорця за наше українське „я“. Вона вірила у відродження українського народу, своїм сильним словом вона виповіла бій своїм сучасним і тепершнім землякам за вислужництво московському поневолювачеві. її слово, як зброя, дальше діє і в наших часах. Вона кликала не відступати, не падати, не кидати зброї. Її палкі, божественні пісні стали дороговказом і грімким словом до визвольних змагань українського народу в наших Батьківщині і тут, у вільному світі.

Дякую сердечно членам комітету і всім, що допомагали, яких не маю змоги тут проголосити, організаціям і установам, які причинилися до цього дла, особливо збірщикам; виконавцям обох мистецьких програм, які виконали їх безкоштовно, українській пресі, радіопересиланням, українській зорганізованій молоді, яка численно звеличала відкриття пам'ятника.

Особливо дякую маестрові Черешньовському за його прекрасний проект і всім тим, які допомагали його спорудити, хоч це не було легкою справою, а Міській раді за подаровання площі.

Від імені Ділового Комітету будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті сердечно дякую українській пресі у вільному світі, зокрема в Канаді за безкоштовне поміщування наших комунікатів, статей, звідомлень, закликів, оголошень, збіркових ліст, передусім „Гомонові України“, „Нашій Меті“, „Вільному Слову“, „Українському Голосові“, „Батьківщині“, „Новому Шляхові“, журналові „Промінь“, „Жіночому Світові“ та іншим, що видатно причинилися до збіркової акції.

Сердечно дякую дотеперішнім управам централь наших громадських організацій за їх моральну і матеріяльну допомогу та їх відділам, українським кредитівкам і підприємцям та бизнесовцям, а зокрема збірщикам за їх великий вклад праці і прощу про дальшу фінансову допомогу в завершенні цього престижевого задуму. Нам пощастило в тому Міжнародньому році жінки, а зокрема в Році української жінки представити 19 жовтня 1975 року пам'ятник Лесі Українці в місті Торонті не лише для прослави її, але й для українського імені у вільному світі. Леся вірила у відродження українського народу, кликала „Борись і добубайся батьківщині“.

Багатий дар зложила Леся Українка своїому народові своїми божественними, героїчними піснями, які стали грімким дзвоном до визвольних змагань українського народу.

Голоси преси

ПРЕДСТАВНИКИ ФЕДЕРАЛЬНОГО і ПРОВІЦІЙНИХ УРЯДІВ ТА 20,000 НАРОДУ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ У ВІДКРИТТІ ПАМ'ЯТНИКА ЛЕСІ УКРАЇНЦІ В ТОРОНТІ („Свобода”, 22. 10. 1975)

Торонто, Канада („Гомін України” — телефоном). — Представники федерального і провінційних урядів, репрезентанти багатьох українських крайових і місцевих установ, видатні особистості канадського і українського світу та 20,000 народу взяли участь у дводенних врочистостях відкриття пам'ятника Лесі Українці в Гай парку в Торонті минулої суботи і неділі, 18 і 19-го жовтня.

Урочистість почалася в суботу, 18-го жовтня, святковим вечером в приміщеннях готелю „Фур Сізонс Шератон”. Чотириста осіб заповнили залу. Пані Софія Проців, член Ділового Комітету, привітала гостей та офіційно відкрила

Дівочий хор О. СУМ „Діброва”. Диригент — мгр. Василь Кардаш.

Святковий вечір. Молитву провів Торонтський Владика Ізидор Борецький, а вечерю закрав молитвою митрофорний протоієрей Михайло Боднарчук.

Між почесними гостями була сестра Лесі Українки проф. Ізидора Борисова, провінційний міністер культури і розваг Роберт Велш із своїм асистентом, автор пам'ятника скульптор Михайло Черешньовський та представники багатьох громадських, церковних організацій та установ.

Програмою вечора проводила мгр. Ганна Троян. Міністер Р. Велш з нагоди цих урочистих днів у Торонті наголосив значення культурної спадщини. Колишній міністер Іван Яремко прочитав лист від прем'єра Онтаріо Вільяма Дейвіса. Слово до присутніх мали проф. Ізидора Борисова, рідна сестра Л. Українки, та скульптор М. Черешньовський, якого присутні спонтанно вітали в залі, а головну промову виголосила професор Торонтського університету Оксана Кибальчич-Борецька.

Мистецьку програму переплітали запрошені до слова: Леся Грегори від Канадської Жіночої Ради, радний Василь Бойчук від управління міста, мгр. Ірина Пеленська від Комітету 100-річчя народин Л. Українки, Анастасія Шевелюк від Союзу Українок Канади, Марія Долішна від Ліги Українських Католицьких Жінок, Ольга Заверуха від Головної Управи ОЖ ЛВУ, письменник Улас Самчук, д-р Б. Стебельський від Канадського НТШ, д-р П. Глібович від місцевого відділу КУК, Ганна Бардин від місцевого відділу Комітету Жінок Канади.

У мистецькій програмі виступали: сопрано Елеонора Бербенєць, при фортепіановому супроводі І. Черняк, Степанія Шимко з рецитацією твору Л. Українки, присвячуючи її українським політ'в'язням; молодий скрипаль А. Василіюшко, квартет „Верховина” під мистецьким керівництвом О. Глібович, при фортепіані С. Жовнір-Клос.

Неділя, 19 жовтня була великим українським днем в Торонті. Около 20,000 українців Торонта та інших осередків українського життя в Канаді заманіфестували свою любов і пошану до Лесі Українки з нагоди відкриття і посвячення її пам'ятника роботи скульптора М. Черешньовського з Америки. Величність і значення події підкреслив владика Михаїл, митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді, який закликав до вірності ідеям й ідеалам цієї визначної української поетеси.

Після молебня в наміренні українського народу, що його відслужило численне духовенство Української Греко-Православної Церкви під проводом владика Михаїла, та Української Католицької Церкви під проводом владика Ізидора Борецького, відбулося фактичне відкриття пам'ятника Лесі Українці, що його доконав федеральний міністер праці Джон Мунро, який відає справами багатокультурності, в асисті проф. Ізидори Борисової і голови Центрального Комітету Союзу Українок Канади, п-і Ярослави Іванчук. Міністер Мунро в своєму слові відмітив великий вклад українців в канадську культуру — „найкращим висловом і прикладом чого є пам'ятник Л. Українці, великій поетесі та борцеві за свободу”. Владика Михаїл та Ізидор посвятили пам'ятник і в своїх промовах вказали на велике значення Л. Українки та її творчості.

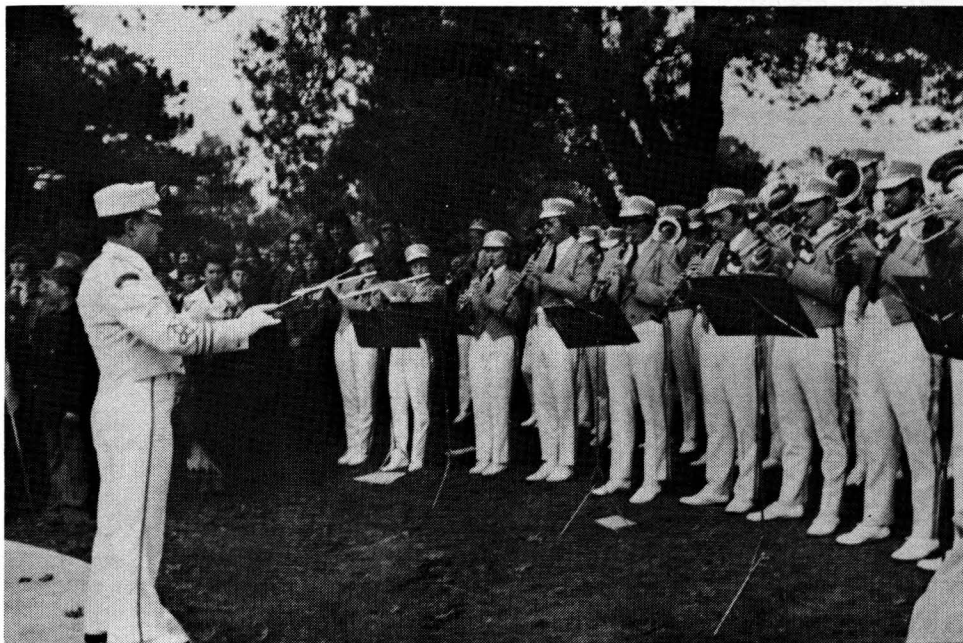
Спорудження пам'ятника Лесі Українці в Міжнародньому Році Жінки, згідно з попередньою ухвалою конгресу українців Канади з жовтня 1961 року довершив Діловий Комітет під головуванням інж. Леоніди Вертипорох. Призначення голові та скульпторові М. Черешньовському висловили: Я. Іванчук, адв. Сергій Радчук, президент КУК, Стефанія Савчук, голова СФУЖО, д-р Ф. Мартинюк від СКВУ, адв. Онищук від Провінційної Ради КУК, радний В. Бойчук, який вложив багато старання для одержання площі під пам'ятник, мгр. Уляна Целевич від Організацій Українського Визвольного Фронту в Америці, Маруся Бек від УНРади.

Дефіляду молоді СУМ, Пласт, ОДУМ перед пам'ятником відбирали: інж. Я. Соколик, голова місцевої Пластової Станиці; Олег Биндюга, голова Осередку СУМ; Л. Ліщина, голова ОДУМ, та почесні гості. Грала пластова оркестра ім.

св. Юрія і духової оркестра СУМ „Батурин” під мистецьким керівництвом мгр. В. Кардаша.

Слово про Лесю Українку сказали мгр. А. Стебельська і скульптор М. Черешньовський.

У мистецькій частині виступали молодечі мистецькі хори: „Діброва”, диригент В. Кардаш; „Калина”, диригент П. Гарасимчук; „Веснівка”, під керівництвом К. Зорич-Кондрацької. Рівнож виступав артист В. Довганюк, Христя Яріш Іванка Маїк, Галя Шліхта і Віра Харченко. Заклучне слово мала інж. Л. Вертипорох, висловивши подяку всім членам Комітету, організаціям, жертводавцям, гостям і учасникам. Програмою проводили Ганна Мазуренко і Марія Шкамбара.

Оркестра О.СУМ „Батурин”. Диригент — мгр. Василь Кардаш

**МАНІФЕСТАЦІЯ НА ПРОСЛАВУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ВІДКРИТТЯ І ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА ЛЕСІ УКРАЇНЦІ
У ВИКОНАННІ М. ЧЕРЕШНЬОВСЬКОГО**

„Гомін України”, 25 жовтня 1975 р.

СВЯТКОВИЙ ВЕЧІР

У суботу, 18 жовтня 1975 р., Святковим вечором у великій залі „Фоур Сізон Шератон Готелю” розпочато маніфестаційні святкування з нагоди відкриття пам'ятника Лесі Українці в Торонті. 400 осіб-гостей заповнили залю „Бальрум”.

Пані Софія Проців — член Ділового комітету привітала гостей і офіційно відкрила Святковий вечір. Молитву провів Торонтський владика Ізидор, а ве-

черю молитвою закрит митр. прот. Михайло Боднарчук. У Вечорі взяли участь з почесних гостей — сестра Лесі Українки проф. Ізидора Борисова, провінційний міністер культури і розваг Роберт Велш зі своїм асистентом, скульптор Михайло Черешньовський. За почесним столом були представники церковних, світових, крайових та громадських установ і місцевих організацій: С. Проців, д-р З. Плітас, О. Максимів, мгр. Ір. Пеленська зі ЗСА, М. Волосевич, Л. Хорош-Грегори, О. Заверуха, д-р П. Глібович з дружиною Оленою, В. Бойчук, Марія Солонинка, І. Яремко з дружиною Мирославою, д-р Б. Стебельський, мгр. Аріядна Стебельська, М. Черешньовський з дружиною Людмилою, проф. Кибальчич-Борецька, адв. С. Радчук і Ярослава Іванчук з Вінніпегу, Стефанія Савчук, інж. Леоніда Вертипорох, пастори В. Грисюк і В. Боровський, проф. Гр. Костюк зі ЗСА, Улас Самчук з дружиною Тетяною, інж. В. Безхлібник з дружиною Іриною, д-р Ю. Пелех з дружиною, М. Долішна, М. Липовецький, мгр. М. Ромах, А. Бардин, д-р Р. Малащук, А. Шевелюк, д-р Ф. Мартинюк з дружиною, адв. Б. Онищук з дружиною Тетяною, секретар мін. Велша Дж. МекКензі.

Програмою вечора проводила двома мовами мгр. Ганна Троян.

Мін. Роберт Велш висловив свої думки з приводу вчорашніх днів у Торонті, а зокрема наголосив значення культурної спадщини. Колишній міністер Іван Яремко прочитав лист від прем'єра Онтаріо В. Дейвіса. Слово до присутніх мали проф. Ізидора Борисова — рідна сестра Лесі Українки, скульптор Михайло Черешньовський, якого спонтанно вітали присутні в залі. Основну доповідь на Святковому вечорі прочитала проф. Торонтського університету Оксана Кибальчич-Борецька.

Мистецьку програму перепітали запрошені до слова виступи з привітаннями: Леся Хорош-Грегори від імені Канадської Жіночої Ради (двома мовами), радний Василь Бойчук від Метрополітального Торонта, мгр. Ірина Пеленська зі ЗСА від імені Комітету 100-річчя Л. Українки, Анастасія Шевелюк (СУК), Марія Долішна (ЛЮКЖ), Осипа Максимів (ОУК — Централь), Ольга Заверуха — ГУ ОЖ ЛВУ, письменник Улас Самчук, д-р Б. Стебельський від імені КНТШ, д-р П. Глібович від відділу КУК, Ганна Бардин від місцевого відділу Комітету Українок Канади.

У мистецькій програмі виступали: сопрано Елеонора Бербенець (форт. супр. Граїда Черняк), виконавши пісні „Хотіла б я піснею стати“, „Місяцю ясний“ і „Мрія-бажання“; Стефанія Шимко рецитувала довший уривок з „Грішниці“ Лесі Українки, присвятивши його українським політв'язням у ССРС; „Українські думки“ і „Спомини з гір“ виконав молодий скрипаль Андрій Василюшко з Кічонер (при фортепіані Д. Деніельс) і квартет „Верховина“ під мистецьким керівництвом Олени Глібович виконав „Ноктиюрн“ і „Осінні квіти“. Склад „Верховини“: Надія Ров, Віра Залуцька, Ніля Генік і Богдана Ігнатівич. При форт. Стефанія Жовнір-Клос.

Одногодинне запізнення початку Вечора з огляду на велике число присутніх протягнуло програму поза північ. Цілість, враховуючи тут і там дрібні неув'язки, слід трактувати як успішний Святковий вечір.

ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА

Неділя, 19 жовтня 1975 року, була великим українським днем у Торонті. Около 20 тисяч українців з Торонта та інших осередків українського поселення в Канаді маніфестували свою любов і пошану до Лесі Українки з нагоди від-

криття і посвячення її пам'ятника в Гай парку, роботи найкращого українського скульптора Михайла Черешньовського з Нью-Йорку, ЗСА. Справедливо підкреслив у своєму слові владика Михаїл, митрополит УГПЦеркви, що ми не лише шановуємо і прославляємо Лесю Українку, але й висловлюємо свою вірність її ідеям — непохитно працювати і боротися за волю і щастя нашого рідного народу. „Милосердний Господь — сказав він — зглянувся над нею і нами. Серед слотливої осінньої погоди дав нам світлий день для відкриття її пам'ятника, який залишиться дороговказом для майбутніх поколінь у службі для свого українського народу”.

Після молебня в наміренні українського народу, що його відслужило численне духовенство УГПЦ і УКЦ під проводом владики Михаїла, митрополита УГПЦ, і владики Ісидора, Торонтського єпископа УКЦ, відбулася найістотніша

Дівочий хор „Веснівка”. Диригент — Квітка Зорич-Кондрацька

історична подія — відкриття пам'ятника Лесі Українці федеральним міністром багатокультурності Джаном Мунро в товаристві сестри Лесі Українки — проф. Ізидори Борисової і голови Централі Комітету Українок Канади п-і Яро-слави Іванчук з Вінніпегу.

Співали хори: Свято-Миколаївської церкви (дир. І. Ковалів) і катедральний хор церкви св. Володимира (дир. Н. Олійник).

Мін. Мунро в своєму слові відмітив вклад українців у канадську культуру, найкращим висловом і прикладом чого є високої кляси мистецький твір — пам'ятник Лесі Українці, великій поетесі українського народу, борцеві за свободу.

Владика Михаїл та Ізидор освятили пам'ятник і в своїх промовах вказали на важливість і значення Лесі Українки і її творчости. Спорудження пам'ятника Лесі Українці в Міжнародному році жінки, зокрема в Році української

жінки є великим досягненням українського жіноцтва під проводом Комітету Українок Канади, щоб гідно і достойно вшанувати 100-річчя з дня народження поетеси, згідно з постановою Конгресу українців Канади з жовтня 1971 р. Довершив це Діловий комітет для спорудження пам'ятника під проводом інж. Леоніди Вертипорох. Признання комітетові, а зокрема неструдженій його голові висловили в своїх привітаннях п-і Я. Іванчук — голова Централі ЖКУК, адв. С. Радчук — голова Централі КУК, п-і Стефанія Савчук — голова СФУЖО, д-р Ф. Мартинюк від СКВУ, адв. Б. Онищук від Провінційної ради КУК (Онтаріо) і старший радний В. Бойчук, який доложив багато старань для виведення площі під будову пам'ятника. Від Організації Українського Визвольного Фронту Америки вітала мгр. Уляна Целевич — голова ГУ ОЖ ОЧСУ. Від УНРади промовляла п-і М. Бек з Детройту.

Дефіляду організованої української молоді (СУМ, Пласт і ОДУМ), що парадним маршем проходила стрункими колонами, із своїми прапорами, перед монументом Лесі Українки, відбирали інж. Я. Соколик — голова Пластової станиці, О. Бендюга — голова ОСУМ і Л. Ліщина — голова ОДУМ, та почесні гості на трибуні — представники федерального, провінційного і міського урядів та відпоручники українських організацій та установ. Грали оркестри — пластова ім. св. Юрія і духова оркестра СУМ „Батурин” під керуванням мгр. В. Кардаша, яка виконала теж канадський і український національні гимни на початку і на закінченні маніфестації та виступала в мистецькій частині програми.

Слово про Лесю Українку сказала мгр. Аріядна Стебельська, промовляв теж автор монументу — Михайло Черешньовський, який висловив свою особливу радість із спорудження пам'ятника Лесі Українці на канадській землі, яка рідна і дорога нам працею і трудами наших людей-піонерів. Тут українські мистці і взагалі українські люди можуть свobodно творити і працювати, чого немає в поневоленій Москвою Україні.

У мистецькій частині виступали молодіжні дівочі хори: ОСУМ „Діброва” під кер. мгр. В. Кардаша, УНО „Калина” під кер. П. Гарасимчук та Курсів українознавства Свято-Миколайської школи „Веснівка” під кер. Квітки Зорич-Кондрацької, та згадана вже оркестра „Батурин”. Рецитацію „І ти колись боролась” Лесі Українки виконали: артист Володимир Довганюк і Христя Яріш, Іванка Маїк, Галя Шліхта та Віра Харченко.

Заключне слово мала інженер Леоніда Вертипорох, висловивши подяку членам Комітету і всім організаціям та громадянам, що причинилися своїми жертвами до спорудження пам'ятника Лесі Українці.

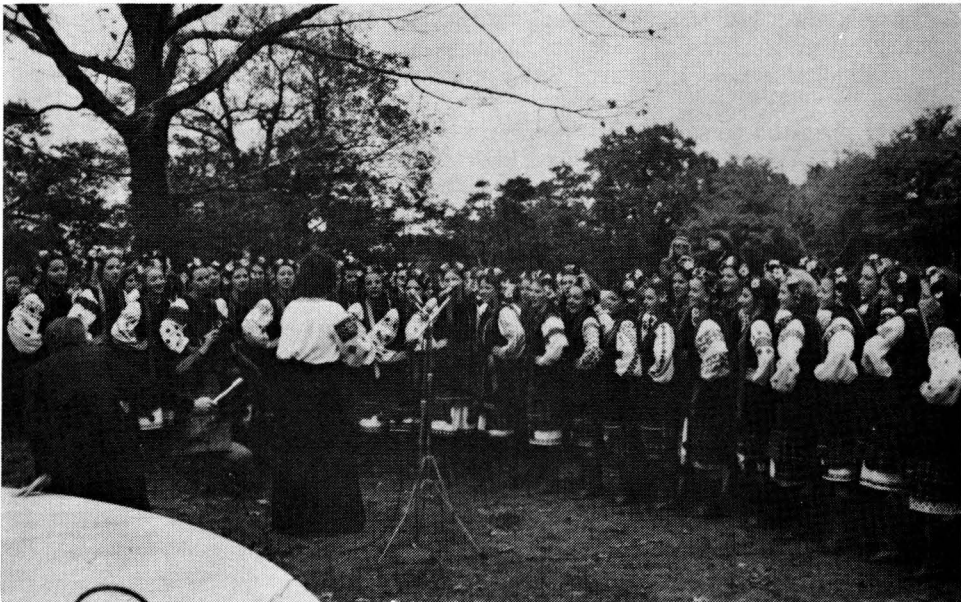
На святі були гості з далеких українських поселень: проф. О. Борушенко з Бразилії, п. З. Шафовал з Аргентини та з Англії і Австралії. Програмою провдили Ганна Мазуренко і Марія Шкамбара.

ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА ЛЕСІ УКРАЇНЦІ В ТОРОНТІ „Наша Мета”, Різдво 1976 р.

Учасники Конгресу Українців Канади в листопаді 1971 року (століття народин Лесі Українки), що відбувся у Вінніпегу, схвалили побудувати найбільшій українській поетесі, Лесі Українці, у 100-ліття її народження — пам'ятник у Канаді. Після одобрення тієї резолюції Конгресу Крайовою Централєю Жіночого КУК в жовтні 1972 р., рішено спорудити цей пам'ятник у Торонті. Зараз же при-

ступлено до реалізації цього почесного завдання, що його взяло на себе українське зорганізоване жіноцтво Канади, а в першу чергу Жіночий Відділ КУК у Торонті. Перш за все покликано до життя „Діловий Комітет побудови пам'ятника Лесі Українці”, до якого увійшли жінки (13 осіб), а очолила його невтомна громадянка інж. Леоніда Вертипорох.

Крім цього — Ділового Комітету — зорганізовано ще чи не найважливішу т. зв. Імпрезово-фінансову Комісію, що її очолила д-р Віра Кос, а увійшли до неї представниці і представники громадських організацій міста Торонта, які мали стати дорадниками і дорадницями в мистецьких, правних і фінансових справах для Ділового Комітету, побільшеного у міжчасі кооптованими членами.

Дівочий хор УНО „Калина”. Диригент — Параня Гарасимчук.

Крім Ділового — створено ще й Почесний Комітет, у склад якого увійшли: проф. Ізидора Косач-Борисова — сестра Лесі Українки, Достойники наших Церков, голови центральних організацій, установ та визначні особи нашого громадського життя.

При допомозі радного Василя Бойчука і мейора В. Денісона одержано від міста гарне й високо положене місце на побудову пам'ятника у Гай Парку.

Спорудження пам'ятника віддано одному з найвидатніших сучасних наших скульпторів — Михайлові Черешньовському, творцеві пам'ятника Лесі Українці в Клівленді, ЗСА, що живе тепер в Нью-Йорку, де веде студію різьби і виховує молоді кадри різьбарів.

Не зважаючи на різномірні перепони, праця над спорудженням пам'ятника поступала вперед — так, що пощастило його викінчити і поставити перед очі розрадуваних і гордих на свою найвидатнішу поетесу — українців метрополітального Торонта й усієї української спільноти у вільному світі якраз у цьому

1975-му році — Міжнародному році жінки, зокрема ж в Році української жінки, та й повеличатись своєю геніяльною поетесою перед цілим культурним світом.

**

Урочистість відкриття пам'ятника Лесі Українці складалася з двох частин: із Святкового вечора та самого таки Відкриття і посвячення пам'ятника. Обі частини проходили в високопіднесеному й урочистому настрою, при участі великих мас народу, що з'їхався з усіх усюдів Канади й Америки, ба навіть з'явилися представники із дальше положених країн — Бразилії й ін.

Перша частина — Святковий вечір відбувся в суботу 18 жовтня 1975, о 7-ій год. ввечері, у „Фоур Сізонс Шератон Готелі“, в самому середмісті Торонта. Склався він з вечері і мистецької програми. Гостей на Вечір прибуло надсподівано багато, що годі було їх усіх в середньо-великій залі примістити і вони мусили відійти додів. Через те і Вечір зачався на цілу годину пізніше та затягнувся поза північ.

При вході на залю кожний дістав гарно оформлену програмку п. з. на обкладинці — „На прославу Лесі Українки“, з фотографією пам'ятника на чорному тлі, — „Відкриття і Посвячення Пам'ятника в Торонті — 19 жовтня 1975 — Гай Парк — Секція 17.“ В програмку цю увійшли: на перших сторінках цитати з деяких творів Лесі українською і в перекладах на англійську мову, прекрасна світлина Лесі в молоденькому віці, коротка її біографія українською та англійською мовами; біографія скульптора пам'ятника, Мих. Черешньовського; звіт Ділового Комітету будови; надіслані на відкриття привітання від прем'єра Онтарію В. Дейвіса, федер. міністра Дж. Мунро, мейора Торонта Д. Кромбі, митрополита Кир Максима від УКЦеркви і митрополита Андрея від УГПЦеркви, та представників українських організацій і установ Канади; далі — програмки обох частин урочистого відкриття пам'ятника — „Святкового вечора“ в суботу і самого „Відкриття й посвячення“ в неділю 19 жовтня 1975. Кінцеву частину „Програмки“ виповнює список жертводавців на пам'ятник, так осіб, як і численних підприємств Торонта та список членів Ділового Комітету. „Програмка“ ця — це прекрасна пам'ятка відкриття пам'ятника Лесі Українці в Торонті.

Крім численної громади, у „Святковому вечорі“ взяли участь визначні гості, найвидатнішою і найдорожчою з них була рідна сестра Лесі — проф. Ізидора Косач-Борисова, приймана повсякчас сердечними оплесками присутніх. Далі — владика Торонтської єпархії Кир Ізидор, скульптор пам'ятника Михайло Черешньовський, відпоручник міністра культури Онтарійського уряду Роберта Велша, головна доповідачка вечора — Оксана Кибальчич-Борецька, професор Торонтського університету і ін.

Програмою вечора керувала успішно і гарно мгр. Анна Троян.

Вечерю започаткував молитвою владика Кир Ізидор, після того господиння вечора представила присутнім сестру Лесі — проф. Ізидору Борисову, привітала її, даючи коротеньку її характеристику, як голови почесного Комітету 100-ліття Лесі та подякувала їй за те, що приїхала на відкриття пам'ятника її сестри Лесі. Пані проф. Борисова подякувала Комітетові за те, що він її запросив на відкриття та поділилася кількома даними з життя Лесі.

Головну доповідь вечора мала Оксана Кибальчич-Борецька — професор Торонтського університету, яка накреслила глибоко і надхненно величю силуетку Лесі Українки — великої поетки і героїчного борця за правду і права людини, особливо за права України на волю і своє національно-державне життя.

Леся Українка — це найбільший майстер українського слова по Шевченкові, а її творчість — це найвище досягнення української поезії і драми напереломі 19-20-их століть, — сказала доповідачка. — Її слово — це меч на катів України. Леся мала найсприятливіші умови літературного розвитку, хоч страшна недуга була великою перешкодою в праці. Та, не зважаючи на те, вона в найтяжчих хвилинах свого життя не кидала пера і саме тоді вона написала свої найкращі твори. Доповідачка спинилась довше над її драматичною творчістю, в якій найкраща „Лісова пісня”, перекладена також на англійську мову, і її можна порівняти із „Сном літньої ночі” Шекспіра. Прекрасний їй пам’ятник у Торонті — це пам’ять про неї і гордість на її твори, що зацвіли такими квітами і тут, у Торонті.

Хор церкви св. Миколая в Торонті. Диригент — проф. Іван Ковалів

Промовляли ще кол. міністер І. Яремко — в заступництві відсутнього міністра Велша — від імені прем’єра Дейвіса, і радний міста п. Василь Бойчук, який багато причинився до здобуття належного місця під пам’ятник — саме у тій ділянці міста, яку він у Міській раді заступає; промовляв від імені президента метрополітального Торонта Пола Годфрея.

Також склали привіти представники декотрих жіночих організацій.

В мистецькій частині вечора виступали: співачка Елеонора Бербенець — сопрано; Стефа Шимко — митецьке читання уривка з „Грішниці” Лесі Українки; молоденький талановитий скрипаль Андрій Василюшко у фортепіановому супроводі Д. Данієлс виконав дві композиції В. Безкоровайного та кuartет „Верховина” під мистецьким керівництвом Олени Глібович відспівав дві пісні до слів Лесі.

Вечір затягнувся поза північ.

Друга частина. — Сам акт посвячення і відкриття пам’ятника Лесі Українці

відбувся в неділю 19-го жовтня 1975 р. о год. 3-ій по полудні — дуже урочисто.

Хоч день був понурий, хмарний і кожної хвилини можна було сподіватися дощів, — до Гай Парку спішили сотні, а там і тисячі українців з Торонта та із найближчих місцевостей; були делегації з Вінніпегу та інших осередків українських поселенців Канади і ЗСА. Всі площі до паркування були щертв заповнені автами і автобусами, що привезли учасників святкувань.

Оркестра „Батурін“, хори різних організацій, уніформована молодь — пластова, сумівська й одумівська та представники установ й організацій, а в першу чергу владики — архієпископ УГПЦ Блаженніший Михаїл і владики УКЦ Преосвященний Кир Ізидор — з численним духовенством усталились перед імпозантним пам'ятником на горбі біля головної дороги парку (з півночі на південь). Пам'ятник заслонений синьою плахтою, а довкола тисячні маси — около 10 тисяч людей — з відзнаками на грудях. З лівого боку духовенства — представник уряду Канади Дост. Джан Мунро — міністер багатокультурности, голова Провінційного КУК д-р Петро Глібович та інші.

До золотого гомону людських мас долучились чудові звуки оркестри „Батурін“, що перед офіційним відкриттям відіграла величній гимн Д. Бортнянського „Як славен еси“.

Точно о год. 3-ій оркестра заграла канадський національний гимн. Після того оба Високопреосвященні владики, в сослуженні численного духовенства і двох церковних хорів — катедри св. Володимира і церкви св. О. Миколая під проводом своїх диригентів — відспівали урочистий Молебень. Міністер Дж. Мунро сказав довшу й сердечну промову, потім стягнув униз заслону з пам'ятника. Перед очима всіх з'явилась величня статуя Лесі Українки — найбільшої поетеси України, борця за найвищі ідеали людини і нації. В тому моменті розсунулися хмари і крізь невелику щілину проредся на коротеньку хвилину промінь ясного сонця та впав на постать Лесі. Тисячні маси прийняли це з радісним здивуванням і грімкими, довго невмовкаючими оплесками. Оба Преосвященні владики виголосили промови.

А після того розпочалася мистецька — концертна частина урочистої програми. Розпочалась вона складанням привітів від українських установ. Від Централі СФУЖО говорила п-і Стефанія Савчук, її президент; від Централі КУК — адв. С. Радчук, від Централі Ж КУК — п-ні Яр. Іванчук та представники інших організацій. Гарне і цікаве було слово творця пам'ятника — мистця-скульптора Михайла Черешньовського і глибоке надхненне „Слово про Лесю Українку“ mgr. Аріядни Стебельської, велика промова д-ра Марусі Бек та інших.

Торонтські дівочі хори „Діброва“, „Калина“ і „Веснівка“, в чудових строях, відспівали кілька пісень. Збірну рецитацію Лесино „І ти колись боролась“ виконали — під проводом Володимира Довганюка — Христя Яріщ, Іванка Маїк, Галя Шліхта і Віра Харченко.

Голова Ділового Комітету — п-ні інж. Л. Вертипорох у своєму слові дякувала всім, хто чимнебудь причинився до здвигнення пам'ятника, чим українська спільнота Канади, а зокрема Торонта, дали доказ своєї культурної зрілості і національного горіння.

На закінчення відбулась кольоритна дефіляда української зорганізованої молоді (Пласт, СУМ, ОДУМ і УКЮ) перед ново-здвигненим пам'ятником, а оркестра „Батурін“ під дир. Василя Кардаша відіграла „В'язанку українських пісень“ і марш „XX. століття“ та український національний гимн „Ще не вмерла Україна“. (опх)

20,000 WITNESS UNVEILING OF LESYA UKRAINKA MONUMENT IN TORONTO

"Svoboda" — Ukrainian Daily, October 22, 1975

TORONTO, Ont. — A throng of 20,000, including federal, provincial and city officials, as well as representatives of Ukrainian national and local organizations, took part in the unveiling of the Lesya Ukrainka monument here Sunday, October 19, erected on a plot in High Park, one of the most densely Ukrainian populated sections of Toronto.

Federal Minister of Labor John Munro was joined by Lesya Ukrainka's sister, Isydora Borysova, in officially unveiling the monument honoring one of Ukraine's foremost poetesses and playwrights. The completion and unveiling of the monument, executed by New York sculptor Mykhaylo Cherezniowsky who was on hand for the occasion, coincided with the International Women's Year. The Ukrainian community in the free world observed the 100th anniversary of Lesya Ukrainka's birth in 1971.

Joining Mr. Munro and Mrs. Borysova in the unveiling was Mrs. Yaroslawa Iwanchuk, head of the Ukrainian Women's Association of Canada, which spearheaded the project. A special Lesya Ukrainka Monument Committee was formed several years ago under the leadership of Mrs. Leonida Wertyporoch, who was also present during the unveiling and thanked all persons involved in the project as well

as those who contributed funds and efforts towards the realization of the project. The committee had secured the plot of land from the city through the efforts of alderman Wasyl Boytchuk.

The official unveiling was preceded by religious services concelebrated by Archbishop Mykhail, Metropolitan of the Ukrainian Greek-Orthodox Church in Canada, and Bishop Isidore Borecky, head of the Ukrainian Catholic Eparchy in Toronto, who were joined by numerous clergy of both rites. They also blessed the monument after its official unveiling.

In hailing the monument and citing Lesya Ukrainka as "a great poetess and champion of liberty," Mr. Munro said that the statue was yet another of many contributions of Ukrainian Canadians to the country's cultural mosaic.

A parade of uniformed SUM, Plast and ODUM youths to the tunes of Plast's and SUM's marching bands followed the unveiling. A program of choral music and recitations from the works of the poetess concluded the day.

The unveiling of the monument was preceded by a banquet Saturday, October 18, at the Four Seasons Sheraton Hotel here, attended by Ukrainian and Canadian luminaries.

UNVEILING OF THE LESYA UKRAINKA MONUMENT

"Forum" — A Ukrainian Review, No. 30, 1975

The sun broke through a steel grey cloudy sky for a moment in Toronto on Sunday, October 19, 1975 at 3.00 p. m. to shine on a crowd of 10,000

gathered to witness the unveiling of a statue of the Ukrainian poetess Lesya Ukrainka. A cheer went up when the covering fell from the tall monument

on a hill in the center of Toronto's beautiful High Park. As if in response, the sun broke through the clouds to reveal the beautiful quality of the sculpture by Mykhaylo Chereshniovsky of New York. Toronto architect Ihor Stecura had designed the base.

Monuments often emerge as utilitarian works of art but the Ukrainka monument has a strong, delicate and feminine quality which does justice to the subject.

Lesya Ukrainka (1871-1913), whose real name was Larissa Kosach-Kvitka, is considered the greatest Ukrainian poetess. It is fitting that she should be honored by Ukrainian Canadian women during International Women's Year. She was the author of lyrics, poems and dramas. She often chose to write historical, allegorical and exotic dramas about foreign places inspired by her travels. Her dramas were discussions of universal questions, moral and spiritual, and were intended to be read rather than staged. Her uncle was the noted political figure and professor, Mykhaylo Drahomaniv and her mother was Olena Pchilka, the writer.

The program of dedicating and unveiling the Ukrainka monument began on Saturday, October 18, with a banquet in the ballroom of the Four Seasons Sheraton Hotel. Four hundred guests were present and the program was conducted by Mrs. Anna Troyan. Bishop Borecky and Rev. Mykhaylo Bodnarchuk officiated with prayers. Among the guests were four that perhaps were most honored by the gathering.

Most moving was the presence of Lesya Ukrainka's sister, Prof. Isydora Borysova, a short woman with light grey hair. Also present were the sculptor, and the Hon. Robert Welch, Ontario's Minister of Culture and Recreation who was the guest speaker whose speech, however, was read by

the Hon. John Yaremko, when he had to leave early. Mrs. Leonida Wertyporoch, who was one of the moving forces in establishing the monument, also attended.

The idea of building a monument of Lesya Ukrainka first arose in the centennial year of her birth at the 10th Congress of Ukrainians in Canada in Winnipeg on October 8-10, 1971. The idea was proposed by the Ukrainian women's organizations from Toronto and was presented to the Congress by Leonida J. Wertyporoch. She was the President of the Women's Division of the Ukrainian Canadian Committee of Toronto and represented all fifteen Ukrainian women's organizations of that city.

Delegates at the 10th Congress supported the project although concern was expressed over the great financial responsibility it placed on them. In order to bring the plan to reality a Lesya Ukrainka Monument Committee was formed under the leadership of Mrs. Wertyporoch. It was given the task of collecting funds for the monument, choosing a suitable sculptor and selecting a suitable location for the monument.

The Committee turned to Toronto Alderman Wasył Boytchuk for assistance in finding a suitable site. With his help the committee obtained a beautiful location in section 17 near the center of High Park which is in Ward One, his riding. High Park is the largest Toronto Park and since it is located in West Toronto where most of the Ukrainians now live it is a particularly suitable choice.

Funds for the monument were collected from the Ukrainian community across Canada and the United States from organizations, churches, credit unions and individuals. The generous support of the project by the community is not only evidence of their generosity but also a tribute to

the hard work of the Lesya Ukrainka Monument Committee. It is significant that although the city of Toronto generously provided the land, neither the provincial nor the federal government (despite Hon. John Munro's presence at the unveiling) provided any financial assistance.

Selecting a sculptor for such a project might have been a difficult task. However it was made easier by the fact that in the Ukrainian Cultural Garden of Rockefeller Park in Cleveland, Ohio there already stands a Lesya Ukrainka monument. The Cleveland statue was the work of Ukrainian American sculptor Mykhaylo Chereshniovsky, originally from the Lemko region and now living in New York. The beauty and inspiration of his work led the Toronto committee to choose him as sculptor. Perhaps it is his greater experience, but Chereshniovsky's Toronto monument, although similar to Cleveland's is a more inspiring work. It captures the strength, psychological depth and beauty of Lesya Ukrainka and expresses the determination of Ukrainian womanhood. In her hand Lesya Ukrainka is holding a flower which survives in the most rocky soil. It is above all, a magnificent work of art and an achievement of the Ukrainian Canadian Community.

"If Lesya Ukrainka were alive today," said Hon. John Munro at the unveiling, "and able to look at the accomplishments of the Ukrainians in Canada, I have no doubt that she would feel her hopes and her faith in her people were not misplaced. She would look at what you have built and contributed to this country through hard work, courage and selflessness and she would have no fears that it will be allowed to slip away."

The official unveiling by Prof. Isydora Borysova, the poet's sister and Hon. John Munro, the federal minister

responsible for Multiculturalism took place at three o'clock. They were assisted in the unveiling by Mrs. Yaroslava Ivanchuk and Mrs. Leonida Wertyporoch. Munro said that the monument was a tribute to the poet's genius and her struggle for Ukrainian freedom. High Church dignitaries from the Ukrainian Catholic and Orthodox Churches blessed the monument under the guidance of His Excellency Metropolitan Mykhail and the Most Rev. Bishop Isidore Borecky. So many distinguished members of the Ukrainian Canadian community were present that it's impossible to name them.

Performances were given by the St. Nicholas Ukrainian Catholic Church choir directed by I. Kovaliv, by the St. Vladimir Ukrainian Orthodox Cathedral choir directed by Nestor Oliynyk, the SUM women's choir "Dibrova" directed by Wasyl Kardash, The Ukrainian National Youth Federation "Kalyna" Choir directed by Pearl Harasymchuk and the "Vesnivka" Choir directed by Kvitka Zorych-Kondracka. A recitation of Lesya Ukrainka's "And You Have Fought" by Wolodymyr Dowhaniuk featured Chrystia Yarish, Ivanka Maik, Halia Shlikhta and Vera Kharchenko, wearing costumes representing various regions of Ukraine.

The Baturyn Orchestra performed and there was a march past of the youth organizations.

Some critics of the project were uncertain of the value of such a monument in the life of the Ukrainian Canadian community. One logical step taken long before the monument campaign was publication of a book in English on the poetess. This appeared as **Lesya Ukrainka: Life and Works** translated by Vera Rich, edited by C. Bida and published in 1968 for the Women's Council of the Ukrainian Canadian Committee by the University of Toronto Press. Despite any reser-

vations about the monument it is now a reality.

The Lesya Ukrainka monument is a work of art which represents a classic writer of Ukraine's literature, is a fine example of the work of a sculptor, and is a very tangible mark of the presence of Ukrainian Canadians in Toronto and Canada.

I felt the unveiling also created

some feeling of kinship among the thousands of participants who had come together to honor their cultural heritage in a concrete way. It is a lasting memorial of the love of Ukrainian culture by the present generation of Ukrainian Canadians and a gift to generations in the centuries to come.

Andrew Gregorovich

**
*

ЧОМУ НЕ КАССАНДРА, НЕ ШАРЛЬОТА КОРДЕ?

Дискусія на тему: „Чому не Кассандра...”

(„Свобода”, 5 листопада 1975 р.)

Чи тільки жінка-скульптор зуміла відчутти дух Лесиної творчості? Таке питання насувається, маючи перед собою Мадонну — Лесю Українку в зображенні маєстра Черешньовського, і Іфігенію — Лесю на пам'ятнику Галини Кальченко, скульпторки, яка померла теж якимсь загадково, майже так, як Алла Горська...

Сама Леся ніколи не уявляла себе Мадонною, бо нею вона ніколи й не була, натомість дала нам майже автобіографічні: Одержиму, Кассандру, Шарльоту Корде, Жанну д'Арк, Іфігенію і цілий ряд інших жінок-героїнь, завжди і постійно себе з ними

ідентифікуючи. Тому велика шкода, що ми маємо або добрих скульпторів, які не розуміють творчості Лесі, або тих, які розуміють і відчувають її, але не є скульпторами, щоб свої почування і думки про неї втілити в мармурі, бронзі й граніті.

Тож будемо чекати майбутньої Алли Горської, котра щасливим збігом обставин і ласкою Неба об'єднуватиме в собі вміння скульптора Черешньовського і здібність розуміти Лесю так, як її розумів автор „Поетки українського ресорджіменту” Дмитро Донцов, чи ще небагато інших.

Людмила Мойсєєва

СЛОВО ПРО ПАМ'ЯТНИК ЛЕСІ УКРАЇНЦІ

Я ніколи не виступала в пресі з критичними заувагами в оцінці творів образотворчого мистецтва — свідома того, що не маю до того потрібної кваліфікації. Але, прочитавши у „Свободі” з 5-го листопада 1975 р. замітку Л. Мойсєєвої про пам'ятник Лесі Українці, що в цих днях поставлено в Торонті за проектом Михайла Черешньовського, не можу не написати цих кілька слів.

Л. Мойсєєвій не подобається па-

м'ятник — справа смаку. Не бачивши його, мабуть, в натурі, — ганить його і свою критику провадить в досить дивний спосіб, чомусь в імперативному тоні.

З усіма її твердженнями не погоджуюсь.

Л. Мойсєєва порівнює пам'ятник Лесі в Києві (скульптор Галина Кальченко) з пам'ятником у Торонті (скульптор Михайло Черешньовський) не на користь останнього, суб-

ективно вбачає в київському — Іфігенію, а в торонтонському — Мадонну. Чому? Це думки особисті, явно стимульовані бажанням зганити твір. Наскільки можна судити з репродукцій, пам'ятник в Києві зовсім не передає ані фізичної подоби, ані духового образу Лесі: це гарна скульптура, що потребує напису „Леся Українка”.

Пам'ятник роботи мистця Черешньовського я бачила ще в моделі в Нью-Йорку, бачила й на відкритті в Торонті, і ще кілька разів оглядала після відкриття. Тому стверджую, — твір Черешньовського справляє враження прекрасне, маєстатичне. Велика особиста схожість з Лесею в обличчі, а шати античні (жодна Мадонна!) на кожного знавця її твор-

чости роблять гармонійне враження. До цього додаю, що Леся з дитинства мала замилування до античної клясики (див. спогади Л. Шишманової). Це захоплення Лесю прицепила й нам, молодшим сестрам і братові (ігри, оповідання, книжки). А коли сестра Ольга починала вчити стародавню історію за чужомовними джерелами, то Леся написала для неї українською мовою підручник. Сестра Ольга видала його окремою книжкою 1918-го року в Катеринославі.

Тому вважаю, що мистець Черешньовський дуже влучно увічнив Лесю у бронзі, поєднавши її образ, замилування і творчість.

Ізидора Косач-Борисова

„ЧОМУ НЕ КАССАНДРА, НЕ ШАРЛЬОТА КОРДЕ?”

Питається Людмила Мойсеєва у статті цієї самої назви, котра появилася в щоденнику „Свобода” з 5-го листопада. Це дивне питання відноситься до скульптури Лесі Українки у виконанні Михайла Черешньовського, яка тепер стоїть як пам'ятник у м. Торонті в Канаді.

На таке питання можна відповісти смішно-простим способом: тому, що це Леся Українка, але мабуть це не вистачить до повної відповіді авторів запити.

Запитавшись, чому Леся Українка не є представлена в певний спосіб, авторка тоді каже, що Леся Українка М. Черешньовського — це мадонна, і порівнює з Лесею Галини Кальченко в Києві — Іфігенією.

Мені просто неможливо уявити собі, як може хтонебудь бачити Мадонну у скульптурі Лесі М. Черешньовського, і чим Леся — Г. Кальченко представляє Іфігенію? — Може бальною сукнею з „підвієним шлейфом”? Безперечно кожна людина

має право на свою думку і може собі інтерпретувати якнебудь мистецьку працю, як їй подобається, але це дуже далеко від розуміння даної праці. Суть у тому, що коли мистець представляє певну людину, то він мусить зрозуміти всю цілість цієї людини, а не лише один відтінок її особистості.

Леся Українка не була тільки Кассандрою чи Шарльотою Корде. Вона була і Кассандрою, і Іфігенією, і Мавкою в „Лісовій пісні”, і також мала в собі Мадонну, і сотки інших. Представити Лесю Українку, як специфічну особистість лише з її творчості, це значить (Лесею) обмежити до тієї особистості. Це так, як пробувати зобразити ріку Ніл одним притокою.

Чи Л. М. думає, що скульптори, які різьбили Шекспіра, застановлялися над тим, чи його зробити Гамлетом, чи Фальстафом? Творчість Лесі Українки не потребує пам'ятника — вона сама собою служить за найкращий пам'ятник. Завданням скульп-

тора не є задовольнити одне чи друге переконання певних людей. Можливо, що деякі „революціонери” хотіли б Лесю з мечем у руці, певні прихильники школи дрібного сентименталізму вимагали б Лесю в скромній хусточці з милим виразом на обличчі і т. д.

Скульптор мусить взяти до уваги і зрозуміти цілий комплекс різноманітних тенденцій у даній людині, пережити її переживання, радіти її радощами і на цій підставі створити певну синтезу в напрямі даної людини, яка має бути проявлена у викопанім творі. Це завдання знаменито виконав М. Черешньовський у своїм творі Лесі Українки, котрий я бачив у трьох вимірах у роботі і на просторі в парку в Торонті.

Стоїть монументальна постать, але

ясно, що це людина і Косачівна, а не богиня. Там кружляють всі людські тенденції — радість, смуток і гнів, гаряча любов, а особливо вираз вічної надії і правдивої геройської сили. Все це гармонійно зливається в одну тотальну постать Лесі Українки без домінуючого дисонансу ані одного фрагменту, завдяки майстерній розв'язці М. Черешньовського. Так, як у Пієкті Мікель-Анджельо розпач Діви Марії не є зображена гістеричним риданням чи дрібним сентименталізмом, але поважним людським переживанням і любов'ю на її обличчі, так і в Лесі М. Ч. героїзм не представлений мечем, але правдивою силою характеру і тихою могутністю Лесі Українки.

Орест Покладок
Нью-Йорк

БУДОВА ПАМ'ЯТНИКА ЛЕСІ УКРАЇНЦІ В ТОРОНТІ У МІЖНАРОДНЬОМУ РОЦІ ЖІНКИ ТА В РОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНКИ

(Передрук з журналу „Нові дні”, ч. 311, грудень 1975)

18-го і 19-го жовтня 1975 р. відбулися в Східній Канаді величаві святкування з приводу відкриття й посвячення пам'ятника Лесі Українці в Торонті, Онтаріо.

Коротка історія побудови цього пам'ятника така: згідно з постановою 10-го Конгресу Комітету Українців Канади у Вінніпегу 9-10 листопада 1971 р. та після схвалення в жовтні 1972 р. Крайовою Централєю Комітету Українок Канади було рішено поставити пам'ятник Лесі Українці в Торонті з нагоди сотих роковин з дня її народження. Тоді був покликаний до життя Почесний Комітет, у склад якого входили: сестра Лесі Українки — проф. Ізидора Петрівна Борисова, достойники наших Церков, голови центральних організацій і установ та інші визначні особи з нашого громадського життя. В той самий час був вибраний Діловий Комітет, який очолила інж. Леоніда Вертипорох, в такому складі: перша заступниця голови — д-р Зоя Плітас, друга заступниця — Софія Проців, рекордова секретарка — Дарія Темник, кореспонденційна — Ярослава Винницька, англомовна

Оля Станько, скарбник — сл. п. Левка Романик, а від вересня 1974 р. — Анна Рурик, фінансова референтка — добр. Анна Ференсів, а від квітня 1975 р. — Марія Калимін; до імпрезово-фінансової комісії обрані були: д-р Віра Кос, Марія Колодій, Ольга Мороз, Катерина Кривоус, Марія Момотюк, Ірина Кривинюк, Марія Сірота; фахові дорадники: д-р Б. Стебельський, мгр. Аріядна Стебельська, Олена Глібович, Богдан Онищук, д-р інж. Юрій Курис, Богдан Максимець, Ігор Сте-

Хор Української Православної Катедри св. Володимира в Торонті на тлі учасників відкриття пам'ятника Лесі Українці. Диригент — Нестор Олійник

цура, Юліян Пелех, д-р Г. Шиманський, Степан Рошко, д-р Петро Глібович. Контрольна Комісія: Ганна Ганьківська — голова, Ярослава Кордюк, Павлина Карман, Іванна Іваночко, Марія Одноріг.

Від квітня 1975 р. д-р Зоя Плітас виконувала також обов'язки кореспонденційної секретарки.

Завдяки заходам нашого радного Василя Бойчука, Комітет Будови Пам'ятника Лесі Українці дістав згоду від міської Управи на будову пам'ятника в Торонто та гарне місце в Гай Парку, секція 17.

Проект пам'ятника погодився зробити наш відомий скульптор Михайло Черешньовський з Нью-Йорку.

Діловий Комітет розпочав кампанію збірки грошей для побудови

пам'ятника, влаштувавши в суботу 14-го квітня 1973 р. 25-долларовий бенкет у залі Українського Дому при вул. Крісті, Торонто. Бенкетом проводили О. Ковальська і проф. інж. В. Янішевський. Бенкет пройшов успішно: зібрали \$4,806.75. Разом з більшими пожертвами (Фундація ім. Т. Шевченка — \$1,000.00, Комітет Українок Канади, відділ Торонто — \$1,000.00, та інші) було зібрано до 1-го вересня 1973 — \$7,775.00.

Для того, щоб довершити побудову пам'ятника в Міжнародному році жінки, як також в 90-річчя Українського жіночого руху, — ми посилили збіркову акцію. Діловий Комітет влаштував відслонення моделю пам'ятника 9-го червня 1974 спеціальною святковою вечерею з мистецькою програмою. Вечором провадила д-р Зоя Плітас. Дохід з цього вечора був в сумі \$1,193.70. На 1-го вересня 1974 р. ми вже мали в касі \$15,270.45.

До швидкого закінчення побудови пам'ятника спонукував нас також маестро М. Черешньовський. У липні 1975 р. маестро, як голова Об'єднання Мистців Українців Америки, влаштував виставку, на якій вперше була поставлена Леся Українка (пам'ятник ще в гіпсі, але вже готовий для вилиття його в бронзі, висотою 18 стіп. Виставку відвідали представниці Ділового Комітету з Торонта, сестра Лесі Українки Ізидора Петрівна Борисова та багато мистців, і всі були захоплені працею маестра Черешньовського. Найліпшою оцінкою були слова Ізидори Петрівни, яка сказала: „Якраз такою я пригадую Лесю; вона виглядає як жива. Тільки одяг носила інший”.

Одяг Лесі Українки спадав фалдами до її ніг, на плечах вона мала хустку, яку притримувала правою рукою, а в лівій руці тримала квітку. Леся ніби починала робити крок правою ногою вперед. Вся її постать твердо й впевнено тримала себе, ніби знала, що хоче зробити для свого народу, для своєї батьківщини, яку так вірно любила.

У понеділок 14 липня ми підписали умову в майстерні, де відливали скульптуру в бронзі. Там працювали самі мистці-скульптори над своїми й інших мистців творами. Маестро Черешньовський щодня потім ходив туди, доглядав їхню працю й сам теж допомагав.

Отож, члени Ділового Комітету, спочатку тільки голова й кореспонденційний секретар, щоденно сходилися й писали комунікати, листи-запрошення до участі в святкуваннях, які були вже призначені на 18-го жовтня 1975 р. (25-долларовий бенкет для придбання більшої суми грошей) та відкриття й посвячення пам'ятника в неділю 19-го жовтня 1975 р. в Гай Парку в Торонті. Потім вибрали ми вужчий Комітет для переведення цих святкувань, на чолі якого стала

Софія Проців. Багато напрацювалися наша англомовна секретарка Оля Станько, як також Марія Калимін, Розалія Тисяк, пані Таращук. Треба також згадати нашу скарбничку, яка щоденно діставала багато листів з чеками й мусіла відписувати подяки й посвідки. Полегшало нам тільки з відсиленням листів, бо вже більше місяця пошта не працює. Та все одно ми підготовляємо все, щоб розрахуватися з усіма як тільки пічне регулярно працювати наша пошта.

Коли ми розпочинали свою працю в 1972 р., кошторис був зло-

Частина учасників відкриття пам'ятника Лесі Українці 19-го жовтня 1975 р.

жений приблизно на 40 тисяч доларів, а тепер пам'ятник коштуватиме більше 60 тисяч. Крім того мусимо ще надрукувати Пропам'ятну Книгу, де крім історії побудови пам'ятника Лесі Українці в Торонті, будуть записані всі жертводавці, куми, а теж імена тих, які нам допомагали не тільки матеріально, але й морально.

**
*

Прийшов нарешті довгоочікуваний день, коли поставлений був пам'ятник, прикритий світлоблакитним полотном, а посередині висіла широка жовта полотнина замість шнурка, яким мала потім відкритися постать Лесі. В суботу на бенкеті головне слово ма-

ла проф. Торонтонського університету Оксана Кибальчич-Борецька. Бенкетом провадила мгр. Анна Троян. Бенкет пройшов дуже успішно. Заля в „Фоур Сізонс Шератон Хотелі — Сівік Болрум” була переповнена. Де-хто мусів навіть вертатися додому: не було більше місця. Було кілька привітань від представників федерального, метрополітального та провінційного урядів; також короткі привіти були від українських центральних організацій. Маестро теж цікаво говорив про працю, яка робиться з любов'ю — тоді й буває успіх. Свою промову переплітав жартівливими та дотепними словами.

На початку програми після канадського національного гімну відслужили спільний молебень митрополит Михаїл від Української Греко-Православної Церкви разом з єпископом Кир Ісидором від Української Католицької Церкви. Програму відкриття й посвячення переводили пані А. Мазуренко і М. Шкамбара. Мгр. Аріядна Стебельська сказала коротке слово про Лесю Українку, коли вже почалася мистецька програма. А головну подію — відслонення пам'ятника Лесі Українці перевів міністер федерального уряду багатокультурности достойний Джон Мунро. Разом з ним стягала жовтий шнур і молодша сестра Лесі Українки (між ними шістнадцять років різниці у віці) Ізидора Петрівна Борисова. Міністер подякував українцям за такий чудовий мистецький подарунок — пам'ятник найвищої поетеси та борця за людські права і волю України — Лесі Українки, який збагатив культуру східньої Канади, додав краси містові Торонто.

Хоч у неділю був дуже холодний вітряний осінній день і сонце лише іноді освічувало дорогий нам пам'ятник, зате людей зібралось так багато, що тяжко було просунутися ближче до пам'ятника.

Мистецька програма була багата: співали дівочі хори „Діброва”, „Калина” та „Веснівка”, грала також оркестра СУМ „Батурін”. Імпозантно пройшла дефіляда всіх українських молодечих організацій в уніформах. На закінчення проспівали „Ще не вмерла Україна”.

Треба згадати, що несподівано завітала на відкриття й посвячення пам'ятника Лесі Українці панна Маруся Бек з Детройту. Вона теж мала коротке слово привіту від Державного Українського Центру.

Тепер майже щодня можна бачити багато людей, які оглядають і любуються пам'ятником Лесі Українці. Приходять не тільки українці, але й інші наші співгромадяни. Ходять тепер туди наші люди як на „прощу”. А місце, де поставлений пам'ятник, справді дуже гарне: на високому горбку красується Леся, навколо вікрита полонина, а далі ростуть ялини, дуби й клени. І це якраз коло дороги,

якою проїжджають автобуси, що показують чужинцям місто Торонто.

Приємно відзначити, що це передусім наші жінки своєю невтомною працею довершили це велике діло — перший в Канаді пам'ятник Лесі Українці й цим високомистецьким твором видатного мистця-скульптора Михайла Черешньовського показали й утвердили тут присутність української культури, збагативши цим канадську землю.

Також висловлюємо подяку й признання всім нашим жертводавцям, кумам, прихильникам, які не тільки матеріально, але й морально підтримали нас у вірі, що ми переборемо всі труднощі й доведемо справу до успішного кінця.

Листопад 1975 р., Торонто.

Зоя Плігас

ПАМ'ЯТНИК ЛЕСІ УКРАЇНЦІ В ТОРОНТІ

(„Література і Мистецтво”, 20 грудня 1975 р.)

В Році української жінки в метрополії української Канади — Торонті, 19 жовтня 1975 р. в найкращому парку міста споруджено пам'ятник Лесі Українці. Поставили його спільними силами жіночі організації, об'єднані в жіночому КУК, постановою якого постав комітет, очолений інж. Леонідою Вертипорох, що здійснив чудовий задум.

Пам'ятник, посвячений духовенством обох українських Церков, у дні відслонення приманив тисячі українців не лише Торонта, але й околиць та інших провінцій. Сталося те, що передбачала на відкритті пам'ятника у своєму слові Аріядна Стебельська. Вона сказала, що цей пам'ятник буде святим каменем для українців, як таким каменем для магометан є камінь у Мецці, як є каміння муру плачу для ізраїльтян у Єрусалимі.

Ці слова сповнилися. Вже наступної суботи і неділі, коли ще погода на це дозволяла, під пам'ятником громадилися сотні українців, що привозили зі собою польові крісла, облягали гору пам'ятника і любувалися годинами красою різьби, яку передав на вічність українській спільноті великий скульптор Михайло Черешньовський.

Прислухаючись до розмов людей, відчувалося глибоке захоплення пам'ятником. Не було випадку, щоб комусь прийшло на думку хоч одним словом, одною поміткою бачити його іншим, як його бачив скульптор і зобразив у бронзі. Постає нашої прекрасної Лесі

височить на горбі, вписана в корону дерев, на високому постаменті глядить на захід, за нею — простір. Ніби йде зі сходу, з України... і каже — „Хто визволиться сам, той буде вільний; хто визволить кого — в неволю візьме"! Ці слова вириті українською і англійською мовами на постаменті.

Люди читають ті слова, дивляться в обличчя Українки і моляться. Деякі плачуть, втирають сльози.

Комітет не розписував конкурсу. Хто бачив пам'ятник Лесі Українці в Клівленді Черешньовського і бачив пам'ятники Тарасові Шевченкові, Іванові Франкові і Лесі Українці у пілому світі, той погодиться з Комітетом, що звернувся прямо до Черешньовського з проханням виконати проект. Черешньовський по серцевій недузі, ще не в повних фізичних силах, замовлення прийняв. І щасливий був той день, коли він погодився проект реалізувати, бо українська спільнота дістала ще один вершинний твір, свідок сили українського мистецтва, що духа слова відобразив матеріалом бронзи.

„Все іде і все минає...”, а мистецтво лишається ніби легітимація народу, що ніби каже нащадкам: ми були, ми жили, ми так думали, оце наше свідоцтво існування. Це мистецтво египтян, старинних греків і римлян. Воно вже лише документ їхнього існування. А мистецтво сучасних народів — щось більше як тільки нагробна плита. Мистецтво живого народу — це ще жива сила формування народу, його ідеалів і змісту життя. В мистецтві народів відображується їх характер, вдача та ідеали. Буває, вони деформуються, чи набирають нових форм, коли народи піднімають якісь вселюдські ідеали. Але вони ніколи не втрачають власного обличчя, коли відтискають у мистецьких стилях вселюдського значення себе. Чи це християнський світогляд у середньовіччі, чи гуманізм ренесансу знайшли свою печатку у кожному народі, що мав силу творити і бути собою.

Українці сказали своє слово у візантійську добу, в часі романських впливів, під час вітрів ренесансу і барокко. Заговорили і в добу мистецької революції 20-го сторіччя.

Кожен нарід має ґрунт своєї культурної духовости, в якому нагороджена його традиція, але й має сили, якщо не зрадить власного ґрунту, творити нові і все нові вартості, бо характер народу та його ідеали кожноразово у стилях визначаються своїм часом.

Наші найпередовіші мистці, що передували в нашому мистецтві, а навіть у світовому, у своєму новаторстві коренем сягали в таку добу, що духово відповідала наступаючій добі народу чи людства. Нарбут черпав із традицій барокко, Бойчук — з традицій візантійської ікони, Архипенко — з традицій неоліту. Для цього була своя

логіка і закономірність. І є своя закономірність, чому Черешньовський приходить із своїм стилем романсько-клясичних традицій своєї різьби, у нашу нову добу. Пам'ятаймо при цьому, що час натуралізму, на зміну якому йшов абстракціонізм, лежить у гробі і адміністративними законами животіє лише в країнах „диктатури пролетаріату” і „народної демократії”.

Українська патріотична публіка дуже спантеличена фактом, що українське мистецтво ніби не йде впарі з політичними аспіраціями

Частина прийвних на відкритті пам'ятника Лесі Українці 19-го жовтня 1975 р.

свого народу. Замість Матейків і Гроттгерів з їх „Грунвальдами” і „Батори під Псковом”, замість „Рейтанів”, що розривають сорочку на сеймовій дискусії, Архіпенко різьбить жіночий акт, Грищенко малює море, Гаврилюк — гітари, а Андрієнко — театральні сходи, шукаючи форми, а Борачок у пейзажах малює коні, аналізуючи кольор.

Чи справді якась безвідповідальність українських творців перед суспільністю, її бажаннями, її боротьбою поставити мистецтво на услугах нації, коли вона бореться за визволення, чи дальші перспективи мистецтва для тієї ж нації, що їх не кожному можна бачити.

Щоб вийти з культурного занепаду, піднести націю на височини

її місії, мистецтво мусить підняти свої завдання і вище їх ставити як агітацію. Мистецтво звели до завдань агітації будівничі „комуністичного суспільства” і творці „тисячолітньої імперії” третього району. Ідеали мистецтва обох місій не виконали своєї ролі і з їх продукції в музеях світу не лишилося навіть згадки. А от Архипенкова „Ма” і Черешньовського Леся Українка перестоять мистецькі „архитвори” соціалістичного реалізму, як і „перлини” Матейкової агітації.

В чому справа? В тому, що справжнє мистецтво завжди переживе рекляму. Агітація здійснить, або втратить свою мету, мистецтво останеться, якщо воно справжнє мистецтво, що має прикмети дійсного, бо воно мистецтво в кожному часі, воно вічне.

Був час і він ще продовжується існувати в Советському Союзі, що „сильну” людину ціхують стиснені кулаки, витягнені вперед руки, сильно розставлені ноги. Чи це агітуючий Ленін, чи це Довженків арсеналець, чи „Колпаківці у Карпатах” Бородая, — всі вони напружені, всі в стадії експресії моменту, що проповідує рухом, динамікою.

Колись над образом Петра Холодного (старшого) „Ой у полі жито” відбувалися дискусії, як також над назвою мистецького стоварищення у Варшаві „Спокій”. Приклонники „вольовізму” добавали в статичності образу Холодного „пассивізм”. Поза сюжетом опоненти не бачили досконалої форми образу і гармонійної єдності між змістом образу та його мистецькими засобами мови. Не хотіли розуміти авторів назви „Спокій”, що символізує кінець ферменту, а в композиції, як у мистецтві загалом, — лад. Бо стиль лише тоді досконалий, коли елементи, які його творять, вповні згармонізовані і усувають дисонанс.

Інший „вольовий динамівець” таки спалив образ Холодного, вполочений в ім'я Любчика, якому присвятив вірша Калинець. Звичайно, не наївний „вольовізм” був причиною його рішення, а причина в глибокій аналізі твору, який треба зарахувати до найкращих зразків самобутності українського мистецтва, що підноситься понад крик моди, понад рекляму дня та понад агітацію пропаганди.

Советські „вольовісти” знищили творчість українських монументалістів лише з тієї причини, що і Седляр і Падалка і сам Бойчук, виконуючи замовлення партії, не притримувалися канонів її естетики, а намагалися підчинити своє мистецтво законам вічної естетики, дозрілого його плоду, що відповідає вершинам усіх стилів усіх епох.

Колись казав Зигмунд Валішевський, що „амбіція стати найбільшим польським малярем — це мала амбіція”. Ця правда, а з нею і

амбіція, має право відноситися в однаковій мірі до нашого Черешньовського. І в такій мірі, як вона відносилася до Лесі Українки, творчість якої — „найбільшої української поетеси” — давно вийшла поза межі національних кордонів.

Доба агітації минула! Минула доба палення музеїв, як і минула конкуренція, в якій стояли проти себе продовж майже століття сили натуралізму і абстракціонізму. Ще можна вживати реклями для того, щоб обдурити сноба, який з вчорашнього пролетаря в матері-

Маси учасників з увагою слідкують за програмою відкриття пам'ятника

яльному розумінні ввійшов у клясу буржуазії, залишаючись духовим пролетарем. Ще є мільйони духових пролетарів, що шукають не культурних потреб, а звичайних розваг. Але й наростає авангардне мистецтво, що вириває з потреб повноякісної людини, завертаючись до джерел, що її будуть живити.

Леся Українка — твір Черешньовського у Торонтському Гайпарку відтворив не лише духовість Лесі Українки у повній її особовості, але своїми мистецькими формами відтворює наш час, а радше той час, що прийде після остаточних шукань і боротьби поміж філософськими концепціями Аристотеля і Платона, в яких Черешньовський дає перевагу останньому. Не наслідування, а творення; не імітація, а власна концепція! Черешньовський знайшов власну концепцію у монументі Лесі Українці, свій власний стиль, а українське мистецтво — авангардного мистця, що поставив ще один крок нашої духовости у храмі світової культури.

Богдан Стебельський

Левко Ромен

Л Е С Я У К Р А Ї Н К А

З нагоди відкриття пам'ятника в Торонті

*Так, в історію народу
„Українка” Ти вписалась —
Тож за правду й за свободу
Це струна нова озвалась!*

*Скасував хоч цар і мову,
Навіть слово „Україна”...
Хай воно ж лунає знову!..
Хоч надійде й хуртовина!..*

*Тож проклін і зубний скрегіт
Стряс-шеленнув „малоросів”
(Ім учувсь козацький регіт
З яничарства-недоросів)...*

*Так схотіла Леся мужня
Царську скреслить заборону...
Деспота ж нам хіть не дружня —
Топче й глузд того закону!*

*Переяславська ж угода —
Унія лиш персональна...
Мова ж — святощі народа,
Назва теж — повік діяльна!*

*Україну ж, назву тую,
Освятив фолкльор народній,
І святить Її, святую,
Кров борців і по сьогодні!*

Діловий Комітет під пам'ятником Лесі Українці в Торонті, в листопаді 1975 р.

Перший ряд зліва: Ганна Михайловська, Ольга Станько, Ганна Рурик, Ганна Бардин, мгр. Аріядна Стебельська, інж. Леоніда Вертипорох, Софія Проців, Ірина Кривинюк, д-р Зоя Плітас, Ганна Ганьківська, Марія Калимін. Другий ряд зліва: Розалія Тисяк, бл. п. Анастасія Тарашук, Теодосія Мирошник, д-р Богдан Стебельський, Дарія Темник, Катерина Кривоус, Ярослава Винницька та інж. Ігор Стецура

Хто хижацьку мавши звагу,
Нищить люд, народню мову, —
Тим він збурхує відвагу,
Зміцнює його основу!..

Драм, поем Її герої,
Що в оковах пуг, емоцій, —
Долі звідують гіркої
У нещаднім дії потоці...

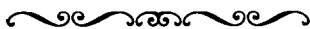
Чути й слів, мов схлип, Касандри:
Лихо ж Трої пророкує...
„Десь як підете ж у мандри —
Дух над вами хай готує!..”

Так оживлена і Мавка —
Смерть її вже не жахає,
Рідні їй верба і травка...
В них і з ними жити має.

Хоч була Ти слабовита —
Був Твій, Лесю, дух бадьорий, —
Бачив „правди” цього світа,
Що і світ наш гірко хворий...

Слабував він „москвофільством”,
То наркосою „марксизму”...
Розгич, жаль трясли суспільство,
Зраду бачивши, то „схизму”.

Ти ж лишилася — собою:
Будьте — кличеш — завжди мужні!
Ті шляхи долать, сугужні...
Що ж належить — брати з бою!

П Р И В І Т А Н Н Я

Minister Responsible for
Multiculturalism

October 14, 1975

Mrs. Leonida Wertyporoch, Chairman
Lesya Ukrainka Memorial Monument Committee
Women's Council of the Ukrainian Canadian Committee
140 Bathurst Street, Toronto, Ontario
Dear Mrs. Wertyporoch:

I welcome this opportunity to extend my greetings to the Ukrainian Canadian Community in Toronto and especially to the members of the Lesya Ukrainka Memorial Monument Committee whose enthusiasm and hard work has been crowned with the unveiling of a monument to a great Ukrainian poetess and dramatist, Lesya Ukrainka.

With this monument you not only commemorate the great Ukrainian poetess, but also encourage the younger generation of Ukrainian Canadians to seek inspiration in Lesya Ukrainka's beautiful poems and lasting ideals.

Canadians, while cherishing their different cultural heritages, pay homage to all men and women of the world whose creative work contributed so much to the cultural treasure of mankind. Lesya Ukrainka is one of them.

Yours sincerely,
John Munro

House of Commons
Ottawa K1A 0A6

The Premier
of Ontario

Parliament Buildings
Queen's Park
Toronto, Ontario
October 10, 1975.

It is a great pleasure for me to send greetings and congratulations of the Government of Ontario to the Women's Council of the Ukrainian Canadian Committee on the occasion of the unveiling of the Lesya Ukrainka Monument in High Park.

The Ukrainian community in Ontario has always shown itself as a community that is proud of its heritage and tradition and proud of its literary giants.

The monument to Lesya Ukrainka in High Park will stand not only as a monument to a great Ukrainian poetess, but also as a monument to the Ukrainian community itself which has played so integral and important a role in the development of this province and this country.

With warmest greetings and congratulations.

William G. Davis
Premier of Ontario

THE CITY OF TORONTO
DAVID CROMBIE, MAYOR

October 3, 1975.

Mrs. L. Wertyporoch,
President,

Women's Council of the Ukrainian Canadian Committee,
Toronto Branch, 191 Lippincott Street,
Toronto, Ontario M6S 2B3

Dear Mrs. Wertyporoch:—

On behalf of the City of Toronto Council it gives me great pleasure to thank your Committee for contributing the statue of the Ukrainian poetess, Lesya Ukrainka, to the City of Toronto.

This new monument of Lesya Ukrainka marks another significant achievement by the Ukrainian community in our city.

It is a pleasure, indeed, to know that your Committee has taken the ini-

tiative and financial responsibility of endeavouring to contribute the first Ukrainian monument to Toronto and actually following through with the erection of the statue. It is with responsible and concerned citizens such as yourself that Toronto is known as the City of many nations.
Sincerely yours,

(Signature) David Crombie
Mayor.

October 21, 1975.

Mrs. Leonida Wertyporoch,
8 Strath Humber Court,
Islington, Ontario.
Dear Mrs. Wertyporoch:

I would express to you and your associates my heartiest congratulations on your great achievement in the establishment of the monument in High Park.

This monument will not only be a memorial to our beautiful poetess, but a testimonial to all the women who have followed in the ideals which she represented and expounded.

Mrs. Yaremko and I enjoyed tremendously our participation in this event.

With warm personal regards,

Yours sincerely,
John Yaremko, Q. C.

1 Connable Dr.
Toronto, Ont.

ВІННІПЕГСЬКА АРХИЕПАРХІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Щиро дякуємо Вам за запрошення до Почесного Комітету при відкритті пам'ятника Лесі Українці, що відбудеться в Гай Парку в Торонті, дня 19 жовтня 1975 р. На жаль задля моїх попередніх важ-

ливих зобов'язань, я не зможу взяти участі в цих урочистих святкуваннях.

Однак, користаючи з нагоди, хочу погратулювати Комітетові Будови пам'ятника Лесі Українці і всім тим, що причинилися до його будови, за їх шляхетне і патріотичне діло. Цей пам'ятник стане ще одним символом українського життя в Канаді і зв'яже нас сильніше з нашим українським народом в комуністичній неволі. Він пригадуватиме нам ті великі ідеї боротьби за свободу України, що їх так палко і відважно голосила наша геніяльна письменниця, поетка і патріотка Леся Українка. Дай Боже, щоби її пам'ятник на вільній землі Канади все розбуджував серед нашої молоді ті великі її ідеали, та спонукував цілу нашу українську спільноту в цій країні до їх обори.

Враз із Архиерейським благословенням, засилаю Будівничому Комітетові і всім присутнім при відкритті пам'ятника Лесі Українці свій щирий привіт, та остаюсь в Христі Господі,

† МАКСИМ,
Митрополит

ТОРОНТСЬКА ЕПАРХІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

З приємністю довідуємося, що Діловий комітет будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті приготує до друку Пропам'ятну книгу з відомостями про Лесю Українку та посвячення й відкриття їй пам'ятника в Торонті.

Ми щиро вітаємо Ваш культурний задум в тій надії, що Пропам'ятна книга ще більше усвідомить і заактивізує українське суспільство та відновить ті ідеї, якими жила і для яких ціле життя працювала Велика Дочка Українського Народу, Леся Українка.

Нехай Вселаскавий Господь благословляє Вашу працю і вінчає її благословенними успіхами.

† ІЗИДОР,
Єпископ

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ
ЗАХІДНЯ ЕПАРХІЯ

Благословення Господнє нехай буде на всіх тих, які подбали про будову пам'ятника, та які своїми пожертвами спричинились до його побудови.

З любов'ю у Христі —

† АНДРЕЙ, Митрополит

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ
АРХІЄПІСКОПСЬКА КАНЦЕЛЯРІЯ

Вітаю усіх і кличу Боже Благословення на Вас і на Вашу чеснотну працю. Вірю, що день 19-го жовтня 1975 року великими буквами запишеться в історії Комітету Українок Канади на Сході, тобто в Торонті.

Щасти, Боже, на все добре!

З християнським привітом

† БОРИС, Архієпископ

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ
УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

З нагоди врочистих святкувань відкриття й посвячення пам'ятника найвизначнішій нашій поетесі, Лесі Українці в Торонті, Онтаріо — щиро вітає і гратулює Комітетові Українок Канади, Діловому Комітетові будови пам'ятника, зорганізованому жіноцтву в Канаді та всій українській спільноті за пророблену важливу працю та щедрі пожертви для завершення будови пам'ятника на прославу нашої не-вмирущої геніяльної поетеси.

Пам'ятник Лесі Українці буде ще одним свідоцтвом для вільного світу про українську багату й високу культуру, а для нас, української спільноти пригадкою провідних гасел в безсмертних творах Лесі Українки.

СТЕФАНІЯ САВЧУК,
голова Світової Федерації
Українських Жіночих Організацій

СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ РАДА ДЛЯ СПРАВ КУЛЬТУРИ

Світлому Комітетові спорудження пам'ятника Лесі Українці
в Торонті, на руки його голови,
Достойної Пані інж. Леоніди Вертипорох

Шанобливі Пані і Панове!

З почуттям найбільшого задоволення і гордості можете всі Ви, причасні до здвигнення пам'ятника Лесі Українці в Гай Парку, спостерігати струнку постать пам'ятника, що в його бронзі вчаровано два великі духові достоїнства: маєстат геніяльної поетеси і хвилюючу візію величі української спіритуальної Жанни д'Арк, здійснену одним з найбільших наших скульпторів — Михайлом Черешньовським.

В пошані клоню голову перед тими, що спричинили нинішнє врочисте свято культуротворчого українства: перед мистцем Черешньовським і шановними реалізаторами його надхненного творчого задуму.

ВОЛОДИМИР ЛАСОВСЬКИЙ,
голова РСК СКВУ

СВІТОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ ФРОНТ

Сердечно вітаємо Вас з великим досягненням української громади і зокрема українського жіноцтва Канади — спорудження пам'ятника найбільшій українській поетесі — Лесі Українці в Торонті.

Цей пам'ятник серед нас буде завжди видимим висловом нашої пошани Лесі Українці за її полум'яне слово, що дзвенить як зброя і кличе весь наш нарід до боротьби й до перемоги.

Її слово кличе й кликатиме і нас усіх у всьому світі, щоб ми були в житті як вона, і пригадуватиме постійно, що вона все своє життя віддала для свого народу, взиваючи й закликаючи його до боротьби за волю.

Пам'ятник найбільшій українській поетесі буде теж видимим доказом нерозривного зв'язку всіх українців, в Україні й не в Ук-

раїні сущих, з тисячолітньою вічно живою культурою українського народу, що як Лесина квітка-ломикамінь поборює всякі заборони й протиставиться знищенню.

І особливо в наші трагічні для життя-буття українського народу часи, пам'ятник Лесі Українці пригадуватиме нам, що й сьогодні на „нашій не своїй землі” новітні фараони переслідують українську культуру, нищать культурні та історичні пам'ятки. Зі страху, щоб слово не стало зброєю на катів, опричники „нового Вавилону” спляють бібліотеки й архіви минулого й навіть мову народу та її творчу вільну думку намагаються закути в кайдани.

У такий важкий для нашого народу час, коли Україна в боротьбі, Леся постійно та з докором питатиме кожного з нас:

„І доки рідний край Єгиптом буде?
Коли загине новий Вавилон?”

І бадьоро з вірою в перемогу вона кликатиме до нас:

„Або погибель або перемога —
Сі дві дороги перед нами стане...
Котра з сих двох нам судиться дорога?
Дарма! Повстанем, бо душа повстане!”

Український народ, гнаний економічними недостатками й національним гнітом у далекі чужі краї, ніс зі собою свою прадавню культуру, все історичне пережиття своїх попередників і відтворював все те на місцях свого поселення.

Бронзові споруди-пам'ятники нашим національним пророкам будуть пригадувати нам наші обов'язки супроти України, що не здається, бореться і переможе!

Д-Р РОМАН МАЛАЩУК — голова
ІНЖ. ВАСИЛЬ БЕЗХЛІБНИК — секретар

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ БЮЛЕТЕНЬ „УКРАЇНКА В СВІТІ”

Від органу Світової Федерації Українських Жіночих Організацій „Українка в Світі”, який з увагою співдіяв у відміченні річниці 100-річчя народин Лесі Українки, стимулюючи й відновлюючи святкування в її честь, прошу прийняти найщиріше вітання з нагоди побудови пам'ятника Великій Лесі на канадській землі.

За Редколегію „Українки в Світі”:
ІРИНА ПЕЛЕНСЬКА — редактор
ЛІДІЯ БУРАЧИНСЬКА — голова

СВІТОВА АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ (АДУК)

Одним з найкращих культурних досягнень українців у діяспорі — це вшанування найвизначніших постатей творчого генія українського народу. Такими є пам'ятники Шевченкові в Канаді, ЗСА, в Аргентині, Бразилії, у Парагваю і у Франції. До них належать пам'ятники Лесі Українці в Клівленді, а останно, у Торонті.

Нам радісно відзначити, що Діловий Комітет будови пам'ятника Лесі Українці в Канаді очолює визначна громадянка, голова відділу АДУК у Торонті, інж. Леоніда Вертипорох.

За Центральну Управу Асоціації Діячів Української Культури:

Д-Р БОГДАН СТЕБЕЛЬСЬКИЙ — голова
АЛЛА ДАВИДЕНКО — секретар

С В І Т О В И Й К О М І Т Е Т ДЛЯ ВІДЗНАЧЕННЯ 100-РІЧЧЯ НАРОДИН ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Від імені Ділового Світового Комітету у 100-річчя народин Лесі Українки складаю велику подяку за величаве відмічення Річниці поетки, яке закріпить її ім'я в Канаді на довгі десятиліття; відмічення, яке пройшло так мало помітно на її рідній землі, в Україні.

З нагоди нинішнього небуденного Свята вітаємо сестру Лесі і почесну голову Світового Комітету Лесі Українки, проф. Изидору Борисову, проводи Комітету Українців Канади і Комітету Українок Канади, а зокрема Управу і Членство Ділового Комітету будови пам'ятника Лесі Українці, який вложив свій труд для завершення цього великого чину.

За Світовий Діловий Комітет:
ІРИНА ПЕЛЕНСЬКА — голова
Д-р НАТАЛІЯ ПАЗУНЯК — секретар

THE NATIONAL COUNCIL OF WOMEN OF CANADA

It is indeed a pleasure to extend the warmest of greetings to you on the occasion of the unveiling and dedication of the monument in honour of the great Ukrainian poetess, Lesia Ukrainka, at 3 p. m. at High Park — Section 17, in Toronto.

Thank you for your invitation to share this occasion with you and your members.

As it is not possible for me to be in Toronto at this time I have asked Mrs. G. Gregory, 92 Burnside Drive, Toronto, to attend on my behalf and to extend to you our best wishes.

Yours sincerely,
MRS. G. B. ARMSTRONG
President

КОМІТЕТ УКРАЇНОК КАНАДИ КРАЙОВА УПРАВА

Згідно з постановою Конгресу Комітету Українців Канади, який відбувся в місті Вінніпегу, Манітоба, в місяці жовтні, 1971 року, Крайова Управа Комітету Українок Канади підтримує Ваше бажання примістити пам'ятник Лесі Українці в достойному місці міста Торонто.

ВІКТОРІЯ СИМЧИЧ — голова

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНОК КАНАДИ ІМ. ОЛЬГИ БАСАРАБ

Щиросердечний привіт з нагоди відкриття пам'ятника нашій великій поетесі Лесі Українці в Торонто пересилає Центральна Управа Організації Українок Канади.

Шановним Паням Комітету гратуємо!

За Центральну Управу:
Л. ЧАЙКОВСЬКА — голова
С. ГЕВРИК — секретар

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ
НЬЮ-ЙОРК

Пересилаємо на Ваші руки найкращі побажання успішно перевести їх для прославлення Великої Лесі.

За Управу:

ІВАННА РОЖАНКОВСЬКА — голова
МАРІЯ САВЧАК — секретар

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА — КАНАДА

Управа Канадського Наукового Товариства ім. Шевченка висловлює радість і вдячність Вашій не лише прекрасній постанові, але й жертвенній, повній посвяті праці для здійснення — спорудження пам'ятника Лесі Українці. Цим Ви заслужили на пошану нашої спільноти, що, як її частина, цим письмом висловлюємо.

БОГДАН СТЕБЕЛЬСЬКИЙ, голова

ТОВАРИСТВО КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В КАНАДІ
ГОЛОВНА УПРАВА

Відаємо шану найбільшій українській поетесі Лесі Українці в дні відкриття і посвячення її пам'ятника в Торонті та вітаємо сердечно многозаслужений Діловий Комітет та всіх учасників небуденної врочистости 19 жовтня 1975 року.

Слова Лесі Українки одушевляли всі українські військові формуції доби визвольних змагань 1914-1921 рр. і революційно-бойові організації між двома світовими війнами, вони теж були дороговказом для Української Повстанської Армії в 1942-50 рр.

Віримо, що вже в короткому часі зброя СЛОВА Нескорених поетів і слово ЗБРОЇ новітньої УПА завершать многострадальний шлях української нації здобуттям і закріпленням Української Самостійної Соборної Держави.

Великій Лесі Українці — Слава!

За Головну Управу:

МИКОЛА КУЛИК — голова
МИКОЛА КОШИК — секретар

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В США ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВОСЛАВНИХ СЕСТРИЦТВ

Об'єднання Українських Православних Сестрицтв у США вітає Діловий Комітет побудови пам'ятника Лесі Українці з завершенням взятого на себе завдання.

Знов, як і в Клівленді, США, пам'ятник цей постав з ініціативи зорганізованого українського жіноцтва і виконаний талановитим мистцем Михайлом Черешньовським.

Творчий шлях Лесі Українки був шляхом боротьби поета-громадянина за незалежне місце України „У народів вольнім колі”.

На цей шлях Л. Українка вийшла „ранньою весною”, коли ще лиш де-не-де несмілі „досвітні вогні” блимали в темряві політичної української ночі, оповитої Емським указом.

Її палке, надхненне поетичне слово блискавками роздирало цю темряву і будило зі сну, картало слабодухів і кликало до змагу. Слова ці, як іскри, і досі не згасли, печуть. Вони гартували талант Алли Горської, Ліни Костенко, Валентина Мороза, Чорновола, Сверстюка і сотні їм подібних мистців, що талантом своїм, своїми піснями не заглушують брязкіт кайданів поневоленого народу, не йдуть на учту до Патриція, не співають йому хвалу.

Соті роковини з дня народження Лесі Українки збіглись з відзначенням Міжнародного року жінки і Року української жінки і не можна було б знайти вимовнішого його увіковічнення, як здвигнення пам'ятника поетові-жінці, що заповіт нам лишила:

*„... Борись і добувайся батьківщини,
Бо доведеться згинуги в вигнанні
чужою-чуженицею в неславі.”*

За Управу ОПС
Г. ПЕТРЕНКО

ЦЕНТРАЛЯ СУСПІЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

Ваш цей великий задум, який сьогодні став дійсністю, увіковічить пам'ять Лесі Українки — нашої найвизначнішої поетеси і борця за волю й права українського народу.

Тому вітаємо Вас і бажаємо успіхів у цих величавих святкуваннях.

З. ДУДА — голова Централі ССУК
П. ЧУМАК — голова ССУК, Відділ Торонто

УКРАЇНСЬКИЙ ЗОЛОТИЙ ХРЕСТ АМЕРИКИ ГОЛОВНА УПРАВА

Живемо далеко від рідної країни і народу, але не почуваємо себе від них духово відірваними.

Найкращим доказом цього нашого духового зв'язку із ними є власне оцей Ваш пам'ятник великій Лесі Українці.

Вам, достойні члени Комітету, що довершили це величне діло, Головна Управа Українського Золотого Хреста Америки складає щирі гратуляції та висловлює глибоке признання.

Підземний звук, що доходить нині до нас з України, бадьорить нас та впоює надію про недалекий прихід і нашого державницького відродження.

Тому кличемо за Лесею:

*„Вставай, хто живий, в кого думка повстала!
Година для праці настала!”*

За Головну Управу:
Д-р КВІТКОВСЬКА — голова

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНИЙ СОЮЗ У КАНАДІ

Головна Управа Українського Національно-Демократичного Союзу в Канаді засилає сердечний привіт Комітетові Українок Канади, всім українським жіночим організаціям в Канаді й поза нею та українській спільноті, що спричинилися своєю невтомною працею й щедрими пожертвами до завершення цієї великої події — побудови пам'ятника нашій безсмертній, світової слави українській поетесі Лесі Українці. Боже щасті!

ПАВЛО ВОЛОСЕВИЧ — голова
д-р ЗОЯ ПЛІТАС — секретар

ПАТРОНАТ ОСЕРЕДКУ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА САРСЕЛЬ, ФРАНЦІЯ

Прохаємо прийняти від Управи Патронату НТШ в Сарселі признання за Ваші труди, які Ви так жертвенно вклали для побудови пам'ятника нашій великій поетесі.

За Управу Патронату:
Є. Ф. БОРИС — голова
ЯРОСЛАВ ХОРОСТІЛЬ — секретар

РАДА ОПІКУНІВ ФУНДАЦІЇ ІМ. ВЕЛИКОГО КНЯЗЯ КИЇВСЬКОГО СВЯТОСЛАВА ЗАВОЙОВНИКА В АВСТРАЛІЇ

Маємо честь повідомити Вас, що нам, в далекій Австралії також відомо про Ваші клопотливі старання й працю, яка увінчалася успіхом — врочистим відзначенням ювілею 100-річчя з дня народження найбільшої поетеси і борця за волю і права українського народу, Лесі Українки, Святковим вечером та Відкриттям ювілейного пам'ятника Лесі Українці в Гай Парку міста Торонта, за проектом мистця-скульптора Михайла Черешньовського, згідно з ухвалою Конгресу КУК в 1971 році.

Честь і слава Вам і всім українцям Канади за довершення цього престижного діла, яке напевно спричиниться до вшанування безсмертної доні батьківщини України — Лесі Українки й поширення українського імени в Канаді.

Т. ВОЗНЯК
мгр. І. ДЕНИС
проф. д-р П. МІРЧУК (ЗСА)
Ч. МІЩУК
поет Л. ПИЛИПЕНКО (ЗСА)
П. СЕРЕДЮК (Аргентина)

М. СОБОЛЕВСЬКИЙ
д-р Б. ТЕМНИК
д-р П. ХАРІВ
І. ШИГОЛЯ
М. ЩЕРБ'ЯК

ОБ'ЄДНАННЯ ЖІНОК ЛІГИ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ЦЕНТРАЛЯ

Зорганізоване жіноцтво Об'єднання Жінок Ліги Визволення України в Канаді щиро вітає здійснення задуму спорудження пам'ятника Лесі Українці в Торонті.

Відкриття його в Міжнародному році жінки, зокрема Жінки-українки є великою подією для прославлення найбільшої української поетеси-революціонерки, яка закликає нас до праці і боротьби для визволення України словами

„Борись і добувайся Батьківщини”.

За Головну Управу:
ОЛЬГА ЗАВЕРУХА — голова
СОФІЯ ГОРЛАЧ — секретар

ЛІГА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ГОЛОВНА УПРАВА

Головна Управа Ліги Визволення України щиро вітає Вас з завершенням великого діла — побудови і відкриття пам'ятника найбільшій поетесі України — Лесі Українці в Торонті, здвигненого силами і пожертвами української спільноти.

Ваша праця і труди увінчалися повним успіхом, за що належиться Вам признання і подяка.

У Міжнародньому році жінки, а зокрема Році української жінки-героїні, здвигнений пам'ятник має постійно пригадувати нам, що наш поневолений, але нескорений український нарід у дальшій зтяжній боротьбі, за ті самі ідеали, за які змагалась пламенними словами наша велика поетеса.

Хай пам'ятник у її честь пригадує нам і нашим майбутнім поколінням її великі і святі ідеали, а наші співгорожани хай пізнають українських велетнів духа!

Віримо, що вже в скорому часі сповняться ідеали Лесі Українки, а її пам'ятники прикрасять вільну соборну самостійну Україну.

За Головну Управу:

В. БЕЗХЛІБНИК — голова

В. ДІДЮК — ген. секретар

СОЮЗ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА КАНАДИ

З нагоди відкриття пам'ятника Лесі Українці прийміть найщиріші побажання від Національної Екзекутиви Союзу Українського Студентства Канади.

Ми віримо, що цей пам'ятник великій українській поетесі буде частинною пригадкою її творчости та ролі, яку вона відіграла в боротьбі за національні та соціальні права українського народу.

За Управу:

МИРОН СПОЛЬСЬКИЙ

(заступник голови)

СОЮЗ УКРАЇНЦІВ КАТОЛІКІВ „ПРОВІДІННЯ”

Екзекутива СУК „Провідіння” вітає Вас з успіхом завершення побудови пам'ятника нашій славній поетесі Лесі Українці в Торонті.

За Екзекутиву СУК „Провідіння”:

о. шамб. МИРОСЛАВ ХАРИНА
головний предсідник

БОГДАН КАЗАНІВСЬКИЙ
головний секретар

СОЮЗ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ ГЕНЕРАЛЬНА УПРАВА

Генеральна Управа Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді щиро Вас вітає і одночасно приймає радісну вістку про досягнення Вашого великого обов'язку — спорудження пам'ятника поетесі Лесі Українці.

Ми, колишні вояки українських армій, хоч вже знаходимося в старому і на жаль в підстаршому віці, живемо надією, що Господь вислухає наші прохання з молитвами про здобуття нашої Самостійної Української Держави, бо серед нашої української спільноти ще живуть творці національного, мистецького і культурного життя.

Генеральна Управа Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді високо оцінить Вашу тяжку працю для спорудження пам'ятника Лесі Українці на еміграції, в м. Торонті, тому складаємо Вам і Вашим співпрацівникам подяку за те, що Ви благородно виконали Ваше завдання.

Нехай милосердний Господь посилає Вам і всім співробітникам многії літа і кріпке здоров'я.

З вояцьким привітом — Слава Україні!

За Генеральну Управу СБУВ:
Сотник БОРИС ОРАНСЬКИЙ — комендант
Майор ДМИТРО САЧКІВСЬКИЙ — секр.

С О Ю З У К Р А Ї Н О К К А Н А Д И ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА

Від імені Центральної Управи і всього членства нашої крайової жіночої організації складаємо сердечний привіт і признання Комітетові, на чолі з інж. Леонідою Вертипорох, за гідне здійснення будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті.

Цей пам'ятник залишиться назавжди тривалим монументом, що увіковічить світлу пам'ять Лесі Українки на канадській землі, далеко від рідної України! Залишиться теж свідком-символом того, що може доконати українська жінка!

Палкий заклик Лесі Українки — „Слово! Моя ти единая зброе!” — є теж „единою зброєю” українського народу в „розсіянні сущому”. Почерез слово маємо найкращий засіб самозбереження — слово писане, слово проголошене, слово вислухане ... слово рідне ...

Хай пам'ятник цей служить нам маяком, що просвітить дальший шлях численних поколінь українців у діяспорі, які прийдуть після нас!

За Управу Централі:

АНАСТАСІЯ ШЕВЕЛЮК — голова
СТЕФАНІЯ ПАУШ — коресп. секр.

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ КАНАДСЬКИХ ПРОФЕСІОНАЛІСТОК

Привіт і GRATULYACIЇ з нагоди побудови і відкриття пам'ятника нашої Касандри і неперевершеній поетесі в українській та світовій літературі. Її дух оживляє кожне нове покоління однаково в Україні як і в діяспорі.

За Управу:

І. ПАТТЕН — секретар
Х. БОЛЮБАШ — голова

ОБ'ЄДНАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ
В КАНАДІ

ГОЛОВНА РАДА КОША СТАРШИХ ВИХОВНИКІВ

Від імені Об'єднання Демократичної Української Молоді в Канаді сердечно вітаємо Комітет будови пам'ятника Лесі Українці з успішним завершенням Вашого великого діла — спорудження пам'ятника в прекраснім парку міста Торонта — Гай Парк. Цим пам'ятником ми гідно відзначаємо нашу найбільшу поетесу в Міжнароднім році жінки. Сподіваємося, що пам'ятник заохотить українців, а особливо молодь, читати і розповсюджувати твори Лесі Українки, а чужинців зацікавить познайомитися з її творами в оригіналі чи в перекладі.

Віримо, що цей пам'ятник стане місцем, з якого українська молодь закликатиме своїх співгромадян допомогти сьгоднішнім українським дисидентам, а передусім жінкам-мученикам звільнитися з московської неволі.

За Раду Коша Старших Виховників:

ОЛ. ХАРЧЕНКО

НАДЯ ЦИБЕНКО

ЦЕНТРАЛЯ УКРАЇНЦІВ КАТОЛИКІВ
ТОРОНТСЬКОЇ ЕПАРХІЇ

Доцінюючи вагу і значення поставлення пам'ятника найбільшій українській поетесі тут, у нашому Торонті, ми радіємо враз із всією українською громадою, що подія ця буде якраз реалізована у Міжнародньому році жінки.

Водночас просимо прийняти слова признання за велике зусилля і працю Вашого Комітету, особливо голови, інж. Леоніди Вертипорох.

За Управу:

Д-р ЮЛІЯН ПЕЛЕХ — голова
ПАВЛО ХАРИДЧАК — секретар

КОМІТЕТ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ — ВІДДІЛ ТОРОНТО

Управа Комітету Українців Канади в Торонті складає Діловому Комітетові побудови пам'ятника Лесі Українці, на руки голови інж. Л. Вертипорох і цілій українській громаді найщиріші gratуляції за довершення побудови Ювілейного пам'ятника найвизначнішій поетесі — Лесі Українці.

Д-р П. ГЛІБОВИЧ — голова
Д-р В. МУЖ — секретар

КОМІТЕТ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ — ВІДДІЛ ЛІМІНГТОН, ОНТАРІО

Незабутня подяка Діловому Комітетові будови пам'ятника поетесі Лесі Українці. Ви виконали наказ духа нації. Слава Вам!

За Управу:
А. ВЛОДАРЧИК — голова

КОМІТЕТ УКРАЇНОК КАНАДИ ВІДДІЛ ТАНДЕР БЕЙ

Щиро вітаємо Комітет будови пам'ятника нашій найбільшій поетесі Лесі Українці на канадській землі. Також щиро дякуємо Комітетові спорудження пам'ятника на чолі з інж. Леонідою Вертипорох. Хай Господь благословить Вас всіх за Ваш труд!

За Управу:
АННА ШЕВЧУК — голова
СОФІЯ МЕНДИК — секретар

КОМІТЕТ УКРАЇНОК КАНАДИ ВІДДІЛ У ВІННІПЕЗІ

Тому, що нам неможливо бути особисто на відкритті пам'ятника Лесі Українці в дні 19 жовтня 1975 р. у Торонті, цим листом висловлюємо свої побажання.

Видно, що з волі Божого Провидіння зложилось так, що відкриття пам'ятника та 100-річчя з дня народження найбільшої української поетеси Лесі Українки припадає в Міжнародньому році жінки та Української жінки-політв'язня.

В час теперішнього найбільшого горя, що його переживає весь

український нарід, а в тому жіноцтво, зокрема на Рідних Землях, то Леся Українка повинна бути ясным сонцем надії, щоби „проти надії сподіватись” кращого завтра для України. Про Лесю Українку слішно висловився Іван Франко: „Від часу Шевченкового „Поховайте та вставайте...” Україна не чула такого сильного, гарячого поетичного слова”, як із уст Лесі Українки, для якої найвищою мрією життя було щастя рідного краю. Так і для нас, визволення України повинно бути найвищою мрією нашого життя. Леся Українка має стати для нас взором до наслідування.

Два пам'ятники на вільній канадській землі: пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вінніпезі й пам'ятник Лесі Українці в Торонті, хай просвічують нам шлях до світлого дня: вільної України!

За Управу Відділу:
ЯРОСЛАВА ПАЛАМАРЧУК — голова
М. КАЧОР — секретар

ЛІГА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІДДІЛ ТОРОНТО

Управа відділу ЛВУ і все його членство в Торонті радіють і щиро вітають Комітет побудови пам'ятника великій поетесі Лесі Українці, який здвигнено стараннями Комітету, усіх жіночих організацій та українського громадянства, з відкриттям і посвяченням.

Вдивляючись у пам'ятник, пам'ятаймо пламенні слова поетеси, які давали силу і насагу українському народові у найважчих хвилинах його історії.

За Управу відділу:
інж. П. БУБЕЛА — голова
В. КУШМЕЛИН — секретар

ОБ'ЄДНАННЯ ЖІНОК ЛІГИ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІДДІЛ В ОШАВІ

Ініціаторам пам'ятника Лесі Українці і Комітетові честь і слава!

За Управу:
К. ШУЛІГА — голова
ХРИСТИНА ВИРОЗУБ — секретар

**ОБ'ЄДНАННЯ ЖІНОК ЛІГИ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ
ВІДДІЛ СУДБУРИ**

Вістка про відкриття пам'ятника нашій славній поетесі Лесі Українці є великою радістю кожного українця, бо творче слово, що його Леся залишила, навіки останеться в душах людей, які хоч трохи запізнані з її працею.

Об'єднання Жінок Ліги Визволення України в Судбурах шле палкий привіт з нагоди цього великого свята, а також Діловому Комітетові й всім, що причинилися до цього великого діла — увіковічення імені поетеси, не тільки для нас українців, а й всього людства, складаємо признання і подяку.

За Управу:

АННА СТАНЕЦЬКА — голова

АННА КУЗЬМИЧ — секретар

**ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНОК КАНАДИ
ВІДДІЛ У МОНТРЕАЛІ**

висловлює свій щирий привіт з нагоди відкриття пам'ятника Лесі Українці в Торонті.

І. СЕНИК — голова

К. ПИВОВАР — секретар

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНОК КАНАДИ — ВІДДІЛ У ОШАВІ

Дозвольте погратулювати Вам за Ваш труд. Нехай Всевишній благословить Ваші успіхи і кріпить nadalше Ваші сили.

За Управу:

О. ШКІЛЬНИК — голова

В. ШУШВАЛ — секретар

**ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНОК КАНАДИ
ВІДДІЛ У РЕДЖАЙНІ, САСК.**

Засилаємо найщиріші гратуляції Комітетові будови пам'ятника Лесі Українці і бажаємо добрих успіхів у святкуваннях. Нехай Бог благословить працю! Слава Україні!

За Управу:

К. МАРКО — секретар

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНОК КАНАДИ ІМ. ОЛЬГИ БАСАРАБОВОЇ
ВІДДІЛ — ТОРОНТО-МІСТО

Організація Українок Канади ім. О. Басараб, Відділ — Торонто-місто, щиро вітає Комітет Українок Канади за творчий задум і побудову пам'ятника нашій безсмертній поетесі Лесі Українці. З почуттям гордості вітаємо Комітет будови і всіх його членів та тих, що причинилися до успішного спорудження і посвячення пам'ятника в дні 19 жовтня 1975.

За Управу:
СОФІЯ ПРОЦІВ — голова
АННА БЕРНАДИН — секретар

ЛІГА УКРАЇНСЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ ЖІНОК
ВІДДІЛ ПРИ ПАРАФІЇ СВ. МИХАІЛА

Сердечна подяка ініціаторам і реалізаторам побудови пам'ятника нашій поетесі Лесі Українці.

За Управу Відділу:
МАРІЯ ХАРХАЛІС — голова
ОКСАНА ЧАРТОРИНСЬКА — секр.

ЛІГА УКРАЇНСЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ ЖІНОК
ВІДДІЛ ПРИ ПАРАФІЇ СВ. ДУХА В МОНТРЕАЛІ

Найкращі GRATULAZIONI та побажання з нагоди відкриття та посвячення пам'ятника Лесі Українці в Торонті складає Управа і членство ЛУКЖ при парафії св. Духа в Монреалі.

За Управу:
К. ЯНІВ — голова
М. ГУЗАР — секретар

ЛІГА УКРАЇНСЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ ЖІНОК
ВІДДІЛ ПРИ ПАРАФІЇ СВ. ВОЛОДИМИРА В ТОРНГИЛ

Привіт з нагоди відкриття пам'ятника Лесі Українці пересилають парафія св. Володимира, Відділ ЛУКЖ і Парафіяльна Рада в Торнгил.

ЛІГА УКРАЇНСЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ ЖІНОК КАНАДИ
ПРИ ЦЕРКВІ СВ. О. МИКОЛАЯ В ТОРОНТІ

Вшанування 100-річчя з дня народження Лесі Українки здвигненням їй пам'ятника запишеться золотими літерами...

Усім достойним працівникам Ділового Комітету будови пам'ятника Лесі Українці — за жертвенну працю хай буде честь і слава!

За Управу:

М. ГЕНИК-БЕРЕЗОВСЬКА — секретар
ЯРОСЛАВА ЛОМАГА — голова

ЛІГА УКРАЇНСЬКИХ КАТОЛИЦЬКИХ ЖІНОК
ВІДДІЛ ПРИ ПАРАФІЇ СВ. О. МИКОЛАЯ В ЛЯ САЛЬ, КВ.

З нагоди величавих святкувань з приводу відкриття пам'ятника Лесі Українці в Торонті прийміть наш щирий привіт, як також наше признання за завершення великого діла.

За Управу:

АННА НЕСТОРОВИЧ, голова

СОЮЗ УКРАЇНОК КАНАДИ — ВІДДІЛ У МОНТРЕАЛІ, КВЕБЕК

Управа Східньої Екзекутиви Союзу Українок Канади м. Монтреалю щиро вітає Діловий Комітет на чолі з головою інж. Леонідою Вертипорох та все українське громадянство Канади в день відкриття і посвячення пам'ятника, 19-го жовтня 1975 р., для нашої славної поетеси і борця за волю і права українського народу, ім'я котрої на всі покоління залишиться невмирущим.

За Управу:

ГАЛИНА СЕНИШИН — голова
НАДІЯ ГРИЦИНА — кор. секр.

**БРАТСТВО УКРАЇНЦІВ КАТОЛИКІВ КАНАДИ
ТОРОНТОНСЬКА ЕПАРХІЯЛЬНА УПРАВА**

Епархіяльна Управа Братства Українців Католиків у Торонті щиро вітає Вас і гратулює за велике довершене діло — здвигнення ім-позантного пам'ятника найбільшій українській поетесі Лесі Українці, вшановуючи цим 100-річчя з дня її народження.

Нехай ця велика подія в Році міжнародної й української жінки стане тривалою пам'яткою вдячності нашій визначній жінці — поетесі Лесі Українці і пам'ять про неї буде завжди в серцях усіх українців і тих, до кого промовлятиме цей могутній пам'ятник.

За Епархіяльну Управу БУКК:

mgr. ІВАН ЛЕЩИШИН, голова

ПАВЛО ХАРИДЧАК, секретар

**УКРАЇНСЬКЕ ПРАВОСЛАВНЕ БРАТСТВО СВ. ВОЛОДИМИРА
В ТОРОНТІ**

Українське Православне Братство св. Володимира в Торонті висловлює Вам щиросердечне признання і глибоку вдячність за Вашу жертвенну працю по побудові пам'ятника нашій славній поетесі Лесі Українці, що Ви, перборюючи всі труднощі, з таким успіхом закінчили.

За Управу:

М. МУХА — голова

М. МУШТА — секретар

**УКРАЇНСЬКА СТРЕЛЕЦЬКА ГРОМАДА
ВІДДІЛ ч. 1, ТОРОНТО**

Щиро вітаємо Президію й Діловий Комітет будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті. Хай Вам Бог допомагає.

За Управу Відділу:

П. ІГНАТКО — голова

Ф. ЦИМБАЛЮК — секретар

БРАТСТВО УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ СТАНИЦЯ ТОРОНТО

З нагоди відкриття пам'ятника в честь Лесі Українки, що має відбутися в Торонті в неділю 19 жовтня 1975 р. в Гай Парку, Управа Станиці Братства Українських Січових Стрільців у Торонті пересилає щирий стрілецький привіт і найкращі побажання.

У цю радісну й величаву хвилину єднаємось з усім громадянством, щоби віддати поклін і пошану великій українській поетесі, яка своїм пламенним словом загрівала і кликала до здійснення найвищих українських національних ідеалів, за які зі зброєю в руці боролись Українські Січові Стрільці.

Зі стрілецьким привітом,

За Управу Братства Українських Січових Стрільців у Торонті:

МИКОЛА ХАРХАЛІС — голова

Д-р СТЕФАН БУЛАК — секретар

СОЮЗ БУВШИХ УКРАЇНСЬКИХ ВОЯКІВ 5-та СТАНИЦЯ

Члени та Управа 5-ої Станиці Союзу Бувших Українських Вояків у Торонті щиро вітає Комітет будови пам'ятника нашій великій поетесі Лесі Українці з нагоди відкриття і його посвячення.

Нехай милосердний Господь винагородить членів Вашого Комітету та всіх, хто спричинився до цієї великої і благородної справи, прославлення імені нашої поетеси і чести українського народу.

З вояцьким привітом — Слава Україні!

За Управу Станиці:

ППОР. І. РАДКЕВИЧ — голова

КОРОЛІВСЬКО-КАНАДСЬКИЙ ЛЕГІОН — УКРАЇНСЬКИЙ ВІДДІЛ В ТОРОНТІ

Щиро вітаємо ініціаторів та незламних працівників, які довершили заплановане діло — побудови пам'ятника Лесі Українці в Торонті.

Управа із своїм членством радіє Вашим успіхом та вірить, що

згаданий пам'ятник у нашому місті Торонті буде пригадувати усім відвідувачам ідеї, якими жила наша найбільша поетеса, на творах якої виростали нові покоління; твори якої у збайдужнілих, за її словами, „розбуджували розум — що заснув”.

За Управу Відділу:
П. ХАРИДЧАК — голова
Я. ПОГОРЕЦЬКИЙ — секретар

Д-р Марія Бек

віголошує привіт від
Державного Центру
Української Народної Республіки в екзилі

ТОВАРИСТВО СПРИЯННЯ УКРАЇНСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ РАДІ В ТОРОНТІ

Товариство Сприяння УНРаді в Торонті щиро вітає Комітет Українок Канади, зокрема Діловий Комітет побудови пам'ятника Лесі Українці в Торонті, зорганізоване жіноцтво та все українське суспільство та високо оцінює їхню працю, допомогу й пожертви для будови пам'ятника Лесі Українці, нашій найвизначнішій поетесі українського народу.

Ця велика подія принесе славу величній українській поетесі, не тільки серед нас українців, але й серед наших співгромадян та поширить пізнання високої української культури.

Хай милосердний Бог допоможе й додасть сили і здоров'я всім, хто спричинився до будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті.

За Управу:
д-р ГАННА ЯНІШЕВСЬКА — голова
д-р ЗОЯ ПЛІТАС — секретар

КОРОЛІВСЬКИЙ КАНАДІЙСЬКИЙ ЛЕГІОН
ЖІНОЧИЙ ВІДДІЛ Ч. 360

Жіночий відділ при Королівському Канадійському Українському Легіоні сердечно вітає Діловий Комітет будови пам'ятника Лесі Українці, нашій найвизначнішій поетесі та відзначає Вашу успішну невтомну працю для довершення цієї великої події.

За Управу:

Р. ТИСЯК — голова

О. ЗАВЕРУХА — секретар

АСОЦІАЦІЯ ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
ПРЕДСТАВНИЦТВО НА АРГЕНТИНУ

До голови Комітету будови пам'ятника Лесі Українці в Торонті.

Зі щирого серця вітаю цю ініціативу та бажаю щасливо завершити розпочате діло в короткому часі!

Спорудження пам'ятника жінці, що стала поруч найбільших двох велетнів нашого народу та поставила на сторожі віків своє вогненне слово — це похвальне та високопатріотичне діло. Зокрема в часах, коли положення жінки в Україні знаходиться в стані справжнього рабства, коли сотні, тисячі жінок свідчать своєю волею, власним життям та щастям про невмирущість українського духа, саме в цих часах будова пам'ятника на еміграції стала не лише потрібною, але і конечною.

З другого боку ми мусимо показати світові красу мистецтва вишуканого українським духом, де немає місця на утопійні соцреалізми, що нівечать творчі задуми та зрівнюють красу мистецтва з вульгарним псевдомистецтвом.

Словом, спорудження пам'ятника Лесі Українці в Торонті — це справа не лише українців в Торонті чи Онтарію, а це діло, яке зобов'язує всю діаспору. Моя подяка і гратуляції.

З правдивою до Вас пошаною,

МИКОЛА ШАФОВАЛ

Комітет Українок Канади, Відділ Торонто. Річні Загальні Збори 1977 р.

Перший ряд зліва: Катерина Воловець, Софія Проців, Надя Воробець, д-р Зоя Плітас, Ганна Бардин, інж. Леоніда Вертипорох, Ганна Ганьківська, Антоніна Базилевич, Катерина Кривоус, Ольга Станько. ДРУГИЙ РЯД зліва: Ольга Проць, Стефанія Кукіруза, Анастасія Бельбас, Ганна Федак, Ольга Брус, Ольга Пилип'юк, Марія Калимін, Теодосія Мирошник, Катерина Щербань, Катерина Боднарчук, Дарія Гошчюляк, Стефанія Гринишин, Тамара Чорна, Розалія Тисяк. ТРЕТІЙ РЯД зліва: Неоніла Ткач, Катерина Христинич, Н. Н., Юлія Марголич, Марія Баб'як, Ганна Яцишин, Н. Н., Ганна Бурій, Марія Грабовська, Дарія Темник, Н. Н.

КРЕДИТОВА СПІЛКА ПРИ ЦЕРКВІ МАТЕРІ БОЖОЇ НЕУСТАЮЧОЇ ПОМОЧІ В ТОРОНТІ

Управа і все членство нашої Кредитової Спілки пересилає сердечний привіт Хвальному Комітетові за подивугідне зусилля та осягнення наміченої мети, а саме — поставлення пам'ятника найбільшій і найславнішій українській жінці — поетесі Лесі Українці. Це буде тривалий монумент, який стане гордощами нашої групи у Канаді і буде пригадувати грядущим поколінням „хто вони і чиї вони діти”.

Із висловами пошани —

За Дирекцію:

Д-р ЮЛІАН ПЕЛЕХ — президент
ВАСИЛЬ БРЕЗДЕНЬ — секретар

КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА „СОЮЗ” У ТОРОНТІ

Бажаємо Вам багато успіхів у надходячих святкуваннях на славу нашого народу і розповсюдження його культури серед наших співгромадян. Прикладом цього є пам'ятник Лесі Українці в Гай Парку в Торонті.

За Управу:

ПАВЛО КІТ, скарбник-управитель

ABOUT THE SCULPTOR

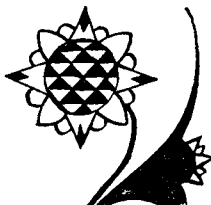
Mykhaylo Cheresnyovsky was born in 1913 in the village of Stezhnytsia, in the Lemkivshchyna region of Western Ukraine and began his artistic studies at the age of fifteen in a wood carving school in Kolomyia. There he received a diploma as master carver in 1932 and in the same year entered the Cracow Institute for Plastic Arts, where he studied until 1939.

The war years did not permit him to step into the creative arena, as he joined the Ukrainian Insurgent Army (UPA) and became actively involved in the underground struggle for his nation's freedom. It was in 1947 that his partisan unit managed to break through to the West and he found himself in West Germany where he immediately became active in the artistic life of the Ukrainian emigre community.

Since 1951 M. Cheresnyovsky has lived in New York where he has continued to be creative to this day. Aside from his intensive artistic creativity, he has maintained his involvement with the general artistic and cultural community and is the long time president of OMUS — the Ukrainian Artists' Association in USA.

Among his notable works are sculptures of outstanding personalities of the modern Ukrainian liberation struggle and a statue of Lesya Ukrainka in Cleveland, Ohio. His works have been displayed at numerous exhibits throughout the United States and Canada.

Mykhaylo Cheresnyovsky is one of the most outstanding Ukrainian sculptors today. His style is particularly suited to the poetry of Lesya Ukrainka, who demanded both strength and sacrifice from her nation. In Cheresnyovsky, the artist-partisan, the great poetess has found a fitting interpreter.

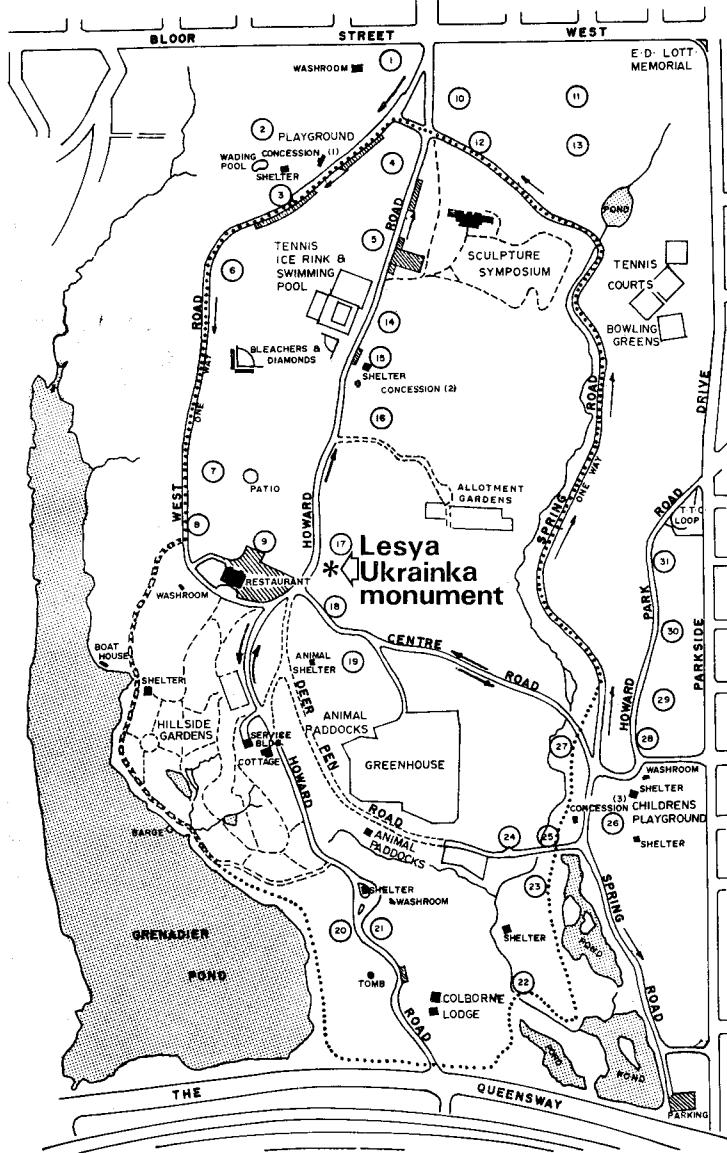
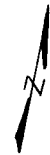

LEGEND:

- ==== MAIN ROAD
- SERVICE ROAD
- PATHWAY
- ..... TRACKLESS TRAIN ROUTE & BICYCLE PATH
- ○ ○ ○ ○ PICNIC AREAS
- ▨ PARKING LOTS

CITY OF TORONTO
 DEPT. OF PARKS & RECREATION
HIGH PARK
 390.5 ACRES
 SCALE 1" = 800' +

SUBWAY ●

ПОЖЕРТВИ

Перший список

Прибуток з бенкету 14. 4. 1973 р.	\$4,806.75
Комітет Українок Канади в Торонті	1,000.00
Збірка на похороні бл. п. Е. Пришляк, Ст. Кетеринс, Онт.	459.00
Кредит. Спілка „Будучність”, Торонто, Онт.	250.00
Збірка на похороні бл. п. І. Гуртовенка в Ніагара Фалс	103.00
Ліга Українських Католицьких Жінок при церкві св. Йосафата	100.00
ОЖ ЛВУ — Торонто	100.00
Українська Кредитова Спілка, Торонто	100.00
ОЖ ЛВУ, Ст. Кетеринс, Онт.	100.00
Кредитова Спілка СО-ЮЗ	100.00
д-р Володимир Мацьків Товариство „Волинь”	50.00
Збірка на весіллі п. М. Ізиляка і п-и Фіс в Торонті	50.00
інж. Р. Стиранка	50.00
Стефанія Савчук	25.00
Євгенія Пастернак	25.00
А. Пендзей	25.00
Посол Леляк	25.00
інж. Я. Яблонський	25.00
К. і Е. Білас та О. Пристай	25.00
Братство Січових Стрільців	25.00
д-р Віра Кос	25.00
Лікарське Товариство	25.00
Марія Солонинка	25.00
Українське Вільне Козацтво	25.00
інж. Леоніда Вертипорох	25.00
Е. Білас і О. Пристай, замість квітів на могилу бл. п. Біласа	25.00
д-р Данило Антоневич	25.00
Збірка на дівич-вечорі п-и О. Гайди	25.00
Прокіп Наумчук	22.00
Є. Яромлюк і Білас, замість	

квітів на могилу бл. п. проф. д-ра Є. Вертипороха	10.00
Л. і Ю. Романики, замість кві- тів на могилу бл. п. проф. д-ра Є. Вертипороха	10.00
П. Сиротюк, замість квітів на могилу бл. п. проф. З. Зеленого	10.00
Л. Макарик	10.00
Ярослава Винницька	10.00
О. і Л. Харченки	10.00

2-ий список

Прибуток з вечері з показом моделью пам'ятника Лесі Ук- раїнці 12 червня 1974 р.	\$1,193.70
Центрاليا Союзу Українок — Едмонтон від Відділів: ім. О. Кобилянської — Саскатун	200.00
ім. М. Марковичевої — Кенора, Саск.	100.00
ім. Софії Русової — Кемсек, Саск.	54.00
ім. О. Басараб — Гефорд, Саск.	50.00
ім. О. Пчілки — Норт Бетлфорд, Саск.	50.00
М. Керницька — Едмонтон, Альта.	10.00

Збіркова ліста ч. 7

збірщик Анастасія Тарашук — ЛУКЖ Торонто	
Г. і Д. Мазуренки	\$100.00
А. Тарашук	50.00
В. О. Недошитко	50.00
Богдан Тарашук	50.00
Марія Осадчук	30.00
Василь Мазуренко	25.00
Йосиф Тарашук	20.00
П. Олещук	20.00
Г. Савчук	20.00
А. Наливайко	20.00

О. Щурик	20.00
Д. Гірченко	15.00
Й. Дідик	10.00
М. Вігенко	10.00
Т. Тихоневич	10.00
Я. і І. Зdirка	10.00
П. Білик	10.00
А. Гановський	10.00
О. Кошильовський	10.00
А. Зис	10.00
М. Лазурко	10.00
В. Мадій	10.00
О. Лаврів	5.00
М. Фалендич	5.00
А. Пелявський	5.00

Збіркова ліста ч. 22
збірщик інж. Л. Вертипорох
ОЖ ЛВУ, Торонто

Ірина Малицька	\$200.00
д-р Ірина Мороз	100.00
д-р Іван Башта	100.00
Ювілерня Шумського	50.00
Р. і П. Гулак	25.00
Г. Реплянський	20.00
Андрій Бобин	10.00

Збіркова ліста ч. 21
збірщик інж. Л. Вертипорох
ОЖ ЛВУ, Торонто

mgr. М. Мельничук	\$50.00
Д. Фодчук	50.00
С. Задорожний	25.00
М. Хоростіль	25.00
Ю. Курис	25.00
М. і В. Солонинка	25.00
д-р Р. Малащук	20.00
Вол. Макар	20.00
Іван Боднарчук	20.00
Іванна Буній	20.00
Анна Бурій	20.00
Н. Стецьків	15.00
І. Мосійчук	15.00
В. Прокопець	10.00
Н. Антонишин	10.00
М. Болюх	10.00
О. Кунік	10.00
М. Лялька	10.00
Сороколіт	10.00

Я. Грицай	10.00
п. Казанівський	5.00
Жіночий Відділ КУК, Торонто	400.00

Збіркова ліста ч. 11
збірщик Левка Романик,
Жін. Відділ Укр. К. Канад. Легіону

Я. Яворський	\$50.00
Параскевія Кумпан	25.00
П. Мандрика	25.00
Омелян Граб	25.00
Г. і І. Бонк	25.00
Ю. (прізвище нечітке)	25.00
Василь Заліщук	20.00
Д. Я. Шкляр	20.00
дрібними пожертвами	19.00
Глинка	15.00
М. Медик	10.00
Н. І. Мудрейко	10.00
Жін. Відділ при УККЛегіоні — замість квітів на могилу бл. п.	
А. Мазуренка	10.00
Жін. Відділ при УККЛегіоні — замість квітів на могилу	
бл. п. В. Олешкевича	10.00
С. Глинка	10.00
А. Зварич	10.00
З. Шкляр	10.00
А. Грицина	10.00

Збіркова ліста ч. 24
збірщик Софія Проців, ОУК

Відділ ОУК — Торонто місто	\$100.00
С. Тучапський	50.00
С. Мазуренко	25.00
А. Самець	10.00
А. Івасиків	10.00
Ю. Безубко	5.00
В. Кресан	5.00
Л. Чвалюк	5.00
дрібними	3.00

Збіркова ліста ч. 15
збірщик Катерина Кривоус,
ОЖ ім. О. Пчілки

Український Народний Дім, Торонто	\$50.00
М. Репета	25.00
Н. Цебринський	25.00

Іван Гуменюк	25.00
Микола Дзвін	20.00
В. Дудар	10.00
В. Григоряк	10.00
І. Замара	10.00
А. Москалюк	5.00
А. Граблук	5.00
З. Герц	5.00
Чарлс Готель, Мілтон	5.00
Д. Малиш	5.00
дрібними	3.00
С. Носик	200.00

М. Самсонор	5.00
підпис нечіткий	5.00
С. Горейко	5.00
Богдан Мусій	5.00
Г. Калата	5.00
Т. Недільський	5.00
І. Карман	5.00
Іван Савка	5.00
Ф. Г. Довголіт	5.00
М. Лібер	5.00
Ф. Хортан	5.00
дрібними	55.00

Збіркова ліста ч. 10
збірщик Левка Романик,
Жін. Відділ Укр. Кан. Легіону

М. Артимко	\$25.00
Е. і Р. Паладійчук	25.00
Василь Кущий	10.00
І. Мороз	10.00
Михайло Микитюк	10.00
Анна Сороколіт	10.00
В. Годованський	10.00
Г. Бонк (Льотус Текстайл)	10.00
М. Івашко	10.00
І. Негрич	10.00
С. Гринишин	5.00
о. Борис Кйба	5.00
„Астра Джювелрі”	5.00
З. Лавришин	5.00
Адам Роздівський	5.00
І. Чарківський	5.00
Я. Горбань	5.00
С. Микуляк	5.00
М. Пеленська	5.00
В. Седіна	5.00
С. Проців	5.00
Г. Коваль	5.00
дрібними	2.00

Збіркова ліста ч. 8
збірщик К. Кривоус,
ОЖ ім. Олени Пчілки

Катерина Кривоус	\$25.00
Олена Хрущ	25.00
А. і Д. Зулєй	10.00
Петро Біленький	10.00
Павло Пономаренко	10.00
Петро Бєгла	5.00

Збіркова ліста ч. 1
збірщик Левка Романик,
Жін. Відділ Укр. Кан. Легіону

С. Тучапський	\$20.00
І. Гнапко	10.00
С. Пелєх	10.00
Т. Сукманівський	10.00
Ю. Романик	10.00
О. і Г. Сукманівські	10.00
М. Шумський	10.00
Студіо Стефана Бойка	10.00
Л. Б. Романів	5.00
Н. Н.	5.00
Д. Остап'як	5.00
С. Турило	5.00
М. Валєр	5.00
Іван Надарко	5.00
Ф. Антонюк	5.00
Й. Барнас	5.00
В. Брух	5.00
підпис нечіткий	5.00
Й. Квас	5.00
А. М. Хмара	5.00
Шуц	5.00
дрібними	7.00

Збіркова ліста ч. 38
збірщик Леся Шуст, ОЖ ЛВУ,

Л. і С. Шуст	\$10.00
Є. Яворська	10.00
Павло Леник	10.00
М. і І. Марків	10.00
М. Семко	5.00
Ю. Яворський (Міт Маркет)	5.00
І. Горошко	5.00
І. Фіголь	5.00

М. Максимець	5.00
М. Чайковська	5.00
М. Музичка	5.00
Є. Назаревич	5.00
В. Мельник	5.00
В. Сурмак	5.00
М. Кудла	5.00
С. А. Котелець	5.00
І. Пуман	5.00
М. Пітчак	5.00
І. Колодій	5.00
М. і В. Грищай	5.00
М. Назар	5.00
М. Марушак	5.00
О. С. Коник	5.00
дрібними	4.00

Збіркова ліста ч. 071
збірщик Андрій Бобин, ЛВУ,
Торонто

Дрібними	\$17.00
М. Гнатківський	10.00
О. Корінчук	10.00
М. Лабач	10.00
К. Борух	10.00
М. Тарнавський	10.00
С. Горлач	10.00
С. Боечко	5.00
С. Стефалюк	5.00
С. Носик	5.00
Т. Стефанюк	5.00
В. Сивак	5.00
Н. Гладун	5.00
В. Чичерський	5.00
М. Колтун	5.00
М. Вехзанський	5.00

Збіркова ліста ч. 19
збірщик Д. Темник, ЛУКЖ при
церкві св. Йосафата, Торонто

М. Загребельна	\$10.00
С. Баб'як	5.00
Ярема	5.00
Верещак	5.00
Іван (далше підпис нечіткий)	5.00
М. Кордюк	5.00
М. Гринишин	5.00
Ірина Луців	5.00

Дарія Темник	5.00
дрібними	32.00

Збіркова ліста ч. 40
збірщик Андрій Бобин, ЛВУ

Андрій Кутний	\$10.00
Д. Пиріг	10.00
В. Л.	10.00
А. Бобин	5.00
М. Гамиш	5.00
Н. Голембйовська	5.00
С. Кланцак	5.00
М. Кулик	5.00
М. Скалений	5.00
Н. Рум'як	5.00
М. Козирський	5.00
В. Куций	5.00
Г. Марушак	5.00
дрібними	23.00

ПОЖЕРТВИ ВІД ОРГАНІЗАЦІЇ

Відділ ОЖ ЛВУ — Ошава, Онт.	110.00
Відділ ОЖ ЛВУ —	
Ст. Кетеринс	100.00
СУК, Відділ ім. С. Русової, Лонг Бренч	100.00
Кред. С-ка при церкві Божої Матері, Торонто	100.00
Станиця Пластприяту, Торонто	100.00
Владика Ісидор Борецький	100.00
Кредитова Спілка СО-ЮЗ Торонто	100.00
Літ.-мист. клуб АДУК Торонто	100.00
Відділ ОЖ ЛВУ — Торонто	100.00
ОЖ ЛВУ — Етобіко, Онт.	60.00
Замість квітів на могилу бл. п. п. Мельник у Гамільтоні, Онт.	45.00
Іван Новак	30.00
В. Перепелюк	25.00
Спілка Укр. Молоді (СУМ) — Жіноча Ланка — Торонто	20.00

Збіркова ліста ч. 9

збірщик п. Тисяк, Жін. Відділ Укр. Королівського Канадського Легіону	
Б. Крамарчук	\$ 5.00
П. Семеген	5.00

дрібними 68.00

Збіркова ліста ч. 28

збірщик Марія Колодій, ОЖ ЛВУ

М. М. Колодій	\$10.00
Б. Джура	5.00
п. Стасишин	5.00
Н. Гадач	5.00
п. Заверуха	5.00
дрібними	47.00

Збіркова ліста ч. 34

**збірщик Михайлина Думин, ЛУКЖ,
Торонто**

Михайло Івак	\$10.00
Роман Думин	10.00
Дмитро Лазар	10.00
Агафія Парій	15.00
Лев Пристай	10.00
В. Гривченко	5.00
Філіпек Мекбил	5.00
Ірина Яців	5.00
Андрій Борис	5.00

Збіркова ліста ч. 37

**збірщик Саварина Цвіренко,
ОЖ ЛВУ**

О. і Р. Басараб	\$20.00
С. і О. Цвіренко	10.00
Марія Осмак	10.00
С. Кутувий	5.00
Л. Рибчук	5.00
Ірина Борецька	5.00
Люся Рапава	5.00
Ф. Миндюк	5.00
Я. Шкляр	5.00
дрібними	4.00

Збіркова ліста ч. 5

збірщик Оля Станько, СУК, Торонто

дрібними \$60.00

Збіркова ліста ч. 6

**збірщик С. Церковник,
ОЖ ЛВУ, Торонто**

О. Ільків	\$10.00
Ф. Решетник	10.00
Іван Павлик	5.00
дрібними	30.00

Збіркова ліста ч. 36
**збірщик Марія Генік-Березовська,
ЛУКЖ, Торонто**

Катерина Бігус	\$10.00
Дарія Боднарук	10.00
Ірина Дувало	10.00
Марія Гороховська	10.00
С. і М. Генік-Березовські	10.00

Збіркова ліста ч. 16
**збірщик Анна Рурік, ЛУКЖ,
Торонто**

М. Бігун	\$10.00
С. Момотюк	10.00
М. Івасиків	10.00
Оксана Думка	10.00
дрібними	5.00

Збіркова ліста ч. 56
збірщик інж. Євген Дуткевич

Українське Технічне Т-во, Відділ Торонто	\$25.00
Є. Т. Дуткевич	12.50

Збіркова ліста ч. 30
**збірщик Марія Спольська,
ОЖ ЛВУ, Торонто**

Василь і Ірина Кривинюк	\$25.00
Марія Спольська	10.00

Збіркова ліста ч. 14
**збірщик Анна Рурік, ЛУКЖ,
Торонто**

Я. Коваль	\$10.00
Анна Рурік	10.00
д-р М. Кушпета	5.00
невідомий	1.75

**Третій список за час
від 1 вересня 1974 до 31 березня 1975**
Пожертви від організацій

Фундація ім. Тараса Шевченка — Вінніпег, Ман.	\$1,000.00
Відділ Союзу Українок Канади ім. Княгині Ольги, Торонто	200.00
Відділ ЛУКЖ — Вотерфорд, Онт.	145.00

Відділ ЛУКЖ ч. 1, Гамільтон	144.00
Кредитова Спілка	
Судбури, Онт.	110.00
ОЖ ЛВУ, Торонто, за 1974 р.	100.00
ЛУКЖ при церкві Преч. Діви	
Марії, Тандер Бей	100.00
ОЖ ЛВУ, Торонто, за 1975 р.	100.00
ЛУКЖ — Кенора, Саск.,	
збрала п-і Днесь	100.00
ЛУКЖ — Віндсор, Онт.	100.00

**Відділ ОЖ ЛВУ — Торонто, збірка
на чайку у пані Анни Пендзей,
збірщик М. Негрич:**

О. Дума	\$20.00
Е. Болеста	15.00
Марія Негрич	10.00
Д. Пташник	10.00
Н. Комарницька	10.00
М. Тимків	10.00
О. Заверуха	10.00
М. Чайковська	10.00
К. Козьоринська	10.00
Д. Залеська	10.00
О. Фецин	10.00
С. Сетник	10.00
К. Криховець	10.00
И. Грем	10.00
Н. Андрушко	10.00
А. Скальна	10.00
п. Скопівська	10.00
С. Ліщинська	10.00
О. Тарапацька	10.00
О. Пільків	10.00
П. Воробець	10.00
М. Шелепинська	10.00
п. Ваврух	5.00
п. Мельник	5.00
М. Дацьків	5.00
Т. Давидович	5.00
п. Чорнота	5.00
А. Чарківська	5.00
М. А. Марійка	5.00
п. Гонтар	5.00
п. Брехун	5.00
п. Шляри	5.00
п. Кухарчук	5.00
п. Скубіцька	5.00
п. Курій	6.00

РІЗНІ ПОЖЕРТВИ

Пан Бережук на 25-річчю	
подружжя п-ва Криворучків	
зібрав	\$68.00
Відділ Союзу Укр. Кан. ім. Лесі	
Українки — Брентфорд, Онт.	\$50.00
Відділ ЛУКЖ при церкві св. о.	
Миколая, Торонто	\$30.00
Цластова Станиця, Торонто,	
замість квітів на могилу	
бл. п. Л. Романик	\$25.00
інж. Л. Вертипорох	20.00
Ір. і Г. Охримович	20.00
І. Сиротюк	20.00
Дарія і Ігор Сенік	10.00
Ірина Скрипчук	10.00
Д. Сенчук	20.00

**Збіркова ліста ч. 13
збірщик д-р Віра Кос,
ЛУКЖ при церкві св. о. Миколая
Торонто**

Похоронне Заведення	
Кардинал і Син	\$150.00
д-р В. Ю. Данилів	100.00
Левко Винницький	100.00
Дніпровий і Чайка	100.00
Молочарня „МС”	100.00
Шевролет Автомобіл,	
2749 Лейк Шор Рд.	50.00
п. Роман Тисяк	50.00
невідомий	25.00
В. Беднарський	10.00

**Збіркова ліста ч. 055
збірщик Галина Рослицька,
ЖКУК, Вінніпег, Ман.**

Я. А. Довжанські	\$50.00
Євгенія Ситник	25.00
М. Сорокуля	25.00
д-р В. Кривчак	25.00
Л. Чайковська	25.00
В. Ільницький	25.00
д-р С. Луговий	20.00
д-р Б. С. і пані Балько	20.00
п-во Задорожні	10.00
д-р Ю. Чубатий	10.00
д-р і п-і О. Сабара	10.00

М. і А. Геврик	10.00
С. Шеремета	5.00
М. Новицький	5.00
А. Вах	5.00
О. Семака	5.00
І. Вівчаренко	5.00
Ю. Климків	5.00
М. Герич	5.00
Е. Когут	5.00
А. Бабінський	5.00
М. Лещук	5.00
Ю. С. Сливинський	5.00
дрібними	4.50

Збіркова ліста ч. 39
збірщик **Надія Гадач,**
ОЖ ЛВУ — Торонто, Онт.

С. Гадач	\$50.00
д-р І. Гадач	50.00
Г. Мацюк	20.00
Ю. Вацик	20.00
В. Костів	10.00
М. Перекліта	10.00
А. Чарківська	10.00
М. Ковальський	10.00
І. Махно	10.00
О. Олесницька	10.00
С. Ковальська	10.00
Л. Когут	10.00
Ф. Мельник	10.00
В. Сам	5.00
М. Сидор	5.00
В. Янішевський	5.00
п. Гарасимович	5.00
М. Матейко	5.00
В. Щербатий	5.00
І. Ігнатович	5.00
дрібними	32.00

Збіркова ліста ч. 31
збірщики **п. Грисюк і Петро Черняк**
з Ковельщини

Микола Семенюк	\$50.00
В. Савицький	30.00
Іван Черняк	30.00
Юрій Поліщук	30.00
В. Грисюк	25.00
Петро Черняк	25.00
В. Дмитрук	25.00

Адріан Черняк	25.00
Анна Поліщук	10.00
Р. Люб'як	10.00
Д. Лісовський	10.00
Ю. Олесницький	10.00
Марта Савченко	10.00
М. Козак	10.00

Збіркова ліста ч. 245
збірщик **інж. Л. Вертипорох,**
ОЖ ЛВУ, Торонто

Роман Бенеш	\$25.00
В. Шарко	25.00
Я. Вергановський	20.00
З. Татарський	20.00
Студія „Оріон”	20.00
Ір. і Мих. Форджуні	20.00
К. Дмитрів	10.00
А. Бурак	10.00
А. Калимон	10.00
В. Мокрій	10.00
Г. Луніч	10.00
В. Бицик — Гвелф	10.00
Іван Піх — Бредфорд	10.00
Ст. Кузьмин	10.00
Н. Бойко	10.00
М. Барабан	10.00
М. Дудар	5.00
Г. Побинок, Гамільтон	5.00
М. Кривокурський	5.00
Вол. Мазур	5.00
Б. Садівський	5.00
С. Сикорин	5.00
М. Бунько	5.00
С. Безубко	5.00
Я. Сташинський	5.00
Я. Сивашко	5.00
А. Кушмелін	5.00
Ст. Чорній	5.00
Б. Пасічник	5.00
дрібними	2.00

Збіркова ліста ч. 2
збірщик **Євгенія Ярмолук,**
ОЖ ЛВУ, Торонто

Н. Комарницька	\$10.00
М. і А. Савка	10.00
М. Сиротинський	6.00
І. Ярмолук	5.00

В. Турик	5.00
О. Ружицький	5.00
О. Блонарович	5.00

**Зложили на лісту нев'янучого вінка
для бл. п. Левки Романик:**

Е. Ярмолюк	\$10.00
Е. Білас	10.00
М. Річард	10.00
С. Павлюк	10.00
Ярема Фабян	10.00
д-р Кучменда	10.00
Михайло Додяк	20.00
Юрій (підпис нечіткий)	20.00
І. М. Савка	5.00
Г. Сукмановська	5.00
М. Боднар	5.00
д-р А. Моспанюк	5.00
В. Спольський	5.00
М. Заверуха	5.00
С. Рабець	5.00
М. Дунець	5.00
М. Ямець	5.00
Н. Владика	5.00
О. Максимів	5.00
А. Михаловська	5.00
М. Онисько	5.00
Б. Артимко	5.00
п. Бабюк	5.00
Л. (підпис нечіткий)	5.00
І. Ганушак	5.00
О. Станько	5.00
дрібними	22.00

**Збіркова ліста ч. 17
збірщик д-р Зоя Плітас, СУК,
Торонто, церква св. Володимира**

д-р Зоя Плітас	\$30.00
Мих. Боднар	25.00
д-р Г. Янішевська	20.00
Ніна Козій	20.00
С. і А. Степанюк	20.00
О. Волосевич	15.00
Е. Таборовська	15.00
М. Божик	15.00
Н. Битинська	15.00
М. Савченко	15.00
Н. Дубилко	15.00

О. Вишиван	5.00
В. Кузьменко	5.00
М. Дорковська	5.00
Т. Тучак	5.00
З. Сагайдаківська	5.00
дрібними	4.00

**Збіркова ліста ч. 238
збірщик інж. Леоніда Вертипорох,
ОЖ ЛВУ, Торонто**

Ігор Велигорський	\$25.00
Д. Мельничук	15.00
Іван Хичій	10.00
В. Дусановський	10.00
Г. Щепанський	10.00
К. Юрійчук	10.00
М. Лесько	10.00
п. Падик	10.00
В. Залужний	10.00
Ю. Сумик	10.00
Т. Юрійчук	5.00
В. Кущий	5.00
Б. Дашкевич	5.00
В. Макар	5.00
О. Матла	5.00
Я. Вільк	5.00
В. Ігнатюк	5.00
А. Борис	5.00
С. Возумійко	5.00
Д. Непотняк	5.00
М. Бойчук	5.00
І. Сохацький	5.00
В. Кузик	5.00
І. Піх	5.00
І. Москаль	5.00
М. І. Романенко	5.00
М. Мудик	5.00
М. Боднар	5.00
М. Кошик	5.00
дрібними	7.00

**Збіркова ліста ч. 101
збірщик Леоніда Вертипорох,
ОЖ ЛВУ, Торонто**

п-во М. і С. Шафранюки	\$100.00
О. Сосновська	25.00
мгр. Р. Ракочий	25.00
М. Долішний	25.00
Р. Бодзяк	10.00
М. Шафовал	10.00

Збірка ліста ч. 084
збірщик Олена Коломийчук,
ОЖ ЛВУ, Калгари

Ема Семак	\$10.00
М. Громадюк	10.00
Д. Коваль	10.00
В. Диминюк	10.00
І. Пудляк	5.00
П. Золотуха	5.00
А. Квас	5.00
В. Шпитковський	5.00
Д. Тисячний	5.00
М. Пидріштин	5.00
І. Головецький	5.00
І. Данильчук	5.00
І. Гринівський	5.00
Н. Папінчак	5.00
О. Савка	5.00
М. Гарбюз	5.00
Н. Білоус	5.00
М. Садівник	5.00
Д. Жирун	5.00
В. Л.	5.00
І. Голубйовський	5.00
М. Гладішевський	5.00
А. Ковальська	5.00
О. В. Мартиник	5.00
М. Гавреляк	5.00
С. Гарасимишин	5.00
П. Гой	5.00
П. Мисюга	5.00
В. Сидорук	5.00
І. Павлюк	5.00
Т. Тютко	5.00
В. Кузьмін	5.00
П. Мацвейко	5.00
дрібними	2.00

Збірка ліста ч. 112
збірщик Анна Самсон, Монреаль,
ЛУКЖ. На 25-літньому ювілею п-ва
Грняків зложили:

В. Грняк	\$10.00
п. Гарматюк	10.00
В. Гладкий	5.00
п. Петрик	5.00
дрібними	35.00
Збірка на вечері „Кутя”	115.00

Збірка ліста ч. 052
збірщик С. Копій, ОЖ ЛВУ, Торонто

Стефанія Копій	\$25.00
М. Музика	10.00
М. Ричар	10.00
О. Пикаровський	10.00
Т. Гиряк	10.00
В. Ткачук	10.00
П. Скос	10.00
М. Павлюк	10.00
П. Боднар	10.00
М. Сторожук	10.00
М. Кущнір	10.00
В. Білий	10.00
М. Пило	5.00
П. Рурик	5.00
Р. Мощенко	5.00
В. Шульган	5.00
О. Солило	5.00
М. Бучок	5.00

Збірка ліста ч. 117
зібрано у Відділі ЛУКЖ при парафії
св. Духа, Монреаль, Кве.

Відділ ЛУКЖ при парафії св. Духа	\$65.00
К. Москаль	10.00
М. Триндовецька	10.00
К. Сковронська	10.00
Г. Гузь	5.00
М. Гузар	5.00
дрібними	45.00

Збірка ліста ч. 111
збірщик п. С. Гарас, ЛУКЖ,
Ст. Кетеринс, Онт.

Парафіяльна Рада при церкві св. Кирила і Методія	\$50.00
п-во Ліниці	40.00
Відділ ЛУКЖ	25.00
А. Чайковська	10.00
М. Ліниця	5.00
Т. Гарас	5.00
п. Долішна	5.00
М. Комар	5.00
п. Онишко	5.00

Збіркова ліста ч. 046
збірщик Відділу ОЖ ЛВУ —
Віндзор, Онт.

М. Кравчук	\$10.00
Р. Яворський	5.00
дрібними	104.00

Збіркова ліста ч. 080
збірщик п. А. Хромей, Жін. КУК,
Ошава, Онт.

М. Остафійчук	\$20.00
О. і Ф. Галенда	10.00
Людмила Вілора	10.00
Тоня Лучка	10.00
Іван Перун	10.00
Г. Малаховська	5.00
А. Камчинський	5.00
Д. Ганущак	5.00
П. Гарбусь	5.00
М. Івасик	5.00
дрібними	22.00

Збіркова ліста ч. 097
збірщик п. Андрій Бобин,
ЛВУ — Відділ Торонто

М. Лесько	\$10.00
Р. Тарновецький	10.00
Г. Кобеляк	10.00
І. Фірчук	10.00
В. Гайда	5.00
О. Томчак	5.00
Р. Манастирський	5.00
Б. П. Мельник	5.00
Тома Музика	5.00
В. Кошіль	5.00
підпис нечіткий	5.00
М. Зеліняк	5.00
С. Н. Староста	5.00
Г. Повх	5.00
дрібними	12.00

Збіркова ліста ч. 092
збірщик Марія Негрич, ОЖ ЛВУ,
Торонто

М. Грабовська	\$20.00
А. Федак	10.00
А. Пендзей	10.00
С. Білик	10.00

М. Солонинка	5.00
п-і Ясінська	5.00
О. Проць	5.00
Л. Антонович	5.00
І. Безхлібник	5.00
К. Свєргун	5.00
С. Луцик	5.00
П. Колодій	5.00

Збіркова ліста ч. 047
збірщик Стефа Луцик,
ОЖ ЛВУ — Торонто

Надія Гриняк	\$10.00
Т. і О. Павлів	5.00
Ю. Борис	5.00
Г. Перецький	5.00
С. Савицький	5.00
І. Турчиняк	5.00
Л. Рожаник	5.00
П. Маєвський	5.00
П. Яців	5.00
п. Рабий	5.00
О. Янківський	5.00
І. Фіголь	5.00
дрібними	21.00

Збіркова ліста ч. 100
збірщик Р. Петришин,
ОЖ ЛВУ — Торонто

Г. Голошків	\$10.00
Г. Устинський	5.00
С. Трескош	5.00
М. Шемрей	5.00
С. Чипіль	5.00
дрібними	55.00

Збіркова ліста ч. 045
збірщик п. М. Одноріг з Відділу
ОЖ ЛВУ — Торонто

М. Одноріг	\$15.00
М. Заяць	15.00
М. Давосир	15.00
Д. Марущак	15.00
Я. Федюшко	5.00
М. Матвійв	5.00
М. Дзюба	5.00
М. Банах	5.00
М. Грабовська	5.00

Б. Джура 5.00
дрібними 5.00

Збіркова ліста ч. 12

**збірщик п. Ярослава Винницька
з Відділу ЛУКЖ при церкві св. о.
Миколая, Торонто**

Іванна Бригідер \$20.00
Михайло Цибульський 20.00
Павлина Клим 20.00
Іраїда Винницька 20.00

Збіркова ліста ч. 122

**збірщики: Стефанія Мудрик, Марія
Дирик, Вікторія Шевчук — Відділ
ЛУКЖ в Сү-Сент Марі \$70.00**

Збіркова ліста ч. 18

**збірщик добр. Анна Ференсів, СУК,
Торонто, церква св. Володимира**

Люба Янкович \$20.00
Лука Кісюк з Ніягара Фалс 20.00
М. Котульський 15.00
Віра Шевчук 10.00
добр. Мін. Фотій 5.00

Збіркова ліста ч. 152

**збірщик — Відділ ОЖ ЛВУ,
Монтреаль, Кве.**

С. Кіцак \$5.00
У. Гиба 5.00
І. Кравець 5.00
дрібними 51.00

Збіркова ліста ч. 053

**збірщик п. А. Музичка,
Відділ ОЖ ЛВУ, Торонто**

А. Музичка \$5.00
А. Артеменко 5.00
І. Хмилівський 5.00
А. Чабалка 5.00
Г. Осовський 5.00
дрібними 40.00

Збіркова ліста ч. 083

**збірщик п. Ірина Ковальчук,
Відділ ОЖ ЛВУ — Ванкувер, Б. К.
Ірина Ковальчук \$10.00**

М. Солонинка 10.00
О. Гайдимовська 5.00
Н. Ласківська 5.00
О. Савка 5.00
А. Дмитрів 5.00
Я. Хомницька 5.00
М. Чуйко 5.00
А. Цітульська 5.00
А. Лупиж 5.00

Збіркова ліста ч. 33

**збірщик Ярослава Ломага, Відділ
ЛУКЖ при церкві св. о. Миколая,
Торонто**

М. Артимоко \$20.00
Я. Ломага 10.00
М. Комар 10.00
О. Серета 5.00
А. Штурак 5.00
дрібними 4.00

Збіркова ліста ч. 113

**збірщик Анна Несторович, ЛУКЖ,
Монтреаль, Кве.**

А. Несторович \$5.00
К. Бродяк 5.00
Т. Трусевич 5.00
Е. Карилюк 5.00
О. Поронович 5.00
О. Чобиг 5.00
дрібними 25.00

Збіркова ліста ч. 145

**збірщик А. Марголич — ЛУКЖ
при церкві св. Покрови — Торонто**

М. Йонка \$10.00
„Арка” — крамниця взуття 5.00
„Дейрі Продуктс енд
Делікатессен” 5.00
О. Кавин 5.00
Т. Торох 5.00
дрібними 18.00

Збіркова ліста ч. 29

**збірщик М. Лантґух, СУК, Торонто,
церква св. Андрія**

С. Лантґух \$10.00
В. Магденко 7.00
Соня Чорній 5.00

Е. Токарик	5.00
П. Кузьма	5.00
Р. Зіньків	5.00
М. Олех	5.00
Я. Сорока	5.00

Збіркова ліста ч. 044
збірщик Анна Пітик, ОЖ ЛВУ,
Торонто

П. Купич	\$ 5.00
дрібними	38.00

Збіркова ліста ч. 043
збірщик В. Вацик, ЛВУ, Гвелф, Онт.

В. Вацик	\$5.00
С. Пийвлуцька	5.00
Д. Оренчук	5.00
І. Шпуляр	5.00
М. Кармазин	5.00
Г. Дольник	5.00
В. Гасій	5.00
Я. Оренчук	5.00
І. Лозинський	2.00

Збіркова ліста ч. 132
збірщик М. Шемлій, ЛУКЖ при
церкві св. Михайла, Монреаль, Кве.
дрібними \$41.00

Збіркова ліста ч. 263
збірщик Ярослава Винницька, ЛУКЖ
при церкві св. о. Миколая

Н. Король	\$20.00
Л. Одноріг	10.00
Я. Винницька	10.00

Збіркова ліста ч. 085
збірщик А. Хромей, Відділ ОЖ ЛВУ,
Ошава, Онт.

дрібні пожертви	\$39.00
-----------------	---------

Збіркова ліста ч. 121
зібрано у Відділі ЛУКЖ, Ніягара
Фалс, Онт. \$32.95

Збіркова ліста ч. 098
збірщик д-р К. Костів, Торонто
д-р Константин і Олена Костів \$20.00

Збіркова ліста ч. 110
збірщик А. Бобин, Відділ ЛВУ,
Монреаль, Кве. \$2.00

Збіркова ліста ч. 330
збірщик А. Рурік — ЛУКЖ,
церква св. Покрови

Теодор Климів	\$30.00
І. Зазуляк	30.00
Т. Куклевський	25.00
Ольга Лисник	25.00
П. Сосновський	25.00
Д-р В. Соханівський	25.00
Н. Триловська, Федін, Монреаль	25.00
Петро Фабіян	25.00
Іван Шевчмін	20.00
Степан Стасій	20.00
В. Мостовик	20.00
І. Р. Лакоста, Ст. Кетеринс	20.00
Олекса Задойко	20.00
А. Томчук	15.00
Олекса Костюк	15.00
І. Демчинський	10.00
Н. Косс	10.00
Ольга Павлюк	10.00
Михайло Винтонів	10.00
Анна Козел	10.00
М. Ворон, Калгари	5.00

Збіркова ліста ч. 082
збірщик Тетяна Федорів, ОЖ ЛВУ,
Едмонтон, Альта.

ОЖ ЛВУ — Едмонтон	\$50.00
О. Мерцало	50.00
Т. Федорів	25.00
М. Ковалик	25.00
О. Свистун	10.00
А. Микуляк	10.00
Н. Д. Радьо	10.00
О. М. Зинич	10.00
П. Іванець	10.00
М. Бригідер	10.00
Михайло Лаврим	10.00
Василь Духній	10.00
Стефан Щерба	10.00
Н. Таланчук	5.00
М. Паїк	5.00

А. Лиховод	5.00
Мацур	5.00
О. В. Лүців	5.00
Л. Скальпа	5.00
П. Кіндзерська	5.00
І. Вавринчук	5.00
Н. Бакало	5.00
М. Кришак	5.00
Я. Ливита	5.00
Р. Божий	5.00
О. Бабій	5.00
І. Макар	5.00
Богдан Фіялка	5.00
А. Шмігельський	5.00
дрібні датки	35.00

Збіркова ліста ч. 250

збірщик А. Рүрик, ЛУКЖ при церкві
св. Покрови

М. Колцун	\$50.00
о. Володимир Жолкевич	25.00
Михайло Гуляк	25.00
о. Н. Дебрин, УПрав. парафія	
св. Трійці, Лондон, Онт.	25.00
П. К. Билина	20.00
Іван Козловський	20.00
Ольга Павлюк	20.00
В. Садівник	20.00
Микола і Нат. Сано	20.00
Теодор Климів	20.00
А. Лүтий	12.00
В. Олексій	10.00
О. В. Пенковський	10.00
Богдан Мельник	10.00
Олекса Костюк	10.00
С. Білоус	10.00
о. Маркіян Стефанів	10.00
Петро Белей	5.00
Дарія Хижа	5.00
Петро Андріїв	5.00
Емілія Драйчук	5.00
Ковталчук	5.00
д-р Ю. Пелех	5.00
дрібні датки	7.00

Збіркова ліста ч. 234

збірщик Марія Дүнець,
ОУК — Торонто місто

Тома Мархблад	\$100.00
М. П. Захарчук Висоцька	50.00

Прокіп і Марія Дүнець	25.00
Анна, Семен Кузан	25.00
В. Е. Гевчук	25.00
Анна, Василь Шаран	25.00
Марія Прокопович	25.00
Ярослава Семків	25.00
Катерина Дзюсь	20.00
М. Пришляк	10.00
П. Кінах	5.00
дрібні датки	2.00

Збіркова ліста ч. 230 збірщик інж. Л. Вертипорох, ОЖ ЛВУ — Торонто

О. Чорнії	\$50.00
проф. О. М. Дикун	25.00
мгр. Б. Турчиневиц	25.00
С. С. Романчукевич	20.00
о. Остап і Дарія Гошүляк	20.00
В. Король	20.00
Т. Волошин	20.00
Дарія і Ольга Геник-	
Березовські	20.00
Марта Стельмах	10.00
Галина Бонк	10.00
Ігор і Ліда Кристалевиц	10.00
проф. Василь Янішевський	10.00
інж. М. Граб	10.00
Т. Є. Заяць	10.00
інж. Юрій Романчукевич	10.00
В. Шклярүк	9.00
Володимир Гавүр	5.00
Шкільняк	5.00
Т. Недільська	5.00
Малишка	5.00
Б. Брездень	5.00
І. Тірошкий	5.00
Р. Іванюк	5.00
А. Пашковський	5.00
дрібні датки	4.00

Збіркова ліста ч. 319 збірщик Людмила Неліпа

Людмила Неліпа — Торонто	\$100.00
Марія Безпечна	100.00
Марія Добрин — Вітбі	25.00
Тоня Луска, Вітбі	20.00
Ганя Явна — Вітбі	20.00
Я. О. Семотюк — Торонто	10.00

Василь Авраменко	10.00
О. М. Латишко — Торонто	10.00
СУК — Тандер Бей, Онт. Відділ ім. Олени Пчілки при церкві св. Володимира	100.00
Жіноче Т-во при церкві Успін- ня Пресвятої Богородиці	50.00
д-р Василь Зміївський	25.00
Жіноче Т-во при церкві Вознесіння Христового	20.00
В. Я. Стасів	11.00
Ю. Чепесюк	11.00
о. Павло Зміївський	10.00
П. А. Кібюки	6.00
С. Музика	6.00
Наталка Юріїв	5.00
Параска Юріїв	5.00
Марія Присунька	5.00
Текля Гарасимчук	5.00
Варвара Бойко	5.00
Петро Михайлин	5.00
Петро Петранюк	5.00
дрібні датки	42.00

Збіркова ліста ч. 119
збірщик Марія Тягур — ЛУКЖ,
Лондон, Онт.

О. Королевич	\$10.00
Григорій Королевич	10.00
Василь Тягур	5.00
Яцик Степан	5.00
Жедьо Кирашик	5.00
Щур Орест	5.00
Романюк Михайло	5.00
М. Савчук	5.00
С. Козак	5.00
Михайло Артимів	5.00
Ю. Барчинський	5.00
проф. Храплива	5.00
Роман Ковалюк	5.00
Юліян Токорян	5.00
В. Жилавий	5.00
В. Семенюк	5.00
Р. Возвуд	5.00
дрібні датки	17.00
Галина Балич	5.00
Петро Саландяк	5.00
Н. Д. Горіхи	5.00
Микола Гілдак	5.00

Михайло Яцків	5.00
Анна Михалік	5.00
Павло Семенюк	5.00
Дмитро Микич	5.00
Михайло Білан	5.00
дрібні датки	40.00
Маріян Кушій	5.00
Микола Масієнко	5.00
дрібні датки	22.00
ЛУКЖ — Лондон, Онт.	\$20.00
Іван Берко	5.00
Катерина Тележич	5.00
Михайло Гарасим	5.00
Осип Хоростецький	5.00

Збіркова ліста ч. 3
збірщик Анна Браєр, ОУК,
Торонто Захід

ОУК — Торонто Захід	\$50.00
А. Х. Браєр	25.00
О. Кравицька	10.00
П. Лазор	10.00
Ліда Цап	10.00
К. Баргошик	10.00
С. Романик	10.00
П. Кравець	10.00
Віра Дибак	10.00
Текля Голота	10.00
Володимир Лаврін	10.00
Марта Осадчук	10.00
Семен Кривяк	10.00
Михайло Базилевич	10.00
Євгенія Балабан	10.00
Т. Мирошник	10.00
М. Мартин	5.00
дрібні датки	23.00

Збіркова ліста ч. 240
збірщик Анна Зубата, ОЖ ЛВУ,
Вінніпег, Ман.

С. Янківський	\$20.00
Григорій Данько	10.00
Г. Гриців	10.00
Дмитро Вовк	5.00
М. Установський	5.00
Марія Дробик	5.00
М. Базюк	5.00
Б. Цилінський	5.00
дрібні датки	76.00

Збіркова ліста ч. 241
збірщик Анна Зубата, ОЖ ЛВУ,
Вінніпег, Ман.

Голден В. Пекарня, Р. Дробот	\$15.00
А. М. Хоминець	5.00
С. Шекмар	5.00
дрібні датки	68.00

Збіркова ліста ч. 264
збірщик д-р Зоя Плітас,
Союз Українок Канади

УНДС	\$100.00
д-р Г. Янішевська	25.00
Теодор Гуменюк	25.00
Іван Гуменюк	25.00
д-р Зоя Плітас	20.00
Петро Ігнатко	10.00
Е. Охитва	10.00

Збіркова ліста ч. 247
збірщик Юлія Оробко,
ОЖ ЛВУ — Відділ Торонто

Василь Оробко	\$20.00
В. Расфір, Тандер Бей	10.00
Ольга Ясінська	10.00
Юлія Оробко	15.00
Катерина Гуска	10.00
інж. Леоніда Вертинорох	10.00
А. Зубик	10.00
М. Сивак	10.00
А. Пендзей	10.00
М. Сколна	10.00
А. Бідак	10.00
Е. Болеста	10.00
О. Томків	6.00
К. Свергун	6.00
М. Негрич	6.00
Ірина Дацик	6.00
К. Притгула	6.00
Анна Федак	5.00
Н. Гдач	5.00
А. Чарківська	5.00
С. Космина	5.00
І. Цьонка	5.00
Л. Антонович	5.00
І. Дейчаківська	5.00
М. Баб'як	5.00

О. Фецан	5.00
М. Одноріг	5.00
А. Панчук	5.00

Збіркова ліста ч. 072
збірщик А. Тарашук, ЛУКЖ при
церкві св. Йосафата, Торонто Захід

М. Осадчук	\$60.00
І. Цис	25.00
Л. Гловацький	20.00
П. М. Підгородецькі	20.00
К. Багрич	20.00
Юстина Горпинюк	20.00
Д. Малайчук	15.00
Марія Крук	10.00
Тимошенки	10.00
Анна Багдай	5.00
Параня Ворах	5.00

Збіркова ліста ч. 161
збірщик Централя Ліги Українських
Католицьких Жінок (ЛУКЖ)

Церква Пречистої Марії	\$100.00
Церква Благосл. Пречистої Марії — парафія	100.00
Євгенія Шерман	5.00
Р. Літинська	5.00

Збіркова ліста ч. 249
збірщик К. Шүліга, ОЖ ЛВУ, Ошава

ОЖ ЛВУ — Ошава	\$100.00
О. Яворівські, з похорону	33.25
Володимир Васік	10.00
Андрій Калічинський	10.00
Катерина Шүліга	5.00
С. Литвин	5.00
Т. Куземчак	5.00
Ф. Якимичин	5.00
Анна Юрцаба	5.00
А. Ісель	5.00
Катерина Гоїн	5.00
Марія Дзікевич	5.00
дрібні датки	14.00

Збіркова ліста ч. 231
Відділ ОУК — Ошава \$200.00

Збіркова ліста ч. 123
збірщик Анна Пушкаренко,
ЛУКЖ — Відділ Судбури

Відділ ЛУКЖ — Судбури	\$53.00
Іван Чіляк	25.00
Іван Москалик	25.00
о. Т. Прийма	20.00
д-р С. Косар	10.00
Кен Шпур	10.00
Анна Стасюк	5.00
Надія Ковальчук	5.00
Оля Жолодек	5.00
Петро Волошин	5.00
Стефанія Буба	5.00
Василь і Марія Жук	5.00
Іван Гудз	5.00
М. Швед	5.00
Текля Панас	5.00
дрібні датки	12.00

Збіркова ліста ч. 107
збірщик Стефа Луцик, ОЖ ЛВУ,
Торонто

М. Ваславський	\$25.00
П. Хичій	10.00
Є. Куниця	10.00
М. Гнип	10.00
д-р Марія Даниляк	10.00
Орися Нагніт	10.00
Ірина Буйняк	10.00
О. Ружицький	8.00
Д. Лошньовська	5.00
Галина Бусель	5.00
дрібні датки	10.00

Збірка на весіллі
пп. Олі і Степана Носиків \$82.25

Збіркова ліста ч. 316
збірщик В. Грисюк — Українська
Євангелицька Реформована Проте-
стантська Церква — Торонто

А. Козак	\$100.00
Т. Бурко	25.00
Т. Семенчук	10.00
Пастор О. і В. Боровські	5.00
В. Грисюк	5.00
Ігор і Стефа Солмерс	5.00

Варвара Блашко	5.00
Андрій Вівчар	5.00
дрібні датки	12.00

Збіркова ліста ч. 266
збірщик інж. Л. Вертинпорох,
ОЖ ЛВУ — Торонто

Д. Фодчук	\$50.00
Т. Лесів	25.00
М. Нацюк	25.00
Анна Войнар	20.00
М. Непрілий	20.00
Розалія Бодзян, Ст. Кетеринс	20.00
О. Біда	10.00

Відділ КУК — Лимінгтон, Онт.
Збірщик КУК — Лимінгтон, Онт.

В. Рекита	\$10.00
В. Харко	10.00
В. Козуб	10.00
І. Максимяк	10.00
Леся Пурр	10.00
Ф. Бенюк	10.00
Н. Плацко	5.00
В. Кушнір	5.00
Анна Стецюк	5.00
П. Фепко	5.00
Н. Антонюк	5.00
Г. Булько	5.00
Д. Деревляний	5.00
М. Буровський	5.00
Д. Гудзе	5.00
І. Гриневич	5.00
І. Крищук	5.00
О. Гриневич	5.00
М. Мельничук	5.00
І. Кравців	5.00
Б. Середоха	5.00
М. Середоха	5.00
Марія Кіряк	5.00
дрібні датки	6.00

Збіркова ліста ч. 32
збірщик Марія Сірота,
ОУК — Торонто місто

М. Моспанюк	\$100.00
Марія Сірота	10.00

Ярослав Сірота	10.00
Богдан Сірота	10.00
Марія Климків	5.00
Василь Вознюк	5.00
дрібні датки	10.00

Збіркова ліста ч. 162
збірщик — Централя ЛУКЖ

Укр. Кат. церква св. Андрія ЛУКЖ	\$19.75
Розигру перевела ЛУКЖ	15.25
о. І. Пуляк	10.00
М. Лехман	5.00
М. Роменц	5.00
А. Левін	5.00
І. Марчук	5.00
І. Чура	5.00
П. Голінка	5.00
М. Ковалик	5.00
Н. Полуга	5.00
І. Сичило	5.00
А. Дубицький	5.00
Н. Діденко	5.00
Б. Конопельний	5.00
І. Медведчук	5.00
А. Барабаш	5.00
І. Шевчук	5.00
К. Бойчук	5.00
дрібні датки	25.00

Збіркова ліста ч. 324
збірщик Валя Козак, Т-во кол. Вояків
УПА в Канаді

Михайло Кізлик	\$50.00
П. Шумський	10.00
В. Семенюк	10.00
Василь і Єва Ільків	10.00
Павло Остапчук	5.00
Іван Петрашкевич	5.00
М. Кречко	5.00
І. Остапчук	5.00
А. Кравець	5.00
Микола Хміляр	5.00
І. Є. Немилівський	5.00
М. Поперека	5.00
дрібні датки	25.00

Збіркова ліста ч. 075
збірщик Катерина Кривоус,
Т-во ім. Олени Пчілки, Народний Дім

Василь Григоряк	\$15.00
Маргарета Недільська	10.00
Мирослав Колесник	10.00
Ярослав Коваль, „Трайидент Інк.”	10.00
Дмитро Кочій, Ошава	9.00
Павло Леник	5.00
П. Сертевич	5.00
Ольга Мирій	5.00
Олександр Шербо	5.00
Богдан	5.00
П. Ч. Степовий	5.00
Михайло Ласько	5.00
Степан Дрозд	5.00
І. Вашеба	5.00
Едвард Попіль	5.00
Іван Олексин	5.00
Роман Ричок	5.00
В. Апферфер	5.00
Ф. Дубінчук	5.00
З. Гарапа	5.00
дрібні датки	12.00

Збіркова ліста ч. 294
збірщик д-р Віра Кос, ЛУКЖ при
церкві св. о. Миколая — Торонто

Дарка Вергановська-Винників	\$30.00
д-р М. Малецький	25.00
Н. М. Терепенець	25.00
Оксана Пиць	25.00
Софія Гонта	25.00

Збіркова ліста ч. 153
збірщик Галина Рослицька,
Жіночий КУК — Вінніпег, Ман.

І. Стойкевич	\$25.00
Н. Л. Залозецький	25.00
Кружок Жінок Пенсіонерів	15.00
Пастор Г. Р. Ковалевич	5.00
Р. Б. Кеслер	5.00
П. Карабін	5.00
П. Пелех	5.00
І. С. Мухин	5.00
П. Салига	5.00
І. Михайлишин	5.00
О. Стебницька	5.00

П. Карбутяк	5.00
Д. Мазур	5.00
С. Козелько	5.00
Н. Литвин	5.00
д-р І. Метелія	5.00
д-р Р. Заяць	5.00
І. Горбатюк	5.00
І. Максимович	5.00
Н. Гаврачинський	5.00
А. Марків	5.00
І. Кобзар	5.00
Б. Душенчук	5.00
д-р Р. Романович	5.00
Дубик	5.00

Збіркова ліста ч. 078
збірщик Д. Блашків,
ОЖ ЛВУ — Гамільтон, Онт.

І. Стахів	\$10.00
А. Кусидзін	10.00
Дарія Блашків	5.00
Люба Кривокульська	5.00
А. Купич	5.00
С. Яворський	5.00
П. Кицінський	5.00
М. Прийма	5.00
Д. Стасюк	5.00
М. Когут	5.00
Шулавюк	5.00
дрібні датки	58.00

Збіркова ліста ч. 327
збірщик Ольга Станько,
СУК ім. кн. Ольги — Торонто

Нортклір — ІГА	\$100.00
Т. Зілінка	20.00

Збіркова ліста ч. 061
збірщик Юлія Масляник, ОЖ ЛВУ,
Жіночий КУК, Вінніпег, Централя

І. Іванчук	\$5.00
Я. Паламарчук	5.00
Ф. Цибульська	5.00
С. Романяк	5.00
А. Гембарська	5.00

А. Котюк	5.00
К. Петришин	5.00
О. Мендела	5.00
Н. Дяків	5.00
Дмитро Босяк	5.00
О. Гайовська	5.00
А. Дрепко	5.00
О. Банас	5.00
Т. Даревич	5.00
Ю. Масляник	5.00
дрібні датки	31.00

Збіркова ліста ч. 050
збірщик Марія Белей,
ОЖ ЛВУ — Торонто

Віра Легка	\$10.00
Марія Белей	10.00
Катерина Кридняк	10.00
о. М. Стефанів	5.00
Я. Деревляна	5.00
Марія Свелеба	5.00
М. Церковник	5.00
Михайло Фок, Нью Маркет	5.00
Емма Придаток	5.00
К. Я. Чорний	5.00
С. Благий	5.00
Марія Белей	5.00
дрібні датки	30.00

Збіркова ліста ч. 063
збірщик — Єпархіяльна Управа
Едмонтон
ЛУКЖ через Централю Ж КУК

Відділ ЛУКЖ при церкві св. Покрови, Титон	\$25.00
Катедра св. Йосафата, Едмонтон	25.00
Відділ ЛУКЖ, Порт Альберні, Б. К.	10.00
Маруся Вацке	5.00
Марія Кубрак	5.00
Ірина Павликовська	5.00
Анна Дадьо	5.00
Наталка Яніцька	5.00
Олена Грабар	5.00
дрібні датки	15.00

Збіркова ліста ч. 057
збірщик СУК, Гамільтон

Союз Українок Канади, Відділ
ім. Лесі Українки, Гамільтон \$100.00

Збіркова ліста ч. 068
збірщик Відділ КУК, Саскатун, Саск.

Комітет Українок Канади,
Саскатун, Саск., Відділ КУК \$100.00

Збіркова ліста ч. 321
збірщик інж. Леоніда Вертипорох,
ОЖ ЛВУ, Торонто, Онт.

Ярослав Чуйко	\$10.00
д-р В. Муж, секретар КУК	10.00
Степан Кутувий	10.00
Марія Павлишин	10.00
Андрій Вегерак	10.00
С. О. Яворський	10.00
Софія і Богдан Любінські	10.00
Ольга Боразчак	10.00
п-во Москалюк	10.00
А. Чиж	10.00
О. Шимко	10.00
Б. Шимко	10.00
Галина і Зеновій Шафовали	10.00
П. С. Тарасевич	10.00
Р. Галадза	5.00
Я. Клименко	5.00
М. Червогородський	5.00

Збіркова ліста ч. 102
збірщик ОУК, Відділ Гамільтон

Стефанія Пирожак	\$ 5.00
Ольга Чоглій	5.00
Ілько і Галя Поворозник	5.00
О. Віра	5.00
М. Раско	5.00
С. Віра	5.00
О. Грабович	4.00
дрібні датки	66.00

Збіркова ліста ч. 239
збірщик Ліна Антонович,
ОЖ ЛВУ, Торонто

П. Яцик	\$ 10.00
Г. Угера	10.00

Марія Дуво	10.00
Л. Антонович	7.00
О. Проць	5.00
І. Яворська	5.00
І. Мутькевич	5.00
С. Демчук	5.00
М. Смаль	5.00
О. Зутик	5.00
дрібні датки	33.00

Збіркова ліста ч. 268
збірщик Юлія Войчишин,
Відділ КУК, Оттава

д-р Іван і Юлія Войчишин	\$10.00
Гриць Жуголь	\$5.00
Дмитро Ремішник	5.00
д-р Л. Кавуля	5.00
Борис Мигаль	5.00
інж. М. Томцьо	5.00
інж. М. Суліма	5.00
Д. Остапик	5.00
С. Саварин	5.00
Я. Войчишин	5.00
Б. Л. Шулякевич	5.00
Роман і Таня Мельник	5.00
Володимир і Люба Пясецькі	5.00
дрібні датки	26.00

Збіркова ліста ч. 4
збірщик К. Кут, ОУК — Торонто місто

П. Мороз	\$10.00
С. Думин	10.00
К. Кут	5.00
О. Соя	5.00
А. Мозар	5.00
В. Дробот	5.00
Р. Мицик	5.00
Василь Тисяк	5.00
Т. Кут	5.00
дрібні датки	33.00

Збіркова ліста ч. 158
збірщик — ЛУКЖ

при церкві св. Йосифа, Вінніпег

Маргарета Витриховська	\$10.00
Альбіна Торб'як	5.00
Анна Мачуга	5.00
Филис Драч	5.00

Оля Чемирос	5.00
Неля Волохатюк	5.00
Катруся і Михайло Чіпгін	5.00
дрібні датки	34.00

Збіркова ліста ч. 23
збірщик С. Рошко, ЛВУ, Торонто

Б. Дицко	\$20.00
Володимир Бурбон	15.00
Василь Бицик	10.00
Крамниця „Рай-Порт”	10.00
„Стайл-Текс”, С. Медицька	5.00
А. Манастирський	5.00
Петро Бубнів	5.00
Андрій Гнатів	5.00

Збіркова ліста ч. 326
збірщик д-р Зоя Плітас,
СУК, Торонто

Марія Когут	\$10.00
Т. Гуменюк	10.00
Наталка Логвин	10.00
д-р Зоя Плітас	10.00
Теодор Гуменюк	10.00
Анна Троян	10.00
Іван Дубилко	5.00
Іван Міщина	5.00

Збіркова ліста ч. 329
збірщик М. Калимін
ОУК, Торонто місто

Галина Черниш	\$10.00
Марія Калимін	10.00
Осип Назаркевич	10.00
Павло Гижка	10.00
Марія Грайник, Ошава, Онт.	5.00
Петро Федак	5.00
П. Юськів	5.00
Ніна Гуменюк	5.00
Осипа Максимів	5.00
дрібні датки	2.00

Збіркова ліста ч. 236
збірщик Марія Сенькусь

Жін. Т-во ім. Л. Українки, Монреаль	
Жіноче Т-во ім. Л. Українки	\$50.00
дрібні датки	16.00

Збіркова ліста ч. 315
збірщик Една Павлік, СУК

Стефан Никифорук	\$25.00
Една Павлік	25.00
Г. А. Якимишин	10.00
М. Кичука	5.00

Збіркова ліста ч. 237
збірщик Марія Сенькусь

Жін. Т-во ім. Л. Українки, Монреаль

І. Сербин	\$10.00
Е. Зазуляк	5.00
Андрій Гукало	5.00
Марія Перейма	5.00
Ірка Коваль	5.00
Дарія Багира	5.00
дрібні датки	29.00

Збіркова ліста ч. 054
збірщик Юлія Стасишин
ОЖ ЛВУ — Торонто

Юлія Стасишин	\$20.00
Семен Стасишин	10.00
А. Пендзей	5.00
С. Пісоцький	5.00
дрібні датки	21.50

Збіркова ліста ч. 074
збірщик С. Проців
ОУК — Торонто місто

Ольга Курило	\$25.00
М. Мороз	25.00
Тетяна Грай	5.00
Марія Шкварок	5.00

Збіркова ліста ч. 317
збірщик Анна Бардин
ОУК — Торонто місто

Надія Воробець	\$25.00
п-во А. Б. Дідулки	15.00
С. Колин	5.00
А. Адамович	5.00
Анна Гошовська	5.00
дрібні датки	2.00

Збіркова ліста ч. 232	
ОУК — Ст. Боніфас	
Відділ ОУК — Ст. Боніфас	\$50.00

Збіркова ліста ч. 076
збірщик Люба Дубик,
ОЖ ЛВУ — Ст. Томас

З пікніку ЛВУ і ОЖ ЛВУ	\$18.00
Л. Падучак	4.00
М. Петришин	4.00
М. Кузьма	4.00
В. Цюпа	4.00
С. Гіль	4.00
І. Боцюрко	4.00
Л. Андрійчук	4.00
Л. Дубик	4.00

Збіркова ліста ч. 267
збірщик добр. А. Ференців
СУК — Торонто

Роман Шелестинський	\$25.00
добр. А. Ференців	10.00
Марія Гуджа	10.00
Катерина Штельма	5.00

Збіркова ліста ч. 233
ОУК — Реджайна

Відділ ОУК, Реджайна	\$50.00
----------------------	---------

Збіркова ліста ч. 166
збірщик — член парафії св. Володи-
мира і Ольги, ЛУКЖ, Вінніпег, Ман.

Парафія св. Йосафата, Вінніпег	\$10.00
дрібні датки	33.00

Збіркова ліста ч. 103
збірщик А. Коваль, ЛУКЖ, Міссісага
при церкві св. Марії

інж. А. Коваль	\$20.00
ЛУКЖ при церкві св. Марії,	
Міссісага	10.00
М. Степа	5.00
Неті Олексюк	5.00

Збіркова ліста ч. 157
збірщик Анна Кіт, ЛУКЖ, Відділ при
церкві св. Йосафата, Вінніпег, Ман.

Анна Кіт	5.00
о. Р. Ромаутин	5.00
Анна Антонішин	5.00

С. В. Береза	5.00
п-во Микола Палій	5.00
дрібні датки	5.00

Збіркова ліста ч. 265
збірщик Ярослава Винницька,
Відділ ЛУКЖ при церкві св. о.
Миколая — Торонто

О. Гайдукевич	\$20.00
Варвара Копилів	10.00

Збіркова ліста ч. 042
збірщик Анна Геша,
Відділ ЛУКЖ, Кіченер, Онт.

При вступях з імпрези	\$20.00
Анна Геша	5.00
дрібні датки	2.00

Збіркова ліста ч. 320
збірщик П. Бицик, ЛВУ,
Давфин Фестиваль, Манітоба
Збірка, дрібні датки \$26.00

Збіркова ліста ч. 163
збірщик ЛУКЖ при парафії св.
Євхаристії — Вінніпег, Ман.

Збірка — дрібні датки	\$26.00
-----------------------	---------

Збіркова ліста ч. 25
збірщик Олександра Ковальська,
ЛУКЖ при парафії св. о. Миколая,
Торонто, Онт.
Олександра Ковальська \$25.00

Збіркова ліста ч. 235
Відділ ОУК — Монреаль, Кве. \$25.00

Збіркова ліста ч. 151
збірщик ОУК ім. О. Басараб
Відділ ОУК у Віндзорі, Онт. \$25.00

Збіркова ліста ч. 269
збірщик д-р Микола Боровик, Оттава
Сенатор д-р Павло Юзик \$10.00
д-р Микола Боровик 5.00
Василь Смерека 5.00

Збіркова ліста ч. 160
Відділ ЛУКЖ в Сенді Лейк \$20.00

Збіркова ліста ч. 246
збірщик Степан Романець, Торонто

В. Максимець \$5.00
Марія Романець 5.00
дрібні датки 5.00

Збіркова ліста ч. 333
збірщик Анна Рурік, ЛУКЖ

М. Тимців \$100.00
Осмак 40.00
М. Кардаш 40.00
збірка з похорону Василя
Стельмаха 35.50
Анна Чайківська, Ст. Кетеринс 30.00
Оля Біда 30.00
Р. Будзюн 30.00
Микола Покрипський 30.00
п-во Анґін і Стефанія Раковські 30.00
Петро Стельмах 25.00
Григорій Яцишин 25.00
Я. Содик 25.00
Марія Джексон 25.00
Михайло Смоляк 25.00
Елизабет Дяків, ЛУКЖ,
Вотерфорд 25.00
Гонта 20.00
Надія Гринько 20.00
В. Созанський 20.00
Д. Кіпка 20.00
А. Мельничук 20.00
п-во В. Вжесневські 20.00
Родина В. Борсук 20.00
Я. Сідарська 10.00
П. Муциківський 10.00
Мирон Прополик 10.00
Василь Мазур 10.00
Ольга Балабан 5.00
дрібні датки 2.00

Збіркова ліста ч. 051
збірщик п-ні І. Давидович, ОЖ ЛВУ

Михайло Тихий \$10.00
Я. Чикало 10.00
„Дюпонт Пльомбінг” 10.00

Т. Давидович 5.00
П. Білик 5.00
І. Мельник 5.00
дрібні датки 2.00
СУК — через Централю в Едмонтоні
Евфрозина Козак, Ст. Кетеринс \$50.00
Відділ ім. Лесі Українки,
Річард, Саскачеван 25.00

Збіркова ліста ч. 26
збірщик п-ні С. Церковник

М. Дубик \$ 5.00
дрібні датки 20.00

Прислала ЛУКЖ — Крайова Управа
ЛУКЖ, Епархія, Манітоба \$25.00
Відділ ЛУКЖ, Роза, Манітоба 10.00
п. Терпелюк, Давфин, Ман. \$25.00

Збіркова ліста ч. 166
збірщик Центр. Упр. ЛУКЖ, Вінніпег

ЛУКЖ св. Вол. і Ольги, Вінніпег \$33.00
ЛУКЖ при церкві св. Йосафата,
Вінніпег 10.00

Збіркова ліста ч. 332
збірщик п-ні Людмила Давиденко

д-р Йосиф Тимочко \$10.00
Любов Білик 10.00
Меланія Дмитрів 10.00
Ольга Саламаха 10.00
Ольга і Микола Тодзісь 10.00
Богдан Венгльовський 10.00
М. Крижанівський 10.00
Любомир Гаруба 10.00
Ірина і Петро Твердохліб 10.00
Роман і Надя Трач 10.00
Люба Мурин 5.00
Іванна Мартинець 5.00

Збіркова ліста ч. 090
збірщик Галина Рослицька, ЛУКЖ,
Вінніпег, Ман.

М. Добрянська \$25.00
п-во П. Фединяк 10.00
Т. Кінасевич 10.00
В. Цап 10.00

Д. Яременко	10.00
Т. Дубик	10.00
О. Сенчук	10.00
О. Луговий	10.00
проф. В. Кислевський	10.00
К. Кушич	10.00
Соня Росбибі	6.00
п-во В. Сениськів	5.00

Збіркова ліста ч. 325

**збірщик А. Таращук, ЛУКЖ при
церкві св. Йосафата, Торонто Захід**

Оля Осадчук	\$20.00
Анна Багдай	10.00

Збіркова ліста ч. 297

**збірщик Теодосія Мирошник,
ОУК — Торонто Захід**

Анна Нецівка	\$10.00
Ольга Нагибай	10.00
Марія Кізимчук	10.00
Анна Дяблунська	10.00
Євгенія Вовчук	10.00

**ПОЖЕРТВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НА
ПАМ'ЯТНИК ЛЕСІ УКРАЇНЦІ**

КУК — Відділ Торонто	\$1,000.00
Вест Малл Девелопмент	750.00
ЛУКЖ, Крайова Управа, Вінніпер	568.00
СУК, Центральна Управа Підприємство	589.00
Максимець Асоціація	550.00
СУК — Відділ ім. Л. Українки, Вернон, Бріт. Кол.	500.00
Український Клуб „Полтава”, з прийняття ОЖ ЛВУ	500.00
ОУК — Відділ ім. Ольги Басараб, Торонто місто	400.00
КУК — Відділ Тандер Бей, із свята Героїнь	300.00
Фірма ЮБіЕй, Торонто	250.00
ЛУКЖ — Відділ Едмонтон	240.00
Жін. КУК — Вінніпер, із свята Героїнь	200.00
Кредитова Спілка УНО, Торонто місто	200.00

СУК — Відділ ім. Книгині Ольги, Торонто	200.00
ЛУКЖ — Відділ Саскатун	200.00
Відділ КУК, Лімінгтон, Онт.	150.00
Жін. КУК — Відділ у Гаміль- тоні, із свята Героїнь	150.00
Централа ЛУКЖ, Вінніпер	125.00
Об'єднання кол. вояків УПА, Торонто, Онт.	120.00
Централа ОЖ ЛВУ, Торонто	105.00
Жіноча Ланка СУМ, Торонто	104.30
Відділ ОЖ ЛВУ, Торонто	104.00
ЛУКЖ — Відділ св. Димитрія, Іслінгтон, Онт.	100.00
Кредитова Спілка, Саскатун	100.00
ЛУКЖ — Відділ св. Покрови на вул. Лідс, Торонто	100.00
Відділ ОЖ ЛВУ, Тандер Бей	100.00
ЛУКЖ при церкві св. Юрія, Ошава, Онт.	100.00
Відділ ЛУКЖ, Чатам, Онт.	100.00
Українське Товариство Збаражан, Торонто	100.00
Громада Укр. Нац. Віри, Гамільтон, Онт.	100.00
Жін. КУК — Відділ у Ванкувері, Б.К.	100.00
ОУК — Відділ ім. Ольги Басараб, Саскатун	100.00
Відділ ЛУКЖ, Кадворт, Саск.	100.00
Відділ СУК, Реджайна, Саск.	100.00
ЛУКЖ, Йорктон, Саск.	100.00
ЛУКЖ — Відділ св. Марії, Ванкувер, Б.К.	100.00
Відділ ЛУКЖ, Брентфорд, Онт.	100.00
Відділ ОЖ ЛВУ, Вінніпер	100.00
СУК — Відділ ім. Лесі Укра- їнки, Ту Гілс, Альберта	100.00
СУК — Відділ ім. Ольги Басараб, Альберта	100.00
СУК — Відділ ім. Л. Українки, Сандуго	100.00
СУК — Відділ при катедрі св. Івана, Едмонтон	100.00
СУК — Відділ ім. Доньки України, Монреаль, Кв.	100.00
ЛУКЖ — Ніягара Фалс, Онт.	82.95
ОЖ ЛВУ, зібрала С. Луцик на весіллі	82.00

Відділ ОЖ ЛВУ, Ст. Кетеринс	81.00	Відділ ЛУКЖ, Едмонтон, Альта	30.00
Фундація Святослава,		ЛУКЖ — Відділ св. Володимира	
Австралія	77.11	і Ольги, Ту Гілс	25.00
Українська Пресвітерська		ЛУКЖ — Відділ парафії св.	
Церква в Торонті	76.00	Михайла, Монтреаль, Кв.	25.00
ЛУКЖ — Відділ при парафії		Відділ ЛУКЖ,	
св. Духа, Монтреаль, Кв.	65.00	Ст. Кетеринс, Онт.	25.00
Українська Пресвітерська		Братство Січових Стрільців	25.00
Церква в Ошаві, Онт.	64.00	Українське	
Із свята 100-ліття народин Лесі		Лікарське Товариство, Торонто	25.00
Українки, Міннеаполіс, Мін.,		Відділ ОЖ ЛВУ,	
ЗСА, переслала п-і Марія		Тандер Бей, Онт.	25.00
Кукурудза	62.53	СФУЖО, Монтреаль, Кв.,	
Українська Кредитова Спілка,		з 90-ліття Року Жінки,	
Північний Вінніпег	50.00	переслала п-і Барабан	25.00
Відділ ЛУКЖ, Скарборо, Онт.	50.00	Українська Національна	
Т-во кол. вояків УПА в Канаді	50.00	Кредитова Спілка,	
Відділ ОЖ ЛВУ, Велланд, Онт.	50.00	Монтреаль, Кв.	25.00
Відділ ОЖ ЛВУ, Вінніпег, Ман.	50.00	Українська Кредитова Спілка	
Відділ ОЖ ЛВУ, Торонто, Онт.	50.00	„Віра”, Вінніпег, Ман.	25.00
Спілка Українських		Федеральна Кредитова Спілка	
Журналістів Канади	50.00	„Нью Йорк”, Нью Джерзі, ЗСА	25.00
Тов. „Волинь”, Торонто	50.00	Українська Кредитова Спілка	
Кредит. Спілка св. Духа,		Віндзор, Онт.	25.00
Гамільтон, Онт.	50.00	Українське Вільне Козацтво,	
Відділ ЛУКЖ, Гамільтон, Онт.	50.00	Торонто, Онт.	25.00
УНО — Торонто Захід		ЛУКЖ — Парафія, Вотерфорд	25.00
(п. Славич)	50.00	Об'єднання Лемків, Торонто	25.00
Укр. Прав. Церква св.		ЛУКЖ — Відділ при церкві	
Володимира, Гамільтон, Онт.	50.00	Отців Василян, Торонто, Онт.	25.00
ОУК — Відділ ім. Ольги		СУК — Відділ ім. Княгині	
Басараб, Едмонтон	50.00	Ольги, Принц Альберт	25.00
Кредитова Спілка св.		СУК — Відділ ім. Олени	
Володимира, Гамільтон, Онт.	50.00	Пчілки, Йорктон	25.00
Відділ СУК, Тандер Бей	50.00	СУК — Відділ ім. Л. Українки,	
СУК — Відділ ім. Лесі		Мелфорд	25.00
Українки, Брендон, Ман.	50.00	СУК — Відділ ім. Л. Українки,	
ЛУКЖ — Відділ Успіння		Авкбурн	25.00
Пресв. Богородиці, Калгари	50.00	СУК — Відділ ім. Л. Українки,	
ЛУКЖ — Відділ св. Покрови,		Вінніпег, Ман.	25.00
Ст. Пол.	50.00	СУК — Відділ св. Анни,	
Жіноче Товариство „Зоря”		Форт Френсис	25.00
при Пресвітерській церкві,		СУК — Відділ ім. княгині	
Ошава, Онт.	50.00	Ольги, Ляшпін, Кв.	25.00
Українська Кредитова Спілка		СУК — Відділ ім. Княгині	
св. Йосафата, Торонто Захід	50.00	Ольги, Вегревил	25.00
Відділ ЛУКЖ, Brentford, Онт.	41.00	ЛУКЖ — Відділ св. о. Миколая,	
СУК — Відділ ім. Ольги		Торонто (із розигри)	24.50
Басараб, Вакав	35.00	КУК, зі Свята Героїнь, Торонто	20.80

СУК — Відділ ім. Княгині Ольги, Гронмед, Саск.	10.00
СУК — Відділ ім. Л. Українки, Мензі, Манітоба	10.00
Українська Бібліотека Православної Церкви, Калгари	10.00
ЛУКЖ — Відділ св. Івана, Уфейделіті	10.00
Пожертви від фірми Пекарня „Фючер”, Р. Вжесневський, Торонто, Онт.	200.00

ІНДИВІДУАЛЬНІ ПОЖЕРТВИ

П-во Демиденки, Рочестер, Н. Й.	\$100.00
П-во Василь Дмитренко, Міннеаполіс, Мін., ЗСА	100.00
СУК — пі Анна Підручна	100.00
ЛУКЖ, Віра Бучинська, Вінніпег, Ман.	75.00
Марія Кукітурдза, Міннеаполіс, Мін., ЗСА	62.58
Д-р Юрій Лисий, Ошава, Онт.	50.00
З похорону бл. п. П. Криховець	50.00
П-ні Хлимурач	50.00
Юрій Лисий	40.00
СУК, пі С. Василичин (КУМА)	25.00
П-і Гула, „Аляска” олива	25.00
П-во Александровичі	25.00
П-во О. М. Романів, Чатам, Онт.	25.00
Оля Рачиба, Едмонтон, Альта.	20.00
Марія Стахів	20.00
Пан Вільям Смігель	15.00
о. Дзюрман, Віндзор	12.00
Іван Кирець	12.00
З похоронів бл. п. Андрейчука, передала пі Скоцень	20.00
Юрій Осefeldчук	10.00
Розалія Тисяк Лігльон, Торонто, від невідомої особи	10.00
М. Мирон	2.00

УЧНІ РІДНИХ ШКІЛ У ТОРОНТІ

Курси Українознавства ім. І. Котляревського — Торонто
Дир. Ліщина

Ліста ч. 302

1-ша класа — учні	\$ 5.00
-------------------	---------

Ліста ч. 303

2-га класа	
Анна Собко	\$10.00
Петро Ломаза дрібними	4.00
	10.00

Ліста ч. 304

3-тя класа	
Ніна Риньовська	\$10.00
Олег Трохлюк	5.00
Наталка Семенен	5.00
Віктор Чмеленко дрібними	5.00
	13.00

Ліста ч. 305

Збірщик — дир. Ліщина

4-та класа	
Грина Маслівець	\$25.00
Петро Палієнко	10.00
Петро Байрачний	5.00
Андрій Цімовезький	5.00
Оксана Онищук дрібними	5.00
	12.00

Рідна Школа ім. М. Грушевського

Ліста ч. 307

Збірщик — Таня Дичок

6-та класа	\$10.00
Михайло Букда	10.00
2-га класа	9.25
3-тя класа	8.00
4-та класа	5.40
Теодор Шумський	5.00
Іван Дичок	5.00
Ст. Любчак	5.00
Юрко Питльований	5.00
Анна і Петро Бабій	5.00
Нестор М. Снігура дрібними	5.00
	2.60

Рідна Школа св. о. Миколая

Торонто — Квін-Белвудс

Ліста ч. 291

Збірщик — Ярослава Ломага

Загальна збірка	
3-тя і 4-та класи	\$ 6.75
Петро Спорняк	5.00

Ярослава Ломага 5.00
 Мирослав Ільків 5.00
 дрібними 31.50

Ліста ч. 292

Збірщик — Олександра Ковалик

Олександра Ковалик \$ 5.00
 дрібними 16.00

Ліста ч. 293

Збірщик — Марта Трофим-Тарновецька

Марта Трофим-Тарновецька \$ 5.00
 дрібними 18.50

Школа св. о. Миколая, дир. Я. Зорич

Ліста ч. 286

З. А. — Курси Українознавства
 дрібними \$ 5.00

Ліста ч. 287

II курс,
 Курси Українознавства
 дрібними \$11.00

Ліста ч. 288

Курси Українознавства
 дрібними \$20.00

Ліста ч. 289

4 А, Курси Українознавства
 дрібними \$10.78

Ліста ч. 290

Збірщик — Славко Дичковський

Курси Українознавства
 дрібними \$13.00

Рідна Школа ім. Валентина Мороза

УНО — Торонто-Захід,

дир. Ольга Цвик

Ліста ч. 310

Учні — дрібними \$16.31

Ліста ч. 310 А

1-ша кляса — учні \$13.15

Ліста ч. 311

Дир. О. Цвик \$ 5.00
 11-та кляса — учні 15.00

Ліста ч. 312

7 А кляса — учні \$10.85
 7-ма кляса — учні 3.15
 Людмила Пукса 5.00
 п-і К. Мاستикаш 5.00

Ліста ч. 313

4-та кляса — учні \$5.80
 9-та кляса, п-і Шелегон 6.25
 8-ма кляса, Ігор Бурачок 2.25

Ліста ч. 314

Збірщик — М. Грабовська

6-та кляса \$ 8.82
 5-та кляса 5.75
 дрібними 2.67

Рідна Школа ім. Юрія Липи, СУМ

Дир. mgr. Іван Кузів

Ліста ч. 270

8-ма кляса А. — дрібними \$23.00

Ліста ч. 271

Кляса 4-та А — дрібними \$13.00

Ліста ч. 272

8-ма кляса Б — дрібними \$11.00

Ліста ч. 273

3-тя кляса — дрібними \$11.20

Ліста ч. 274

2-га кляса — дрібними \$ 1.75

Ліста ч. 275

5-та кляса — дрібними \$ 2.00

Ліста ч. 276

7-ма кляса А — дрібними \$ 6.00

Ліста ч. 277

1-ша кляса — дрібними \$ 4.65

Ліста ч. 279
7-ма кляса — дрібними \$ 3.50

Ліста ч. 280
5-та кляса — дрібними \$ 6.00

Ліста ч. 281
6-та А і 7-ма Б кляси — дрібними \$11.00

Ліста ч. 282
9-та кляса А — дрібними \$ 4.79

Ліста ч. 283
Збірщик — Єлисавета Добринська
9-та кляса — дрібними \$12.00

Ліста ч. 284
10-та кляса Б — дрібними \$10.50

Ліста ч. 285
10-та кляса А — Курси Українознавства ім. Ю. Липи \$8.25

Рідна Школа ім. Тараса Шевченка, Етобіко — дир. Марія Малащук
11-та кляса — градуанти \$25.00
дрібними 5.00

Ліста ч. 252
10-та кляса — дрібними \$ 1.25

Ліста ч. 253
9-та кляса \$7.25

Ліста ч. 254
Збірщик — кер. 8-ої кл. Я. Волошин
8-ма кляса — дрібними \$11.00

Ліста ч. 255
8-ма кляса
М. Тарновецька \$ 5.00
7-ма кляса — дрібними \$13.75

Ліста ч. 256
4-та кляса \$13.50

Ліста ч. 257
Збірщик — дир. М. Малащук
Наталка Лялюк \$ 5.00
п-і З. Бойко 5.00
О. Клащак — центові датки 5.00
дир. М. Малащук — дрібними 5.00
Учні разом 14.30

Ліста ч. 258
2-га кляса
Подільчук Михайлина \$10.00
учні дрібними 5.70

Ліста ч. 259
3-тя кляса
Оксана Кланцак \$ 5.00
Учні дрібними 2.51

Ліста ч. 260
6-та кляса \$11.50

Ліста ч. 261
5-та кляса
Куца Н. \$ 5.00
Учні дрібними 2.40

Ліста ч. 262
Учні \$ 9.00
В. Сегін 5.00

Рідна Школа ім. кн. Ольги Дир. — Добр. Фотій
Ліста ч. 295
Збірщик — Ніна Козій
Учні дрібними \$ 6.00

Ліста ч. 298
Збірщик — Наталка Ємець
Тарас Петренко \$ 5.00
Учні дрібними 10.00

Ліста ч. 299
Збірщик — Добр. А. Ференсві
дрібними \$ 3.00

Ліста ч. 300
Збірщик — Олександр Харченко
дрібними \$ 2.00

Ліста ч. 301
Збірщик — Віктор Павленко

Галина Осігірчук \$ 5.00
Учні дрібними 2.00

**ПРИВІТИ І ПОБАЖАННЯ ВІД
ОРГАНІЗАЦІЙ І ПОДИНОКИХ
ОСІБ**

ОУК ім. О. Басараб,
Монтреаль, Кве. \$154.00
Т-во кол. вояків УПА,
Торонто, Онт. 50.00
ОУК ім. О. Басараб,
Торонто-місто 50.00
Українська Кредитова
Спілка УНО — Торонто, Онт. 50.00
ЮБіЕй Трейдинг Компані Лтд.,
Торонто, Онт. 50.00
КУК — Лімінгтон, Онт. 50.00
Ольга Заяць, Торонто, Онт. 50.00
Український Відділ ч. 360
Канадського Легіону, Торонто 50.00
ЛУКЖ при парафії св. Миколая,
Ля Саль, Кве. 50.00
СУК, Пров. Екзекутива Східньої
Єпархії, Монтреаль, Кве. 50.00
ЛУКЖ, Бирлінгтон, Онт. 30.00
ОУК ім. О. Басараб, Ошава, Онт. 30.00
ВПреосв. Митрополит Андрей,
УГПЦ в Канаді 25.00
Мгр. Ярослав Онищук 25.00
ЛУКЖ, Судбури, Онт. 25.00
ОЖ ЛВУ, Судбури, Онт. 25.00
Українська Суспільна Служба,
Торонто, Онт. 25.00
ЛУКЖ при церкві св. Духа,
Монтреаль, Кв. 25.00
ОЖ ЛВУ, Саскатун, Саск. 25.00
Кредитова Спілка, Рочестер,
Нью Йорк, ЗСА 25.00
Централа ЛУКЖ, Вінніпег, Ман. 25.00
Союз Українок Канади,
Едмонтон, Альта. 25.00
ЛУКЖ при церкві св. Миколая,
Торонто, Онт. 25.00
ОЖ ЛВУ, Головна Управа,
Торонто, Онт. 25.00
ЛУКЖ при церкві св. Юрія,
Ошава, Онт. 25.00

ЛУКЖ при церкві св. Михаїла,
Монтреаль, Кв. 25.00
Українське Технічне Товариство,
Відділ — Торонто, Онт. 25.00
Адв. І. Христина Бардин 25.00
Марко і Ольга Пилишук, 25.00
Родина Зарасків, Торонто, Онт. 25.00
Павлина Зараска, Торонто, Онт. 25.00
Анна Михаловська,
Торонто, Онт. 25.00
Анна Стефанів, Торонто, Онт. 25.00
Анна Сороколіт у пам'ять чоловіка
бл. п. Андрія, Торонто, Онт. 25.00
Володимир Яремко, підполк.
Кор. Кан. Армії, Торонто, Онт. 25.00
Михайло і Текля Романишин,
Торонто, Онт. 25.00
Роман і Анна Куций,
Торонто, Онт. 25.00
Богдан і Анна Мармаші,
Торонто, Онт. 25.00
Віра Бучинська, Вінніпег, Ман. 25.00
ЛУКЖ при церкві св. Покрови,
Торонто, Онт. 20.00
ЛУКЖ, Тандер Бей, Онт. 20.00
ОЖ ЛВУ, Відділ Ошава, Онт. 20.00
Жіночий Відділ КУК,
Тандер Бей, Онт. 20.00
Парафіяльна Рада ЛУКЖ,
Торнгіл, Онт. 20.00
Братство Українських Січових
Стрільців, Відділ Торонто, Онт. 20.00
Головна Управа ЛВУ, Торонто 20.00
Відділ ЛВУ, Торонто, Онт. 20.00
Ганна Шумовська 20.00

КУМИ — ЖЕРТВОДАВЦІ

Адв. В. Ю. Данилів, Торонто \$300.00
Н. Н., Торонто, Онт. 250.00
Р. І. Вжесневські, Торонто 200.00
Український Центральний
Клуб, Лондон, Онт. 200.00
Жіночий КУК, Саскатун 200.00
Д-р Моспанюк 100.00
п-во А. Мурей, Торонто, Онт. 100.00
Мгр. Василь Бойко, Торонто 100.00
Дмитро Куп'як, Торонто, Онт. 100.00
Книгарня „Арка”, мгр. Кліш і
п. Рошко, Торонто, Онт. 100.00

Д-р Віра Кос, Торонто, Онт.	100.00	Кредитова Спілка „Союз”, Торонто, Онт.	50.00
Василь Двудят, Торонто, Онт.	100.00	Леся Миндюк, Торонто, Онт.	50.00
Р. Чолкан і Б. Миндюк, Торонто, Онт.	100.00	Мгр. Христина Болюбаш, Торонто, Онт.	50.00
Анна, Люся Яворські, Торонто	100.00	Марко і Ольга Пилипук, Торонто, Онт.	50.00
Український Відділ Королів- ського Канадського Легіону ч. 360, Торонто, Онт.	100.00	Союз Гетьманців Державників, Торонто, Онт.	50.00
Володимир Наумківський, Торонто, Онт.	100.00	Український Народний Дім, Торонто, Онт.	50.00
Анна Підручна, Вегревил, Альта.	100.00	ЛУКЖ при парафії Успіння Пресв. Діви Марії, Монтреаль	50.00
Михайло Додяк, Торонто, Онт.	100.00	Инж. Дмитро і Марія Негрич, Торонто, Онт.	50.00
Марія Мойсюк, Вегревил, Альта.	100.00	П-во Дем'яненко і Валлі Тимошук, Торонто, Онт.	50.00
Український Робітничий Союз, Скрентон, Па., ЗСА	100.00	Іван Фірчук, Торонто, Онт.	50.00
Товариство Колишніх Вояків УПА, Торонто, Онт.	100.00	ЛУКЖ при парафії св. Марії, Ніагара Фалс, Н. Й.	50.00
Відділ КУК, Ошава, Онт.	100.00	ОУК ім. О. Басараб, Відділ в Саскатуні	50.00
Кредитова Спілка „Віра”, Гамільтон, Онт.	100.00	Д-р Маруя Бек, Детройт, ЗСА	50.00
Пластова Станиця, Торонто	75.00	Суддя Марія Вавриков, Вінніпег	50.00
Кредит. С-ка „Будучність”, Торонто, Онт.	50.00	Т-во Самостійників, Торонто	50.00
Відділ КУК, Тандер Бей, Онт.	50.00	Літературно-Мистецький Клуб АДУК	50.00
Український Народний Союз, Нью Джерзі, ЗСА	50.00	Инж. Ярослав Іванусів, Едмонтон, Альта.	50.00
Кредитова Спілка МБНП, Торонто, Онт.	50.00	Український Національно- Демократичний Союз, Торонто	50.00
Торговельна Спілка ЮБіЕй, Торонто, Онт.	50.00	Провінційна Рада КУК, Едмонтон, Альта.	50.00
Союз Українок Канади ім. кн. Ольги, Торонто, Онт.	50.00	Ю. О. Карманін, Торонто, Онт.	50.00
Жіноча Ланка СУМ, Торонто	50.00	БУК при церкві св. Миколая, Торонто, Онт.	50.00
Централа ЛУКЖ, Вінніпег, Ман.	50.00	В. Дибик, Торонто, Онт.	50.00
Українське Технічне Товариство, Торонто, Онт.	50.00	С. Тхорик, Торонто, Онт.	50.00
Кредитова Спілка УНО, Торонто	50.00	ОЖ ЛВУ, Відділ Вінніпег, Ман.	50.00
Відділ КУК, Оттава, Онт.	50.00	Інститут „Просвіта”, Вінніпег	50.00
Роман Тисяк і А. Скоцьонь, Торонто, Онт.	50.00	Відділ ЛВУ, Вінніпег, Ман.	50.00
Дмитро Фодчук, Торонто, Онт.	50.00	Замість квітів — ОУК ім. О. Басараб, Відділ Гамільтон, Онт.	50.00
„Альберга Фюл Ойл Лімітед”, пп. Савка і Лапгута, Торонто	50.00	ОЖ ЛВУ, Велланд, Онт.	50.00
Ольга Заяць, Торонто, Онт.	50.00	ЛУКЖ при церкві св. Димитрія, Торонто, Онт.	50.00
Катерина Ковч, Торонто, Онт.	50.00	Союз Українців Католиків „Провидіння”, ЗСА	50.00
„Прогрес Ріел Естеїт”, І. Сенишин, Торонто, Онт.	50.00	Д-р Іван Яремко, кол. міністер провінції Онтаріо, Торонто	50.00
Об'єднання Сестрицтва Укр. Православної Церкви, ЗСА	50.00		

Український Золотий Хрест, ЗСА	50.00	М. Янковські, Вінніпег	25.00
Д-р А. Федина, Торонто, Онт.	50.00	І. Костюк, Вінніпег	25.00
Д-р Г. Шиманський, Торонто	50.00	О. Гайовська, Вінніпег	25.00
О. А. Гудей	50.00	Анна Андріїв, Вінніпег	25.00
В. К. Дудчак, Віндзор, Онт.	50.00	А. Павловська, Вінніпег	25.00
К. Я. Гуска	50.00	Ірина Іванчук, Вінніпег	25.00
Д. Решетило	50.00	Леонтинна Радчук, Вінніпег	25.00
Д-р Юліян і Надія Пелех	50.00	Марія Дима, Вінніпег	25.00
Провінційна Рада КУК, Альберта	50.00	Галина Кішук, Вінніпег	25.00
Т-во кол. вояків УПА в Канаді	50.00	М. К. Петришин, Вінніпег	25.00
В. О. Мартинюк, Вінніпег, Ман.	50.00	Анна Зубатий, Вінніпег	25.00
Б. Будик, Вінніпег, Ман.	50.00	Марія Журавська, Вінніпег	25.00
Т. Колим у св. п. Е. Колим, Вінніпег, Ман.	50.00	Л. Стойкевич, Вінніпег	25.00
Анна, Стефа Тимофій, Торонто	40.00	Микола Залозецький, Вінніпег	25.00
В. Драбик, Торонто	40.00	Жіночий Відділ КУК, Вінніпег	25.00
Петро і Стефанія Гнатів, Торонто, Онт.	35.00	Наталія Когуська, Вінніпег	25.00
Українська Спілка Образотвор- чих Мистців — УСОМ, Торонто	35.00	Відділ КУК, Вінніпег	25.00
Галина Бойко, Торонто, Онт.	30.00	В. Гриник, Торонто, Онт.	25.00
Д-р Роман Малащук, Торонто	30.00	5-та Станиця СБУВ, Торонто	25.00
Пласт — IV курінь УПЮ ім. Лесі Українки, Торонто, Онт.	30.00	Іван Радкевич, Торонто	25.00
Г. А. Романиків, Торонто, Онт.	30.00	Марія Волосевич, Торонто	25.00
Іван С. Бабяк, Торонто, Онт.	30.00	Павло Кіт, Торонто	25.00
П. Ручка, ЗСА	30.00	Павло Волосевич, Торонто	25.00
І. Болехівський, Едмонтон, Альта.	30.00	Микола Гавриш, Торонто	25.00
В. Кілюк, Торонто	30.00	Анна Бардин — голова Жін. КУК, відділ Торонто, Онт.	25.00
М. Худоба, Торонто	30.00	Анна Дмитрів, Торонто	25.00
І. Підгірний, Торонто	30.00	ЛЮКЖ, Оттава, Онт.	25.00
Ніна Чиж, Торонто	30.00	„Лотос” — Галина Бонк, Торонто	25.00
С. Біда, Торонто	30.00	Анна Михаловська, Торонто	25.00
П-во М. Стасів, Торонто	30.00	Степан і Анастасія Терещук, Торонто, Онт.	25.00
П. Мусій, Торонто	27.00	Василь Подзигун, Торонто	25.00
М. Романишин, Торонто	27.00	Марія Партика, Торонто	25.00
Ярослава Іванчук, Вінніпег, Ман.	25.00	Бувші Комбатанти УПА	25.00
Е. Чумак, Вінніпег	25.00	Дарія Лібер, Торонто	25.00
Ф. Цибульська, Вінніпег	25.00	Марія Лібер, Торонто	25.00
Я. Паламарчук, Вінніпег	25.00	Тома Гуменюк, Торонто	25.00
Надія Даревич, Вінніпег	25.00	Анна Рурик, Торонто	25.00
Е. Панас Мандзюк, Вінніпег	25.00	Марія Онисько, Торонто	25.00
Анна Гембарська, Вінніпег	25.00	Михайло і Емілія Онисько, Торонто	25.00
Ольга Менделя, Вінніпег	25.00	Андрій і Євдокія Штафірні, Торонто	25.00
Ю. Масляник, Вінніпег	25.00	Василь і Ольга Пукіш, Торонто	25.00
Р. Хрупало, Вінніпег	25.00	Софія Проців, Торонто	25.00
М. Дейчишак, Вінніпег	25.00	Володимир і Розалія Петришин, Торонто	25.00
Н. Дяків, Вінніпег	25.00	ЛВУ — Торонто	25.00
С. Романяк, Вінніпег	25.00		
Марія Хитка, Вінніпег	25.00		

Марія і Микола Тихонові, Монтреаль, Кв.	25.00	Марія і Михайло Грабовські, Торонто	25.00
Інститут св. Володимира, Торонто, Онт.	25.00	Ольга Ворох, Торонто	25.00
Теодор Баран, Саскатун	25.00	Володимир і Розалія Несторовські, Торонто	25.00
К. Г. Сверхун, Торонто	25.00	Степанія Савчук — голова СФУЖО, Торонто	25.00
ОУК ім. О. Басараб, Лімінгтон	25.00	Ілля і Ольга Мазуркевич, Торонто	25.00
Д-р У. І. Стеців, ЗСА	25.00	Осипа і Дам'ян Олексишин, Торонто	25.00
Головна Управа ОДУМ, Торонто	25.00	Люба Мармаш, Торонто	25.00
П. А. Величко, Торонто	25.00	Євдокія Маланчук, Торонто	25.00
О. Гуска, Торонто	25.00	Анна Фенюк, Торонто	25.00
М. Гуска, Торонто	25.00	Михайло і Павлина Загребельні, Торонто	25.00
Іван Назарко, Торонто	25.00	Петро Грибович, Торонто	25.00
К. Підзамецька, Торонто	25.00	Д-р Галина Янішевська, Торонто	25.00
Вт. Ст. Сабат, Торонто	25.00	Марія Солонинка, Торонто	25.00
П. Станіщук, Торонто	25.00	„Астро Травел” — Роман Грицина, Торонто	25.00
Д-р К. Нецей, Торонто	25.00	Мирослав і Іванна Яримусь, Торонто	25.00
Б. С. Александрів, Торонто	25.00	Доц. інж. Леонида Вертипорох, Торонто	25.00
Іван Герчук, Торонто	25.00	Ольга Томків, Торонто	25.00
Анна Гуга, Торонто	25.00	Іван Гадзевич, Торонто	25.00
П. Харидчак, Торонто	25.00	Павлина Микитюк, Торонто	25.00
А. Грицина, Торонто	25.00	Петро і Ольга Ольховий	25.00
А. Назаренко, Торонто	25.00	О. і Анна Пекельний	25.00
І. Дрогомирецький, Торонто	25.00	Микола і Оксана Фроляк, Торонто	25.00
Р. Фаб'ян, Торонто	25.00	Мігр. Анна Троян, Торонто	25.00
Б. Л. Пендзей, Торонто	25.00	Софія Степанюк, Торонто	25.00
Л. Менцінська-Вахнянин, Торонто	25.00	Теодосія Шимко, Торонто	25.00
ЛУКЖ при церкві Успіння Пресв. Марії, Миссисага, Онт.	25.00	Михайло Махій, Торонто	25.00
Ірина Вертипорох, Торонто	25.00	ЛУКЖ при церкві св. Миколая, Торонто	25.00
Калина Мигаль, Торонто	25.00	Подорожнє Бюро „Блор Травел”, І. Курилів і М. Когут, Торонто	25.00
Анна Лестюк, Торонто	25.00	Степан Тучапський, Торонто	25.00
Богданна і Іван Ігнатович, Торонто, Онт.	25.00	Євгенія і Богдан Гук, Торонто	25.00
Василь Трачук, Торонто	25.00	Об'єднання Письменників „Слово”, Торонто	25.00
Марія Велигорська, Торонто	25.00	ЛВУ, Відділ Торонто	25.00
А. Комарецькі, Торонто	25.00	Арсен Степанюк, Торонто	25.00
Текля Голота, Торонто	25.00	С. Гринишин, Торонто	25.00
Стелла-Степанія Гринишин, Торонто	25.00	Роман Микитюк, Торонто	25.00
Дир. Омелян Кушнір, Торонто	25.00	Юрій Вітковицький, Торонто	25.00
Володимир і Оріся Павловські, Торонто	25.00	І. Друневич, Торонто	25.00
Марія і Михайло Калимін, Торонто	25.00		
Д-р Зоя Плітас, Торонто	25.00		
Іван Кавун, Торонто	25.00		
Ярослава Андріїв, Торонто	25.00		

Д-р Ярослав Стецик, Торонто	25.00	П-во д-р Є. Б. Рослицький, Лондон, Онтаріо	25.00
Патронат Осередку НТШ, Сарсель, Франція	25.00	Відділ КУК, Лондон, Онт.	25.00
С. Медведик, Торонто	25.00	Марія Гладш, Торонто, Онт.	25.00
М. Понятишин Вава, Торонто	25.00	П-во М. Цап, Торонто	25.00
Об'єднання кол. вояків УПА, Торонто	25.00	Д. Бродгед, Торонто	25.00
Ольга Станько, Торонто	25.00	П-во І. Приймак, Торонто	25.00
П. М. Дунець, Торонто	25.00	Н. Сметанюк, Торонто	25.00
Анастасія Тарашук, Торонто	25.00	С. Онишкевич, Торонто	25.00
Дем'яно, ЗСА	25.00	УНО, Торонто-Захід	25.00
Я. Тимошенко, Торонто	25.00	М. Марущак	25.00
Леон Сайн, Торонто	25.00	Е. Літвінов	25.00
Емануїл Давидюк, Торонто	25.00	П-во В. Кошіль	25.00
В. М. Макаровські, Торонто	25.00	П-во М. Стасів	25.00
Д-р Степан Булак, Торонто	25.00	Е. Чайковський	25.00
Т. Ктитор, Торонто	25.00	ОУК ім. О. Басараб, Торонто-Захід	25.00
М. Козарик, Торонто	25.00	Ерофтей Куфіль, Торонто	25.00
Освальд Хмара, Торонто	25.00	С. Олесницький, Торонто	25.00
Г. Р. Смик, Торонто	25.00	Теодора Бурко, Торонто	25.00
А. Ковальчук, Торонто	25.00	Анна Токарик, Гамільтон, Онт.	25.00
Катерина Гүменюк, Торонто	25.00	Тетяна Криницька	25.00
Панас Ткаченко, Торонто	25.00	Екзекутива БУК — І. Лещишин	25.00
Ст. Б. Федчук, Торонто	25.00	П. І. Вишинський	25.00
С. Рибчак, Торонто	25.00	СУК ім. Доньки України	25.00
С. В. Цвяк, Торонто	25.00	пл. М. А. Пережак, Торонто	25.00
М. Скальський, Торонто	25.00	Іван Леник	25.00
Р. Т. Мандрика, Торонто	25.00		
ЛУКЖ при церкві св. Михайла, Велланд, Онт.	25.00		
П-во Іван Лупенець, Велланд	25.00		
П-во В. Романюк, Велланд	25.00		
Інститут Волинян, Торонто, Онт.	25.00		
ОЖ ЛВУ, Торонто	25.00		
ОЖ ЛВУ, Ст. Кетеринс, Онт.	25.00		
Анна Вітюк, Торонто, Онт.	25.00		
Союз Українок ім. Ганни Барвінок, Ошава, Онт.	25.00		
Д. Калявський, Редвотер, Альта	25.00		
Марія Шафран	25.00		
Марія Мазуренко, Торонто, Онт.	25.00		
О. Склепкович, Торонто	25.00		
В. М. Одноріг, Торонто	25.00		
Іл. Якубовський, Торонто	25.00		
Іванна Цибульська, Торонто	25.00		
М. Смоляк, Торонто	25.00		
С. Василюшин, Едмонтон, Альта.	25.00		
Об'єднання Лемків, Торонто	25.00		
Братство Укр. Січових Стрільців, Торонто	25.00		
		ОГОЛОШЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ, ПОМІЩЕНИХ В ПРОГРАМЦІ	
		Pig & Whistle Inn Ltd. Hotel —	
		А. Дутко, П. Коп'як, П. Дрозд	\$150.00
		Strathcona Hotel —	
		Іван і Анеля Мазуренки	125.00
		Creative Memorials Ltd. Rel. —	
		Іван Савка	50.00
		Rochester Furniture Co. —	
		М. Герус і М. Дейнера	50.00
		Baby Point Lounge —	
		Срефа Зазуляк	50.00
		UBA Trading Co. Ltd.	50.00
		Українська Кредитова Спілка	
		УНО, Торонто, Онт.	50.00
		МС Молочарня —	
		д-р В. Кос, п. Бульчак	25.00
		Дирекція Кредитової Коопера- тиви „Будучність”, Торонто	25.00
		Future Bakery —	
		Р. І. Вжесневські	25.00

Mayfair Inn — Дмитро Куп'як	25.00	Mary's Flower Shop — Дарія Боднарук	25.00
Topper Linen Supply Ltd. Едвард Топорницький	25.00	Alda Machine & Tool Co. — Михайло Муха	25.00
Firchuk's Textiles — Іван Фірчук	25.00	"Trident" Real Estate — Мирослав Івасиків	25.00
Metro Fabrics — О. і В. Дума	25.00	Bloor Travel Agency — Маркіян Когут і Ігор Курилів	25.00
Alaska Fuel Ltd. Alder Farm — п. Плювак	25.00	William N. Boddy — В. Н. Бодікевич	25.00
Janett IGA Market — п-во Яворські і Ігнатович	25.00	J. V. Boyko — Real Estate Ltd. — д-р О. Бойко	25.00
Dupont Meat Market — Євген Цибульський	25.00	William Funeral Chapel — Василь Заліщук	25.00
Bakemaster Foods Ltd. Ст. і М. Коченаші	25.00	Green Vale Dairies Ltd. & European Meat Daily Products	25.00
"Focus" Art Gallery — д-р Ірина Шумська-Мороз	25.00	Astro Travel Service — Т. Волошин і Р. Грицина	25.00
Malu Gift & Variety — Люція і Степан Матис з Родиною	25.00	Royce Radio & Furniture Ltd. — Лев і Пелагія Дюпта	25.00
Lawrence Meat Market — І. Павич	25.00	Hy Grade Paint & Wallpaper Co. — Степан Михайлів	25.00
House of Perogies — Анна Фігус-Ралько	25.00	E. Dumyn & Co. — Українська Крамниця Одежі	25.00
High Park Variety — Соня і Микола Йонки	25.00	Shumsky Jewellers — Іван Шумський	25.00
Central Armadale Meat Produc's — П. Семерен	25.00	Future Fuel Oil Ltd. Panama Shoe Store — В. і Ф. Лавринюки	25.00
IGA Food Stores — П. Божик і Ст. Станько	25.00	Rifle Range Motors — Роман Тисяк і А. Скоцень	25.00
"Dnipro" Fuel Oil Ltd. Jennie's Flower Shop — Богдана і Іван Ігнатовичі	25.00	Prestige Woodcraft Ltd. Flo E. Variety & Gift — Е. Іленчук	20.00
West Arka — Gift Store — Ольга і А. Чорнії	25.00	Superior Sausage Co. — Худоба, Рихліцький і Спорняк	15.00

СЛОВО ВІД РЕДАКЦІЇ

Кожна книжка має свій стиль. Форму і стиль книжки накидує не лише редактор, але й зміст, який треба оформити. Наша книжка складається із дуже різноманітного матеріалу, опрацьованого різними людьми. Тут є і звідомлення із діяльності Ділового Комітету, голоси преси чи то попередні постанови будови пам'ятника Лесі Українці, чи вже в стадії плянів будови чи в часі реалізації і здійснювання цього пляну. Були виступи різних людей і їхні опінії. Хотілося б хоч частинно відтворити атмосферу, у якій проходила праця Комітету та Громадянства. Деякі інформації повторюються, хоч, правда, у різних формах. Це відноситься головню до звідомлень преси, яка справі пам'ятника Лесі Українці присвятила багато уваги. Ми не могли обмежитись до звідомлень одного джерела і подали ширший вахляр голосів про працю Комітету. Ця різноманітність авторів та їхніх опіній, як теж думки визначних громадян, висловлені в часі відкриття пам'ятника чи на попередні під час зустрiчі з громадянством, мають свою вартість.

У збіркових лістах не всі прізвища жертводавців були виразно вписані. Можуть бути помилки, вчинені не з нашої вини.

Остаточний фінансовий звіт у цій книзі не поданий, тому що він буде друкований після закінчення усіх діловодств в обіжнику Централі КУК та у звіті Ділового Комітету на 13-му Конгресі КУК в жовтні 1980 р.

Мгр. Андрієві Григоровичу дякуємо за правлення англумовних текстів та за ілюстраційний матеріал для цієї книги.

Р е д а к ц і я

З М І С Т

У 100-річчя від народження Лесі Українки	7
Роман Метельський. Пам'ятникові Лесі Українці в Гай-парку — Торонто	8
Леся Українка. Уривки з поезій	8
Лариса Косач-Квітка — Леся Українка	9
Lesya Ukrainka	10
Lesya Ukrainka. Excerpts from poems	11
Михайло Черешньовський	12
Аріядна Шум. Роля Лесі Українки для України і для світу	14
Аріядна Шум. Леся Українка — співець боротьби і контрастів ..	18
Богдан Стебельський. На пошану Лесі Українки	22
Лист Михайла Черешньовського до Комітету Українок Канади — Відділ Торонто	24

ДІЛОВИЙ КОМІТЕТ БУДОВИ ПАМ'ЯТНИКА ЛЕСІ УКРАЇНЦІ В ТОРОНТІ ТА ЙОГО ПРАЦЯ

Звіт голови інж. Леоніди Вертипорох	25
Слово інж. Леоніди Вертипорох — голови Комітету будови па- м'ятника Лесі Українці в Торонті на Конгресі КУК в жовтні 1974 р. у Вінніпезі	46
Пам'ятник Лесі Українці. Комунікат	48
Звернення Централі КУК	49
Слово інж. Леоніди Вертипорох на Конгресовій Сесії Комітету Українок Канади в жовтні 1977 р. у Вінніпезі	50
Пам'ятник Лесі Українці в Торонті — „Література і Мистецтво”	51
Могутній пам'ятник Лесі Українці... — „Свобода”	52

ВЕЧІР-ЗУСТРІЧ З ГРОМАДЯНСТВОМ ТОРОНТА

Святковий Вечір-зустріч з громадянством Торонта	53
Проф. Оксана Кибальчич-Борецька. Із Слова про Лесю Українку	54
Слово проф. Ізидори Косач-Борисової	57
Слово Кир Ізидора, єпископа торонтського	58
Привіт д-ра Франка Мартинюка, представника СКВУ	60
Слово маестра Михайла Черешньовського	60
Привіт Ольги Заверухи, голови ГУ ОЖ ЛВУ	62
Привіт Анастасії Шевелюк, голови Централі СУК	62
Привіт голови КУК — відділ Торонто, д-ра Петра Глібовича	64
Привіт Уласа Самчука від Об'єднання Українських Письменників „Слово”	65
Привіт Осипи Максимів — представниці Центральної Управи ОУК	65

Привіт д-ра Богдана Стебельського — голови НТШ у Канаді і ЦУ АДУК	66
Привіт Марії Долішної — делегатки Централі ЛУКЖ	66
Слово Василя Бойчука — радного міста Торонта	67
Слово Ганни Бардин — голови Комітету Українок Канади — Відділ Торонто	67

ВІДКРИТТЯ І ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА

Відкриття і посвячення пам'ятника	69
Speech of the Hon. John Munro	69
Привіт голови КУ Комітету Українок Канади, Ярослави Іванчук	70
Леся Українка в порівнянні з Тарасом Шевченком.	
Слово митрополита УГПЦ Михаїла	74
Привіт президента Централі КУК, адвоката Сергія Радчука	78
Привіт голови ГУ СФУЖО, Стефанії Савчук	82
Привіт Уляни Целевич, голови ГУ ОЖ ОЧСУ	83
Слово Аріядни Стебельської	
під пам'ятником Лесі Українці, 19 жовтня 1975 р.	86
Заключне слово інж. Леоніди Вертипорох, голови Ділового К-ту	91

ГОЛОСИ ПРЕСИ

„Свобода”	93
„Гомін України”	95
„Наша Мета” (ОПХ)	98
“Svoboda”	103
“Forum” (Andrew Gregorovich)	103
„Свобода”: Чому не Кассандра, не Шарльота Корде?	
(Людмила Мойсеева)	106
„Свобода”: Слово про пам'ятник Лесі Українці.	
(Ізидора Косач-Борисова)	106
„Свобода”: Чому не Кассандра, не Шарльота Корде?	
(Орест Покладок)	107
„Нові Дні”: Будова пам'ятника Лесі Українці в Торонті.	
(Зоя Плітас)	108
„Література і Мистецтво”: Пам'ятник Лесі Українці в Торонті.	
(Богдан Стебельський)	113
Левко Ромен. Леся Українка. (Вірш з нагоди відкриття пам'ятника)	118

ПРИВІТАННЯ

John Munro, Minister Responsible for Multiculturalism	121
William G. Davis, Premier of Ontario	122
David Crombie, Mayor of Toronto	122

John Yaremko	123
Вінніпегська архієпархія Української Католицької Церкви	123
Торонтська єпархія Української Католицької Церкви	124
Українська Греко-Православна Церква в Канаді — Західня єпархія	125
Українська Греко-Православна Церква в Канаді, Архієпископська канцелярія	125
Світова Федерація Українських Жіночих Організацій	125
Світовий Конгрес Вільних Українців, Рада для Справ Культури ..	126
Світовий Український Визвольний Фронт	126
Світова Федерація Українських Жіночих Організацій — Бюлетень „Українка в Світі”	127
Світова Асоціація Діячів Української Культури (АДУК)	128
Світовий Комітет для відзначення 100-річчя народин Лесі Українки	128
The National Council of Women of Canada	129
Комітет Українок Канади, Крайова Управа	129
Організація Українок Канади ім. Ольги Басараб, Центральна Управа	129
Союз Українок Америки, Нью-Йорк	130
Наукове Товариство ім. Шевченка, Канада	130
Товариство Колишніх Вояків УПА в Канаді, Головна Управа ...	130
Українська Православна Церква у США	131
Центрاليا Суспільної Служби Українців Канади	131
Український Золотий Хрест Америки, Головна Управа	132
Український Національно-Демократичний Союз у Канаді	132
Патронат Осередку Наукового Товариства ім. Шевченка, Сарсель, Франція	132
Рада Опікунів Фундації ім. Великого Князя Київського Святослава Завойовника в Австралії	133
Об'єднання Жінок Ліги Визволення України, Центрاليا	133
Ліга Визволення України, Головна Управа	134
Союз Українського Студентства Канади	134
Союз Українців Католиків „Провидіння”	135
Союз Бувших Українських Вояків, Генеральна Управа	135
Союз Українок Канади, Центральна Управа	136
Організація Українських Канадських Професіоналісток	136
Об'єднання Демократичної Української Молоді в Канаді	137
Центрاليا Українців Католиків Торонтської єпархії	137
Комітет Українців Канади, Відділ Торонто	138
Комітет Українців Канади, Відділ Лімінгтон — Онтаріо	138
Комітет Українок Канади, Відділ Тандер Бей	138
Комітет Українок Канади, Вінніпег	138

Ліга Визволення України, Відділ Торонто	139
Об'єднання Жінок Ліги Визволення України, Відділ в Ошаві	139
Об'єднання Жінок Ліги Визволення України, Відділ Судбури	140
Організація Українок Канади, Відділ у Монтреалі	140
Організація Українок Канади, Відділ у Ошаві	140
Організація Українок Канади, Відділ у Реджайні	140
Організація Українок Канади, Відділ Торонто-місто	141
Ліга Українських Католицьких Жінок, Відділ при парафії св. Михаїла в Торонті	141
Ліга Українських Католицьких Жінок, Відділ при парафії св. Духа в Монтреалі	141
Ліга Українських Католицьких Жінок, Відділ при парафії св. Володимира в Торнгил	141
Ліга Українських Католицьких Жінок при церкві св. о. Миколая в Торонті	142
Ліга Українських Католицьких Жінок при парафії св. о. Миколая в Ля Саль, Кв.	142
Союз Українок Канади, Монреаль, Квебек	142
Братство Українців Католиків Канади, Торонтська Епархіяльна Управа	143
Українське Православне Братство св. Володимира в Торонті ...	143
Українська Стрілецька Громада, Відділ ч. 1, Торонто	143
Братство Українських Січових Стрільців, Станиця Торонто	144
Союз Бувших Українських Вояків, 5-та Станиця	144
Королівсько-Канадський Легіон — Український відділ в Торонті	144
Товариство Сприяння Українській Національній Раді в Торонті	145
Королівсько-Канадський Легіон — Жіночий Відділ ч. 360	146
Асоціація Діячів Української Культури, Представництво на Аргентину	146
Кредитова Спілка при церкві Матері Божої Неустанючої Помочі в Торонті	148
Кредитова Кооператива „Союз” у Торонті	148
About the Sculptor	149
Орієнтаційна карта Гай-парку в околиці пам'ятника Лесі Українці	150

ПОЖЕРТВИ

Збіркові листи і списки пожертв осіб, організацій та учнів „Рідних Шкіл”	151
Привіти і побажання від організацій і поодиноких осіб із пожертвами	178
Куми-жертводавці	178
Оголошення підприємств, поміщених у програмці	182
СЛОВО ВІД РЕДАКЦІЇ	185